

NATIONELLA CENTRET FÖR
UTBILDNINGSAUTVÄRDERING

A-FINSKA I ÅRSKURS 9

Utvärdering av lärresultat våren 2021

Carola Åkerlund | Jukka Marjanen | Elina Peltola

A-FINSKA I ÅRSKURS 9

Utvärdering av lärresultat våren 2021

Carola Åkerlund
Jukka Marjanen
Elina Peltola

Nationella centret för utbildningsutvärdering
Publikationer 4:2022

UTGIVARE Nationella centret för utbildningsutvärdering

OMSLAG OCH TYPOGRAFI Juha Juvonen (org.) & Ahoy, Jussi Aho (edit)
OMBRYTNING PunaMusta

ISBN 978-952-206-723-4 pdf
ISSN 2342-4184 (online)

© Nationella centret för utbildningsutvärdering

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) genomförde i april 2021 en utvärdering av lärresultat i A-finska i årskurs 9. Utvärderingen ingick i NCU:s utvärderingsplan för åren 2020–2023. Läroämnet finska undervisas i två lärokurser: finska som andra inhemskt språk (finska) och finska med modersmålsinriktning (mofi). Båda lärokurserna har egna mål i LP 2014. I den här rapporten presenteras resultaten i läroämnet finska i slutet av årskurs 9 i de båda lärokurserna. Utvärderingen är även en del av en longitudinell studie. Kunskapsutvecklingen i den longitudinella studien från årskurs 6 till årskurs 9 granskas i en separat rapport.

Utvärderingens projektledare var utvärderingsexpert Carola Åkerlund. Till projektteamet hörde också ledande utvärderingsexpert Jukka Marjanen och utvärderingsexpert Elina Peltola från NCU. Andra personer vid NCU har även hjälpt till med utvärderingen i olika skeden av projektet. En sakkunniggrupp bestående av sakkunniga universitetslektorer och lärare sammankallades. Sakkunniggruppen skapade ramarna för utvärderingen. Medlemmarna i sakkunniggruppen representerade hela Svenskfinland. Lärarna i sakkunniggruppen konstruerade även uppgiftsförslag som lämpade sig för målgruppen. I planeringsskedet tillkallades även några elevrepresentanter. Elevrepresentanterna hade till uppgift att ge elevsyn på bland annat upplägget, instruktionerna och utvärderingsplattformen. I sakkunniggruppen ingick följande personer: Leena Maria Heikkola (FD, Åbo Akademi), Anna Korhonen (FPV, Åbo Akademi, Vasa), Saija Merke (FD, Åbo Akademi), Marjo Savijärvi (FD, Helsingfors universitet), Marc Blumenthal (FM, finska, Grankulla), Alexander Hindrén (studierande, Åbo), Anette Lönnbäck (FM finska, Larsmo), Kristian Malvet (FM finska, Vanda), Kerstin Niemelä (Fil.kand finska, Helsingfors), Ann-Sofi Strandberg (FM finska, Närpes). Elevrepresentanterna var Matteus Einiö (Kyrkslätt), Oscar Kinnala (Esbo) och Ingrid Lindeberg (Sjundeå). Ett varmt tack till alla personer i sakkunniggruppen och elevrepresentanterna!

Viktiga samarbetsparter har varit de skolor som deltagit i projektet. Ett stort tack till alla elever och lärare i de skolor som förhandstestat en mängd uppgifter och gett respons på dem. De viktigaste samarbetsparterna har varit alla de skolor och elever som deltagit i själva utvärderingen. Även om det är NCU som ansvarar för utvärderingarna, krävs det förtroende och ett fungerande samarbete för att allt ska fungera. Ett stort tack till alla lärare, elever, rektorer och andra personer i de skolor som deltog i genomförandet av utvärderingen våren 2021! För många krävdes extra arbete med genomförandet av utvärderingen under undantagsläget på grund av corona-pandemin. Genom ert förtjänstfulla arbete har det material som ligger för grund för denna utvärdering kunnat samlas in.

Vi hoppas att denna rapport fungerar som stöd för utvecklingen av undervisningen både lokalt och nationellt.

utvärderingsexpert
Carola Åkerlund
1.2.2022

Utgiven av

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

A-FINSKA I ÅRSKURS 9 – Utvärdering av lärresultat våren 2021

Författare

Carola Åkerlund, Jukka Marjanen & Elina Peltola

I april 2021 utvärderade Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) lärresultaten i A-finska bland elever i årskurs 9 i den grundläggande utbildningen. I utvärderingen deltog 2 492 elever från 38 svenskspråkiga skolor i Finland. I utvärderingen deltog 1 471 elever som studerar finska som andra inhemska språk (finska) och 1 021 elever som studerar enligt den modersmålsinriktade lärokursen (mofi).

Syftet med utvärderingen är att kartlägga hur väl eleverna uppnått målen för läroplansgrunderna (LP 2014) i läroämnet finska i slutet av den grundläggande utbildningen. Syftet är också att ge information om jämlikheten inom utbildningssystemet.

Utvärderingen genomfördes på en digital plattform våren 2021. Fokus låg på två delområden: förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter. För bägge lärokurserna utarbetades skilda utvärderingar. I anknytning till utvärderingen insamlades även information om bland annat elevernas språkbakgrund, användning av finska på fritiden och läsvanor. I utvärderingen granskas även hur kunskaperna har utvecklats från årskurs 6 då en del av eleverna hade redan deltagit i utvärderingen i A-finska i årskurs 6¹. Kunskapsutvecklingen presenteras i en separat rapport.

Resultatet granskades ur tre olika synvinklar: region, kommunens språkprofil och elevens kön. Skolorna som deltog i utvärderingen delades in i två regioner: **Södra Finland** (Södra Finlands regionsförvaltningsområde) och **Västra Finland** (Sydvästra Finlands och Västra och Inre Finlands regionförvaltningsområde). Kommunerna delades in i fyra grupper på basen av kommunens svenskhetsgrad: 1) **finskspråkiga** kommuner där antalet svenskspråkiga är under 10 %, 2) **finskt-svenskt tvåspråkiga** kommuner där antalet svenskspråkiga ligger mellan 11–50 %, 3) **svenskt-finskt tvåspråkiga** kommuner där antalet svenskspråkiga ligger mellan 51–80 % och 4) **svenskspråkiga** kommuner där antalet svenskspråkiga är över 80 %.

1 Rapporten Lärresultat i finska i åk 6. Resultat av en utvärdering våren 2018

Helhetsresultatet

Med helhetsresultat menas det genomsnittliga resultatet i alla utvärderingens uppgifter. Helhetsresultatet presenteras enligt en standardiserad skala, som används i internationella PISA-utvärderingar. Det nationella genomsnittet ställdes på femhundra (500) poäng. Detta betyder att en elev med genomsnittliga kunskaper får 500 poäng.

Eleverna som läser lärokursen i finska kommer från olika språkliga miljöer och de stora skillnaderna i resultaten syns i kommuner med olika språkprofiler. Resultatet bland eleverna som bor i finskspråkiga och finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner i Södra Finland är klart över medeltalet (584 resp. 529 poäng). Resultatet i de övriga tvåspråkiga kommunerna i samplet ligger strax under genomsnittet (479–498 poäng). I de svenskspråkiga kommunerna är resultatet klart sämre (420 poäng). Skillnaden mellan resultaten i finskspråkiga kommuner och i svenskspråkiga kommuner är statistiskt signifikant och stor.

Bedömningen i skolorna är inte jämlik i lärokursen i finska. Elever med samma resultat i utvärderingen har olika vitsord. De största skillnaderna mellan resultat och vitsord finns hos de starka eleverna. Elever som nått 600 poäng i utvärderingen har i den ena skolan vitsordet 8 och i den andra skolan vitsordet 10.

Elever som läser lärokursen i mofi bor i finskspråkiga, finskt-svenskt tvåspråkiga och svenskt-finskt tvåspråkiga kommuner. Eleverna i finskspråkiga kommuner har ett resultat som är över medeltalet i samplet (523 poäng). Regionala skillnaderna i de tvåspråkiga kommunerna är små. En skillnad i resultaten finns mellan elever i finskspråkiga kommuner och svenskt-finskt tvåspråkiga elever (523 resp. 466 poäng). Skillnaden är statistiskt signifikant och medelstor.

Bedömningen är inte jämlik i lärokursen i mofi. Särskilt bedömningen av svagare eleverna skiljer sig från varandra. En elev med 350 poäng har i den ena skolan fått i genomsnitt vitsordet 6+ och i den andra skolan vitsordet 8.

Centrala resultat i finska

Tolkningsuppgifterna

Det finns en tydlig skillnad i resultatet mellan skolorna i de finskspråkiga kommunerna och i de svenskspråkiga kommunerna. Skolorna i de finskspråkiga och finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna i Södra Finland har de bästa resultaten. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna är resultatet lite bättre i Södra Finland än i Västra Finland. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna är resultatet ungefär lika oberoende av region. De svagaste resultaten finns i de svenskspråkiga kommunerna vilka alla är belägna i Västra Finland.

I hörförståelse nådde 77 resp. 61 procent av eleverna i de mer finskspråkiga kommunerna i Södra Finland kunskapsnivån för goda kunskaper (B1.1) eller högre. Motsvarande procenttal i de svenskspråkiga kommunerna var 13. I de övriga skolorna i de tvåspråkiga kommunerna nådde 31–39 procent av eleverna kunskapsnivån B1.1 eller högre.

I läsförståelse nådde 68 procent av eleverna i de finskspråkiga kommunerna i Södra Finland kunskapsnivån för goda kunskaper (B1.1) eller högre. I Södra Finland i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna nådde 49 procent nivån B1.1 medan i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna var motsvarande procenttal 27. I Västra Finland i de tvåspråkiga kommunerna nådde 16–18 procent av eleverna nivån B1.1. I de svenskspråkiga kommunerna nådde endast fem procent av eleverna denna nivå.

De produktiva uppgifterna

Spridningen i resultatet i de muntliga uppgifterna är stor. I alla kommunprofiler finns både svaga och goda resultat. I muntlig produktion är resultatet i de mer finskspråkiga kommunerna gott då över hälften av eleverna nådde kunskapsnivån för goda kunskaper A2.2 i de båda uppgifterna. I de övriga tvåspråkiga kommunerna varierar resultatet. I den första uppgiften var resultatet klart bättre än i den andra. I skolorna i de svenskspråkiga kommunerna var resultatet svagt, då i genomsnitt endast drygt 10 procent av eleverna nådde kunskapsnivån för goda kunskaper och drygt hälften av elever har i genomsnitt svaga resultat (A1.2 eller lägre) i de muntliga uppgifterna.

I de skriftliga uppgifterna finns även stora variationer i resultatet i de olika kommunprofilerna. De bästa resultaten finns i de finskspråkiga kommunerna även om antalet elever med goda resultat är lågt. I den första uppgiften nådde i genomsnitt 19 procent och i den andra 14 procent av eleverna kunskapsnivån för goda kunskaper (A2.2). I de svenskspråkiga kommunerna stannar en stor andel av eleverna i de båda uppgifterna på nivån A1.2 eller lägre (72 resp. 70 %).

Sambandet mellan bakgrundsvariabler och resultatet

Elever som planerar att fortsätta i gymnasiet har bättre resultat i utvärderingen än de elever som planerar yrkesutbildning. Skillnaden i resultaten är statistiskt signifikant och medelstor. Det finns ett samband mellan elevernas resultat och deras inställning till finska och skolarbetet. Största skillnaderna finns i kunnandet. Den fjärdedel av eleverna som upplever att de behärskar finska har i genomsnitt fått 78,2 poäng mer än de elever som upplever att de inte gör det. Skillnaderna är statistiskt signifikant och medelstor.

Även elevens språkanvändning på fritiden har ett samband med resultatet. Det finns en signifikant skillnad i utvärderingsresultatet mellan elever som talar svenska och elever som talar finska med familjen och med kompisarna. Resultatet visar att de elever som använder mer finska i hemmet och på fritiden har bättre resultat än de elever som använder enbart svenska. De elever som talar finska med familjen hade i genomsnitt 73.4 poäng bättre resultat än de elever som talar enbart svenska hemma. De elever som talar finska med sina kompisar hade i genomsnitt 48.5 poäng mer än de elever som talar enbart svenska med sina kompisar.

Centrala resultat i mofi

Tolkningsuppgifterna

Resultatet i tolkningsuppgifterna är mycket gott. Skillnaderna i resultaten i de olika kommunprofilerna är små. Pojkarna har i genomsnitt en aning sämre resultat än flickorna. I både hörförståelse och läsförståelse nådde i genomsnitt 76 procent av eleverna kunskapsnivån för goda kunskaper B1.2 eller högre. I hörförståelse nådde en fjärdedel av eleverna till och med nådde upp till kunskapsnivån B2.1. I läsförståelse nådde 16 procent av eleverna motsvarande kunskapsnivå.

De produktiva uppgifterna

I delområdet muntlig produktion fanns två muntliga uppgifter. Det finns en klar skillnad mellan resultaten i de finskspråkiga och svenskspråkiga kommunerna i muntlig produktion. Det bästa resultatet finns i de finskspråkiga kommunerna i Västra Finland då i genomsnitt 58 resp. 75 procent av eleverna når kunskapsnivån för goda kunskaper i de muntliga uppgifterna. I Södra Finland nådde 49 resp. 62 procent av eleverna i denna kommunprofil motsvarande nivå. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna är resultatet ungefär lika i båda regionerna (drygt 40 resp. cirka 40 %). I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna når 24 resp. 35 procent av eleverna kunskapsnivån för goda kunskaper i de muntliga uppgifterna.

Resultatet i skriftlig produktion är sämre än i muntlig produktion. I hela samplet når i genomsnitt en fjärdedel av eleverna kunskapsnivån för goda kunskaper (B1.2). Det finns både utmärkta resultat där eleverna når till och med upp till kunskapsnivån B2.1 och svaga resultat där eleverna presterar på kunskapsnivån A2.1 eller lägre. Flickorna har i genomsnitt bättre resultat än pojkarna (734 resp. 694 poäng). Även i de skriftliga uppgifterna har skolorna i de finskspråkiga kommunerna i Västra Finland det bästa resultatet då i genomsnitt cirka en tredjedel av eleverna når kunskapsnivån för goda kunskaper.

Sambandet mellan bakgrundsvariabler och resultatet

Elever som planerar att fortsätta i gymnasiet har bättre resultat i utvärderingen än de elever som planerar yrkesutbildning. Skillnaden i resultaten är statistiskt signifikant och för flickor medelstor (535 resp. 457 poäng) och för pojkar stor (504 resp. 396 poäng). Elevernas inställning till läroämnet är i genomsnitt lika i alla kommunprofiler men det finns variationer elever emellan. Den fjärdedel av eleverna som har den minst positiva inställningen till skolarbetet fick i genomsnitt 38,9 poäng mindre än den fjärdedel av eleverna som har den mest positiva inställningen.

Ämnesord: grundläggande utbildning, nationell utvärdering, lärresultat, A- finska, modersmålsinriktad finska, förmåga att tolka texter, hörförståelse, läsförståelse, förmåga att producera texter, muntlig produktion, skriftlig produktion, regionala skillnader, kommunens svenskhetsgrad

Julkaisija

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)

Julkaisun nimi

A-FINSKA I ÅRSKURS 9 – Utvärdering av lärresultat våren 2021

Tekijät

Carola Åkerlund, Jukka Marjanen & Elina Peltola

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi toisen kotimaisen kielen (A-finska) oppimistuloksia ruotsinkielisen perusopetuksen yhdeksännellä luokalla huhtikuussa 2021. Arviointiin osallistui kaikkiaan 2 492 oppilasta 38 ruotsinkielisestä koulusta. Oppilaista 1 471 opiskeli suomea toisena kotimaisena kielenä A-oppimäärän mukaisesti (finska) ja 1 021 opiskeli suomea kaksikielisille tarkoitetun äidinkielenomainen suomi – oppimäärän mukaisesti (mofi).

Arvioinnin tarkoituksena on selvittää, miten hyvin yhdeksäsluokkalaiset ovat saavuttaneet Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 tavoitteet A-finskan oppimäärässä perusopetuksen päättyessä. Tavoitteena on myös tarjota tietoa tasa-arvosta koulutusjärjestelmän sisällä.

Arviointi tehtiin digitaalisella alustalla keväällä 2021. Painopiste oli kahdella osa-alueella: taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä. Oppimäärille laadittiin eri arvioinnit. Arvioinnin yhteydessä kerättiin myös tietoa opiskelijoiden kielitaustasta, suomen kielen käytöstä vapaa-ajalla sekä lukutottumuksista. Arvioinnissa selvitettiin myös, miten oppilaiden taidot eri osa-alueilla ovat kehittyneet 6. luokalta, kun saatavaan aineistoon voidaan yhdistää aineistoa aiemman 6. luokan arvioinnista, joka toteutettiin keväällä 2018. Kehitysraportti julkaistaan erillisenä raporttina.

Tuloksia tarkastellaan kolmesta eri näkökulmasta: alueet, kunnan kielisyysaste ja oppilaan sukupuoli. Arviointiin osallistuneet koulut jaettiin kahteen alueeseen: Etelä-Suomeen (Etelä-Suomen aluehallintoalue) ja Länsi-Suomeen (Lounais-Suomi sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoalue). Kunnat jaettiin neljään ryhmään kuntien ruotsinkielisyysasteen perusteella: 1) suomenkieliset kunnat, joissa ruotsinkielisten määrä on alle 10 %, 2) kaksikieliset kunnat, joissa ruotsinkielisiä on 11–50 % (enemmistö suomenkielisiä) 3) kaksikieliset kunnat, joissa ruotsinkielisiä on 51–80 % (enemmistö ruotsinkielisiä) ja 4) ruotsinkieliset kunnat, joissa ruotsinkielisiä on yli 80 %.

Kokonaistuloksilla viitataan kaikkien arviointitehtävien keskimääräiseen tulokseen. Taidot, jotka ylittävät arvosanan kahdeksan tason millä tahansa osa-alueella, voivat kompensoida heikompa tietämystä toisella osa-alueella (OPS 2014, 328). Kokonaistulos esitetään standardoidun asteikon

mukaan, jota käytetään kansainvälisissä Pisa-arvioinneissa. Kansallinen keskiarvo asetettiin viiteensataan (500) pisteeseen.

Oppilaat, jotka lukevat suomea toisena kotimaisena kielenä (finska) tulevat eri kielellisistä ympäristöistä, ja tuloksissa merkittävät erot näkyvät kunnissa, joilla on erilaiset kieliprofiilit. Etelä-Suomen suomenkielisissä ja suomenruotsalaisissa kaksikielisissä kunnissa asuvien tulos on selvästi keskimääräistä korkeampi (584 vs. 529 pistettä). Muiden kaksikielisten kuntien tulos on hieman alle keskiarvon (479–498 pistettä). Ruotsinkielisissä kunnissa tulos on selvästi huonompi (420 pistettä). Ero tuloksissa suomenkielisissä kunnissa ja ruotsinkielisissä kunnissa on tilastollisesti merkittävä ja suuri.

Arviointi kouluissa ei ole tasa-arvoista finskan oppimäärässä. Oppilailla, joilla on samat tulokset arvioinnissa, on eri arvosanat. Suurimmat erot tulosten ja arvosanojen välillä löytyvät oppilailta, joilla on hyvät taidot. Arvioinnissa 600 pistettä saavuttaneilla oppilailla on yhdessä koulussa arvosana 8 ja toisessa koulussa arvosana 10.

Äidinkielenomaista oppimäärää (mofi) lukevat oppilaat asuvat suomenkielisissä, suomenruotsalaisissa kaksikielisissä ja ruotsinsuomalaisissa kaksikielisissä kunnissa. Suomenkielisten kuntien oppilaiden tulos on selvästi keskimääräistä parempi (523 pistettä). Alueelliset erot kaksikielisissä kunnissa ovat pieniä. Tuloksissa on eroja suomenkielisten kuntien oppilaiden ja ruotsinsuomalaisten kaksikielisten oppijoiden välillä (523 vast. 466 pistettä). Ero on tilastollisesti merkittävä ja keski-suuri.

Arviointi ei ole kouluissa tasa-arvoista mofi oppimäärää lukevilla oppilailla. Erityisesti heikompien oppilaiden arvioinnissa on eroja. 350 pistettä saanut oppilas on yhdessä koulussa saanut keskimäärin arvosanan 6+ ja toisessa koulussa arvosanan 8.

Keskeiset tulokset oppimäärässä finska

Tulkittamistehtävät

Suomenkielisten kuntien koulujen ja ruotsinkielisten kuntien koulujen tuloksissa erot ovat selkeitä. Parhaat tulokset ovat Etelä-Suomen suomenkielisissä ja kaksikielisissä kunnissa sijaitsevilla kouluilla. Suomenruotsalaisissa kaksikielisissä kunnissa tulos on hieman parempi Etelä-Suomessa kuin Länsi-Suomessa. Ruotsinsuomalaisissa kaksikielisissä kunnissa tulos on suurin piirtein sama alueesta riippumatta. Heikoimmat tulokset ovat ruotsinkielisissä kunnissa, jotka kaikki sijaitsevat Länsi-Suomessa.

Kuullun ymmärtämisen tehtävissä 77 vs. 61 prosenttia oppilaista Etelä-Suomen suomenkielisissä kunnissa ylsi hyvän osaamisen taitotasolle (B1.1) tai korkeammalle. Vastaava prosenttiosuus ruotsinkielisissä kunnissa oli 13. Muissa kaksikielisissä kunnissa 31–39 prosenttia oppilaista ylsi taitotasolle B1.1 tai korkeammalle.

Luetun ymmärtämisen tehtävissä 68 prosenttia Etelä-Suomen suomenkielisten kuntien oppilaista ylsi hyvän osaamisen taitotasolle (B1.1) tai korkeammalle. Etelä-Suomen suomenkielisissä kaksikielisissä kunnissa 49 prosenttia ylsi taitotasolle B1.1 kun taas ruotsinkielisissä kaksikielisissä kunnissa vastaava prosentti oli 27. Länsi-Suomen kaksikielisissä kunnissa 16–18 prosenttia oppilaista ylsi taitotasolle B1.1. Ruotsinkielisissä kunnissa vain viisi prosenttia oppilaista saavutti tämän tason.

Tuottamistehtävät

Suullisessa tuottamisessa oli kaksi tehtävää. Erot suullisen tuottamisen tuloksissa ovat suuret. Kaikissa kuntaprofileissa on sekä heikkoja että hyviä tuloksia. Tulokset ovat hyviä suomenkielisissä kunnissa, joissa yli puolet oppilaista ylsi molemmissa puhumista mittaavissa tehtävissä taitotasolle A2.2. Muissa kaksikielisissä kunnissa tulos vaihtelee tehtävittäin ja ensimmäisessä tehtävässä tulos oli selvästi parempi kuin toisessa. Ruotsinkielisten kuntien tulos oli heikko, sillä keskimäärin vain hieman yli 10 prosenttia oppilaista saavutti hyvän osaamisen taitotason ja hieman yli puolet oppilaista sai puhumista mittaavista tehtävistä keskimäärin heikkoja tuloksia (A1.2 tai alempi).

Kirjallisen tuottamisen tuloksissa on suuria eroja alueesta ja kunnan kielisyysasteesta riippuen. Parhaat tulokset ovat suomenkielisissä kunnissa, vaikka hyviä tuloksia saaneiden oppilaiden määrä on pieni. Ensimmäisessä tehtävässä keskimäärin 19 prosenttia ja toisessa 14 prosenttia oppilaista saavutti hyvän osaamisen taitotason (A2.2). Molemmissa tehtävissä taitotasolle A1.2 tai sitä alemmalle yltäneitä oppilaita on paljon (39 vast. 36 %).

Yhteys taustamuuttujien ja tulosten välillä

Oppilaat, jotka aikovat hakea lukioon peruskoulun jälkeen saivat parempia tuloksia arvioinnissa kuin oppilaat, jotka aikovat hakea ammatilliseen kouluun. Ero tuloksissa on tilastollisesti merkittävä ja keskisuuri. Oppilaiden suhtautuminen oppiaineeseen ja koulunkäyntiin näkyy myös tuloksissa. Suurimmat erot ovat osaamisessa. Neljännes oppilaista, jotka kokevat osaavansa suomea, on saanut keskimäärin 78,2 pistettä enemmän kuin ne, jotka kokevat osaamisensa olevan heikkoa. Erot ovat tilastollisesti merkittäviä ja keskisuuria.

Oppilaiden kielenkäyttö vapaa-ajalla on yhteydessä arvioinnin tuloksiin. Arviointituloksissa on merkittävä ero ruotsia perheen sekä ystävien kanssa puhuvien ja suomea perheen sekä ystävien kanssa puhuvien oppilaiden välillä. Oppilaat, jotka käyttävät suomea kotona ja vapaa-ajalla, saivat parempia tuloksia kuin ne oppilaat, jotka käyttävät vain ruotsia. Perheen kanssa suomea puhuvat oppilaat saivat keskimäärin 73,4 pistettä enemmän kuin ne oppilaat, jotka puhuvat kotona vain ruotsia. Kavereiden kanssa suomea puhuvat oppilaat saivat keskimäärin 48,5 pistettä enemmän kuin ne oppilaat, jotka puhuvat kavereiden kanssa vain ruotsia.

Keskeiset tulokset oppimäärässä mofi

Tulkitsemistehtävät

Tulkitsemistehtävissä tulos on erittäin hyvä. Tulosten erot ovat pieniä alueesta ja kielisyysasteesta riippumatta. Pojilla on keskimäärin hieman huonompi lopputulos kuin tytöillä. Sekä kuullun että luetun ymmärtämisessä keskimäärin 76 % oppilaista ylsi hyvän osaamisen taitotasolle (B1.2 tai korkeampi). Kuullun ymmärtämisen tehtävissä neljäsosa oppilaista ylsi vielä korkeammalle taitotasolle B2.1. Luetun ymmärtämisessä 16 % opiskelijoista saavutti saman taitotason (B2.1).

Tuottamistehtävät

Suomenkielisten ja ruotsinkielisten kuntien tuloksissa on selvä ero suullisessa tuottamisessa. Parhaaseen tulokseen ylsivät Länsi-Suomen suomenkieliset kunnat, joissa keskimäärin 58 vast. 75 prosenttia oppilaista ylsi hyvän osaamisen taitotasolle. Etelä-Suomen suomenkielisissä kunnissa 49 vast. 62 prosenttia oppilaista ylsi samalle taitotasolle. Kaksikielisissä kunnissa, jossa enemmistökieli on suomi, tulos on sunnilleen sama molemmissa alueissa (reilut 40 vs. noin 40 %). Ruotsin-suomalaisissa kaksikielisissä kunnissa 24 vast. 35 prosenttia oppilaista ylsi hyvän osaamisen taitotasolle.

Kirjallisessa tuottamisessa tulokset ovat heikompia kuin suullisessa tuottamisessa. Koko otoksesta keskimäärin neljännes saavutti hyvän osaamisen taitotason (B1.2). Joukossa on sekä erinomaisia tuloksia, joissa oppilaat saavuttivat jopa taitotason B2.1, että heikkoja tuloksia, joissa oppilaat jäivät taitotasolle A2.1 tai alle. Kirjallisen tuottamisen tehtävissä tytöillä on keskimäärin parempi tulos kuin pojilla (734 ja 694 pistettä). Kuten suullisessa tuottamisessa, myös kirjallisessa tuottamisessa Länsi-Suomen suomenkieliset kunnat ylsivät parhaimpaan tulokseen, kun keskimäärin kolmannes oppilaista ylsi hyvän osaamisen taitotasolle.

Yhteys taustamuuttujien ja tulosten välillä

Oppilaat, jotka aikovat hakea lukioon peruskoulun jälkeen saivat parempia tuloksia arvioinnissa kuin oppilaat, jotka aikovat hakea ammatilliseen kouluun. Ero tuloksissa on tilastollisesti merkittävä, tytöillä keskisuuri (535 ja 457 pistettä) ja pojilla suuri (504 ja 396 pistettä).

Opiskelijoiden asenne oppiaineeseen on keskimäärin sama alueesta ja kunnan kielisyysasteesta riippumatta, mutta oppilaiden välillä vaihtelua on. Neljännes koulutyöhön vähiten positiivisesti suhtautuvista oppilaista sai keskimäärin 38,9 pistettä vähemmän kuin neljännes positiivisimmin suhtautuvista oppilaista.

Asiasanat: perusopetus, kansallinen arviointi, oppimistulos, suomi toisena kotimaisena kielenä, äidinkielenomainen suomi, taito tulkita tekstejä, kuullun ymmärtäminen, luetun ymmärtäminen, taito tuottaa tekstejä, suullinen tuotanto, kirjallinen tuotanto, alueelliset erot, kunnan ruotsinkielisyysaste

Publisher

Finnish Education Evaluation Centre (FINEEC)

Title of publication

A-FINSKA | ÅRSKURS 9 – Utvärdering av lärresultat våren 2021

Authors

Carola Åkerlund, Jukka Marjanen & Elina Peltola

In April 2021, The Finnish Education Evaluation Centre (Karvi) evaluated the learning outcomes in the second official language (A-finska) among ninth-grade students who received basic education in Swedish. A total of 2,492 students from 38 schools participated in the study. 1,471 students studied Finnish as a second official language (finska) and 1,021 studied Finnish according to the bilingual syllabus (mofi).

The evaluation assessed how well the ninth graders had achieved the objectives of the core curriculum for basic education framework 2014 at the end of the basic education. The aim is also to provide information on equality within the education system.

The evaluation was conducted on a digital platform in the spring of 2021. The focus was on two subareas: ability to interpret texts (listening and reading comprehension) and ability to produce texts (oral and written production).

Among the evaluation students were asked about their language background, use of Finnish language in spare time and reading habits. The evaluation also examined how the knowledge in the syllabus of A-finska has progressed from 6th grade since the same students participated the evaluation in 2018. The development of knowledge is presented in a separate report.

The results were evaluated from three different perspectives: regions, municipal language distribution and gender. The schools participating in the evaluation were divided into two regions: Southern Finland (Regional State Administrative Agency of Southern Finland) and Western Finland (Regional State Administrative Agency for Western and Inland Finland and the Regional State Administrative Agency for Southwestern Finland). Municipalities were divided into four groups according the number of residents speaking Swedish: 1) Finnish-speaking municipalities with less than 10 % Swedish-speaking residents, 2) Municipalities where 11–50 % of residents are Swedish-speaking (bilingual municipalities where the majority is Finnish), 3) Municipalities where 51–80 % of residents are Swedish-speaking (bilingual municipalities where the majority is Swedish) and 4) Swedish-speaking municipalities where over 80 % of residents are Swedish speaking.

Overall results refer to the average result of all the assessment tasks. Skills exceeding the level of grade eight in any subfield may compensate for weaker knowledge in another subfield (The National Core Curriculum for Basic Education 2014, 328).

The overall result is presented according to a standardized scale, which is used in international PISA evaluations. The national through-cut was set at five hundred (500) points. This means that a student with average knowledge scores 500 points.

Students who study finska come from different linguistic environments and significant differences in results are reflected in municipalities with different language profiles. The result of students living in Finnish and Finnish-Swedish bilingual municipalities is well above average. Other bilingual municipalities have a result that is slightly below average (479 to 498 points). In Swedish-speaking municipalities the result is markedly worse (420 points). The difference between the results in the Finnish-speaking municipalities and Swedish-speaking municipalities is large and statistically significant.

Evaluation in schools is not equal. Students with the same results in the evaluation have different grades. The major differences between results and grades are found in students who have good skills. Students who have achieved 600 points in the assessment have grade 8 in one school and grade 10 in another.

Students studying the mofi curriculum live in Finnish-speaking, Finnish-Swedish bilingual and Swedish-Finnish bilingual municipalities. The result of students in Finnish-speaking municipalities is clearly better than average (523 points). Regional differences in different municipal profiles are small except in Finnish-Swedish bilingual municipalities. The difference is statistically significant, but small (502 vs. 471 points). The results also show differences between students from Finnish-speaking municipalities and Swedish-Finnish bilingual learners (523 resp. 466 points). The difference is statistically significant.

Evaluation in schools is not equal. The major differences are in the evaluation of weaker students. A student with 350 points has an average grade of 6+ in one school and a grade 8 in another.

Finska

Interpretation tasks

There is a clear difference in the results between the schools in the Finnish-speaking municipalities and schools in the Swedish-speaking municipalities. The schools in the Finnish-speaking and Finnish-Swedish bilingual municipalities in Southern Finland have the best results. In the Finnish-Swedish bilingual municipalities, the results are slightly better in Southern Finland than in Western Finland. In the Swedish-Finnish bilingual municipalities, the results are approximately the same regardless of the region. The weakest results are in the Swedish-speaking municipalities, all of which are in Western Finland.

In listening comprehension tasks, 61 percent of students in the more Finnish-speaking municipalities in Southern Finland achieved a good skill level of B1.1 or higher. The corresponding percentage in the Swedish-speaking municipalities was 13. In other schools in the bilingual municipalities, 31- 39 percent of students achieved a good skill level or higher.

In reading comprehension tasks 68 percent of students in the more Finnish-speaking municipalities in Southern Finland achieved a good skill level (B1.1) or higher. 49 percent of the students in the Finnish-speaking bilingual municipalities of Southern Finland reached the skill level B1.1 whilst in the Swedish-speaking bilingual municipalities the percentage was 27. In the bilingual municipalities of Western Finland, 16–18 percent of the students reached the skill level B1.1. In Swedish-speaking municipalities only five percent of students reached this level.

Production tasks

The differences in the results of oral production are quite significant. All municipalities have both weak and good results. The results in the more Finnish-speaking municipalities are good as over half of students reached a good skill level of A2.2 in both tasks. In the other bilingual municipalities, the result varies. In the first task, the result was clearly better than in the second. The result was weak in the Swedish-speaking municipalities as an average only just over 10 percent of students achieved a good skill level and on average just over half of the students have poor results (A1.2 or lower) in the oral tasks.

There are also large differences in the results of written production depending on the region and on the main language of the municipality. The best results were achieved in Finnish-speaking municipalities although the number of students with good results is small. On average, 19 percent of the students achieved a good skill level A2.2 in the first task and 14 percent in the second. In both written tasks there are many students who only reached the skill level A1.2 or lower (39 resp. 36 %).

Connection between background variables and the results

Students intending to apply to upper secondary school performed better in the evaluation than students intending to apply to vocational school. The difference in the results is statistically significant.

There is a connection between the results and Students' attitudes towards the subject and schooling. The biggest differences are in the know-how. A quarter of pupils who feel they know Finnish have received an average of 78.2 points more than those who feel their skills are weak. The differences are statistically significant.

The use of Finnish in free time had a positive connection to students' results in the evaluation. There is a significant difference in the results between students who speak Swedish with family and friends and students who speak Finnish with family and friends. Students who use Finnish at home and in their free time had better results than those who use only Swedish. Students who speak Finnish with their families received an average of 73.4 points more than those who only spoke Swedish. On average, students who speak Finnish with friends received 48.5 points more than students who only speak Swedish with friends.

Mofi

Interpretation tasks

Students performed well in the interpretation tasks. The variations in the results are small and there are no differences between the municipalities. On average, boys have a slightly poorer outcome than girls. An average of 76 percent of pupils reached a good skills level (B1.2 or higher) in both listening and reading comprehensions. In listening comprehension, a quarter of pupils reached an even higher skill level of B2.1 whilst in reading comprehension 16 percent reached the same level.

Production tasks

There is an explicit difference in the results of Finnish-speaking and Swedish-speaking municipalities in oral production. The best results were achieved by Finnish-speaking municipalities of Western Finland, where on average 58 resp. 75 percent of the students achieved a good level of competence. In the Finnish-speaking municipalities of Southern Finland 49 resp. 62 percent of students reached the same skill level. In Finnish-Swedish bilingual municipalities in Southern and Western Finland, the results are in the same range as in Southern and Western Finland. In Swedish-Finnish bilingual municipalities, 24 resp. 35 % of the students achieved a good level of competence.

The results are poorer in written production. On average, a quarter of the total sample achieved a good level of competence (B1.2). There are both excellent results, where students reached the skill level B2.1, and poor results, where students reached only the skill level A2.1 or lower. On average, girls received better results in written production than boys (734 and 694 points). As in oral production, the Finnish-speaking municipalities of Western Finland achieved the best results in written production. On average one third of the students in the Finnish-speaking municipalities of Western Finland reached the level of good competence.

Connection between background variables and the results

Students intending to apply to upper secondary school performed better in the evaluation than students intending to apply to vocational school. The difference in the results is statistically significant, medium for girls (535 and 457 points) and large for boys (504 and 396 points).

On average, the students' attitude towards mofi is the same regardless of the municipality but there is variation between the students. A quarter of students with the least positive attitude towards schooling received on average 38.9 points less than a quarter of students with the most positive attitude.

Keywords: Basic education, national evaluation, learning outcome, Finnish as a second official language, native Finnish, skills to interpret texts, listening comprehension, reading comprehension, skills to produce texts, oral production, written production, regional differences, municipal language distribution

Förord	3
Sammandrag	5
Tiivistelmä	9
Abstract	13
1 Inledning	21
1.1 Utvärdering på distans	23
1.2 Tidigare utvärderingar	24
2 Planering, genomförandet och tolkning av resultaten	27
2.1 LP 2014: urval och avgränsningar	28
2.2 Utvärderingsfrågorna	30
2.3 Planering och genomförandet	31
2.4 Uppgifterna	32
2.5 Samplet: regioner, kommunens svenskhetsgrad och skolor	33
2.6 Tolkning av resultaten	37
3 Resultat i finska	41
3.1 Helhetsresultat i finska	42
3.2 De enskilda skolornas resultat	46
3.3 Sambad mellan resultat och vitsord	47
3.4 Resultatet i de olika delmålen	49
3.4.1 Förmåga att tolka texter	49
3.4.2 Förmåga att producera texter	55
3.5 Jämförelse av resultatet med bakgrundsvariabler	64
3.5.1 Elever med olika framtidsplaner	64
3.5.2 Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund	65
3.5.3 Inställning till finska	67
3.5.4 Skolarbete, trivsel och flit	68
3.5.5 Språkanvändning hemma och med kompisarna	70

3.5.6	Användandet av finska på fritiden	70
3.5.7	Modeller för bakgrundsvariablerna	71
3.6	Jämförelse av resultatet med utvärderingen i finska 2009	73
4	Resultat i mofi	77
4.1	Helhetsresultat i mofi	78
4.2	De enskilda skolornas resultat	82
4.3	Samband mellan resultat och vitsord	83
4.4	Resultatet i de olika delmålen	86
4.4.1	Förmåga att tolka texter	86
4.4.2	Förmåga att producera texter	92
4.5	Jämförelse av resultatet med bakgrundsvariabler	100
4.5.1	Elever med olika framtidsplaner	100
4.5.2	Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund	101
4.5.3	Elevernas inställning till mofi	102
4.5.4	Skolarbete, trivsel och flit	104
4.5.5	Språkanvändning hemma och på fritiden	105
4.5.6	Användandet av finska på fritiden	105
4.5.7	Modeller för bakgrundsvariabler	106
4.6	Jämförelse av resultatet med utvärderingen i mofi 2009	107
5	Information om skolorna, undervisningen och bedömningsmetoder	111
5.1	Information om skolorna och arrangemang av finskundervisning	112
5.2	Information om lärarna	114
5.3	Användning av Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling	115
5.4	Bedömningsmetoder i skolorna	116
5.5	Lärarnas tankar om distansundervisning	119
6	Relevans och tillförlitlighet	121
6.1	Validitet och reliabilitet	124
6.2	Lärarnas tankar om bedömningen	126
6.3	Elevernas tankar om utvärderingen	126
7	Slutsatser och utvecklingsförslag	129
8	Litteraturförteckning	137

Inledning

1

Finlands nationalspråk är finska och svenska. Det är viktigt att alla som bor i Finland kan kommunicera och förstå på de båda språken. Läroämnet finska i de svenskspråkiga skolorna är väsentligt med tanke på elevens framtid. Finska språket behövs vid framtida studier, i arbetslivet och i vardagen. Beroende på elevens språkliga bakgrund läser eleven finska som andra inhemskt språk eller modersmålsinriktad finska. Bland eleverna som deltog i utvärderingen läste 59 procent finska som andra inhemskt språk.

Eleverna i de svenskspråkiga skolorna har olika förutsättningar att lära sig och använda finska. En del elever kommer från helt svenskspråkiga hem, medan andra får båda språken hemifrån, då den ena vårdnadshavaren har svenska och den andra finska som modersmål. I skolorna finns en växande andel elever som även talar något annat språk förutom svenska eller finska hemma.

De elever som går i en svenskspråkig skola lever i mycket olika språkliga miljöer. En del elever lever på svenskspråkiga orter där de sällan hör finska, andra i finskspråkiga miljöer där svenskan sällan hörs. De svenskspråkiga skolorna finns i finskspråkiga, tvåspråkiga och i svenskspråkiga miljöer.

Utvärderingen var sampelbaserad. En stor del av skolorna med undervisning i årskurs 9 ingick i samplet. Utvärderingen gällde båda lärokurserna i finska: lärokursen i finska för elever från enspråkigt svenskspråkiga hem (finska)² och lärokursen i modersmålsinriktad finska (mofi)³ för elever som talar finska hemma.

Målet med utvärderingen är att få tillförlitlig, nationell information om elevernas kunskaper och färdigheter i slutskedet av den grundläggande utbildningen i läroämnet finska i de svenskspråkiga skolorna⁴ i Finland. Hur väl har eleverna i olika skolor på olika håll i landet, med olika förutsättningar och resurser uppnått målen för undervisningen enligt Grunderna för läroplanen för den

2 I rapporten används härfter förkortningen **finska** för det andra inhemska språket.

3 I rapporten används härfter förkortningen **mofi** för modersmålsinriktad finska.

4 Åland deltog inte i utvärderingen.

grundläggande utbildningen (LP 2014)⁵? Målet med utvärderingen är inte enbart att kartlägga hur stor procentuell andel av eleverna når kunskapsnivån för goda kunskaper, utan även få en uppfattning om hur stor den nationella spridningen i kunskaperna är.

Utvärderingen ingår i NCU:s Plan för utbildningsutvärderingar 2020–2023. I utvärderingen användes samma principer som Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)⁶ använder i utvärderingar av lärresultat. I enligt med NCU:s strategi strävar vi i denna rapport efter att ge svar på hur väl de mål som ställts upp för lärande och kompetensutveckling uppnås. Dessutom är tanken att ge en bild av hur jämlikheten i utbildningen och lika möjligheter att lära sig finska förverkligas i Svenskfinland. Den information som samlas in i utvärderingar gjorda av NCU används som grund för utbildningspolitiska beslut, i planeringen och utvecklingen av utbildningen och i utvecklandet av pedagogiken inom läroämnet.

I utvärderingen ingick förutom uppgifter som prövade elevernas färdigheter även enkäter till elever, lärare och rektorer. Via dessa frågeformulär försöker vi reda ut vilka bakgrundsfaktorer som kan ha samband med resultatet. I rapporten beskrivs resultaten av utvärderingen samt avslutningsvis slutsatser och utvecklingsförslag i läroämnet finska.

1.1 Utvärdering på distans

Utvärderingen genomfördes under exceptionella tider. Corona-pandemin påverkade även skolgången i Finland. Skolorna övergick från närundervisning till undervisning på distans våren 2020. Under läsåret 2020–2021 fanns regionala restriktioner då en del skolor hade normal närundervisning medan andra hade undervisning på distans. Då utvärderingen genomfördes hade alla sampskolor i Södra Finland distansundervisning och deltog i utvärderingen på distans. Alla sampskolor i Västra och Inre Finland hade närundervisning och gjorde utvärderingen i skolan. I Sydvästra Finland gjorde en del av sampskolorna utvärderingen på distans. Totalt gjorde nästan hälften av eleverna utvärderingen på distans.

Skiljer sig resultaten från varandra mellan elever som gjorde utvärderingen i skolan och elever som gjorde den på distans? Vilka kan vara de bakomliggande orsakerna i så fall vara? I NCU:s utvärdering om corona-epidemins effekter under exceptionella undervisningsarrangemang kom det fram att brist på närundervisning, otillräckliga färdigheter för distansstudier samt studierelaterad belastning var de främsta utmaningarna inom den grundläggande utbildningen (Godman & al 2021). I kapitlet 6 Relevans och tillförlitlighet diskuteras resultaten i förhållandet mellan utvärdering i skolan och på distans.

5 I rapporten används härfter förkortningen **LP 2014** för Grunderna för den grundläggande utbildningen 2014.

6 I rapporten används härfter förkortningen **NCU** för Nationella centret för utbildningsutvärdering

1.2 Tidigare utvärderingar

Det har tidigare gjorts tre utvärderingar i läroämnet finska, två i årskurs 9 (2001, 2009) och en i årskurs 6 (2018). I utvärderingen 2001 (Toropainen 2002) deltog drygt 1 000 niondeklassare i 17 svenskspråkiga skolor. Alla elever gjorde samma uppgifter även om cirka 300 elever läste lärokursen i mofi. I utvärderingen 2009 (Toropainen 2010) deltog 1 673 elever som följde lärokursen i finska och 1 081 elever som följde lärokursen i mofi. I utvärderingen deltog 40 skolor. Lärokurserna hade skilda utvärderingar. I utvärderingen i årskurs 6 våren 2018 (Åkerlund, 2019) deltog 165 skolor. I utvärderingen i lärokursen i finska deltog 1 596 elever och i lärokursen i mofi 1 065 elever. Cirka hälften av eleverna som läste lärokursen i finska hade börjat läsa finska redan i årskurs 1.

Planering,
genomförandet
och tolkning av
resultaten

2

NCU:s verksamhet styrs av planen för utbildningsutvärderingar som fastställts av Undervisnings- och kulturministeriet⁷ samt de tyngdpunktsområden som nämns i den. Ett av tyngdpunktsområden är utveckling av lärande och kompetens. I fokus för utvärderingen står inte de enskilda eleverna eller skolorna. Utvärderingens syfte är på allmänt plan utvärdera hurdana kunskaper eleverna har i läroämnet, hur välfungerande och jämlikt vårt utbildningssystem är samt stöda utvecklingen av lärande och kompetens som svarar mot framtida behov och bidrar till kontinuerligt lärande.

2.1 LP 2014: urval och avgränsningar

Ramarna för utvärderingen utgjordes av målen och kunskapskriterierna i läroplansgrunderna (LP 2014), uppgifternas innehåll och tema, den digitala utvärderingsplattformens möjligheter och begränsningar och den begränsade tid eleverna hade till sitt förfogande vid utförandet av utvärderingen. Bedömningen grundar sig på *Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling* som är en i Finland utarbetad tillämpning av de kunskapsnivåer som ingår i *Den europeiska referensramen för undervisning, inläring och bedömning* (LP 2014:200).

Målen i LP 2014

I läroplanen finns tio mål (M1 – M10) för undervisningen i A-finska. Alla mål är lika viktiga. Målen M1 och M2 är olika i finska och mofi, de övriga är samma. (LP 2014, 329, 336). Målen M1 – M3 handlar om kulturell mångfald och språkmedvetenhet, målen M4 och M5 handlar om färdigheter för språkstudier, målen M6 – M8 om förmåga att kommunicera och målen M9 och M10 om förmåga att tolka och producera texter.

⁷ Plan för utbildningsutvärderingar 2020–2023

Utvärderingen innehöll uppgifter inom målen förmåga att tolka texter (hör- och läsförståelse) och förmåga att producera texter (muntlig och skriftlig produktion). Målen för *Förmåga att kommunicera* (M6 – M8) har inte utvärderats (LP 2014, 327, 337), då muntliga uppgifter med växelverkan elever emellan kräver mer resurser i skolan för att kunna genomföras. I utvärderingen ingick inte heller någon skriftlig kommunikationsuppgift. Eleven har uppnått lärokursens mål för vitsordet åtta då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den kunskapsnivå som beskrivs i kunskapskriteriet för de olika målen.

Kunskapsnivån för goda kunskaper i slutet av den grundläggande utbildningen

I LP 2014 beskrivs kunskapsnivån för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutet av den grundläggande utbildningen i de olika delmålen. I lärokursen i finska är kunskapsnivån B1.1 i förmåga att tolka texter och A2.2 i förmåga att producera texter. I lärokursen i mofi är kunskapsnivån B1.2 i båda delmålen.

De mångsidiga kompetenserna

I läroplanen betonas mångsidig kompetens. Med mångsidig kompetens (K1 – K7) avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. (LP 2014, 20).

Med multilitteracitet (K4) avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer (LP 2014, 22). I moderna samhället krävs avancerade läs- och skrivfärdigheter för att få en bra utbildning och ett bra jobb (Oker-Blom G, 2016). Utvärderingen bygger bland annat upp på kompetensen i multilitteracitet då uppgifterna kräver att eleverna läser, lyssnar, bearbetar och skriver flera olika slags texter.

I och med att utvärderingen genomfördes digitalt finns en stark koppling till digital kompetens som är en annan av de mångsidiga kompetenserna. Digital kompetens (K5) är viktig medborgarfärdighet och är både föremål och redskap för lärandet. Med digital kompetens avses förmågan att kunna använda och förstå digitala verktyg och medier samt ha ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik (LP 2014, 23). I uppgifterna skulle eleven kunna använda den digitala utvärderingsplattformen genom att bland annat kunna bläddra framåt i texten då hela texten inte syntes på dataskärmen, kunna starta ljudband samt banda in sitt muntliga svar.

Slutbedömningen

Vid planeringen av utvärderingen har läroplansgrundernas bedömningskriterier för slutbedömningen beaktats. Kriterierna för goda kunskaper bygger på de kunskapsnivåer som ingår i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i de olika målen i läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (goda kunskaper), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde. (LP 2014, 328, 336).

Den 1.8 2021 togs de nya bedömningskriterierna i bruk i slutbedömningen där också kriterierna för vitsorden 5, 7 och 9 finns preciserade. Kriteriet för vitsordet 8 är det samma som tidigare. Även om dessa kriterier inte ännu hade tagits i bruk då utvärderingen genomfördes, granskas elevernas resultat även i förhållande till vitsordet fem. Vitsordet 9 ligger mellan två kunskapsnivåer och därför kan inte elevernas prestationer granskas i förhållande till detta vitsord.

2.2 Utvärderingsfrågorna

I utvärderingen granskas förutom elevernas kunskapsnivå även vilka faktorer främjar eller förhindrar lärande och kompetensutveckling och förverkligandet av likvärdigheten i utbildningen. Utvärderingsplan gjordes upp år 2019. Utvärderingen söker svar på följande frågor:

- Vilka är elevernas kunskaper och färdigheter i målen förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter i slutet av den grundläggande utbildningen?
- Hur ser kunnandet ut i olika delar av landet?
- Vilken betydelse har kommunens svensketsgrad?
- Vilka bakgrundsfaktorer kan förklara samband och skillnader i resultaten?
- Är bedömningen i våra skolor jämlik?

Resultaten i rapporten främjar likvärdigheten i den grundläggande utbildningen. I utvärderingsplanen fanns även frågan om elevernas kunskapsutveckling från årskurs 6 till årskurs 9. Denna fråga behandlas i en separat rapport.

2.3 Planering och genomförandet

Att bygga upp en utvärdering av lärresultat, genomföra den och rapportera resultaten är en lång process. I planeringsskedet fanns fyra utmaningar:

1. Utvärderingen bör beakta de olika språkmiljöerna eleverna lever i och de olika färdigheterna eleverna därmed har i läroämnet finska. Utvärderingen bör innehålla både lättare och svårare uppgifter än vad vitsordet för goda kunskaper kräver.
2. I NCU:s utvärdering "Så man vet sen hur det går" framkom bland annat att bedömningskriterierna varierar bland lärare i flera olika läroämnen (Atjonen & al, 2019). Detta innebär att bedömningsanvisningar för de öppna svaren och produktiva uppgifterna bör vara så tydliga och entydiga som möjligt för att minimera tolkningar.
3. Utvärderingen ska vara uppbyggd så att den digitala plattformen inte inverkar negativt på elevernas prestation. All respons NCU fått från tidigare utvärderingar av lärresultat som genomförts på den digitala utvärderingsplattformen bör beaktas för att skapa bästa möjliga utvärdering. Tre elevrepresentanter kallades till i arbetsgruppen för att de bidra till att skapa ett upplägg som är motiverande för eleverna.
4. Skolorna har olika resurser att jobba digitalt. Frågor, som till exempel om det finns tillräcklig IKT-utrustning i skolorna samt om skolornas nätverk klarar belastningen, bör beaktas redan i planeringsskedet. Erfarenheter från tidigare utvärderingar visar att det ännu råder stora skillnader i skolorna gällande digital utrustning och kapacitet.
5. En ny aspekt kom till i och med corona-pandemin. Då det ännu i januari 2021 visade sig att en del skolor hade distansundervisning, skickade NCU ut till skolorna anvisningar för utvärdering på distans. En oro gällande IKT-utrustning fanns i skolorna och NCU. Finns det i skolorna tillräckligt med datorer, hörlurar och mikrofoner för eleverna att ta med sig hem och räcker hemmets nätverk till? I kapitlet 6 Relevans och tillförlitlighet granskas om det finns skillnader i resultatet om genomförandet skett i skolan och på distans.

En sakkunniggrupp sammankallades för att planera och skapa ramarna för utvärderingen. Sakkunniggruppen bestod av sakkunniga universitetslektorer och lärare inom ämnet. Medlemmarna i sakkunniggruppen representerade hela Svenskfinland. Lärarna i sakkunniggruppen konstruerade uppgiftsförslag som lämpade sig för målgruppen. Elevrepresentanterna gav bland annat respons på plattformens användarvänlighet och fick ge kommentarer om uppgifternas uppbyggnad och ordningsföljd på plattformen.

Den digitala utvärderingsplattformen

Utvärderingen genomfördes i sin helhet på dator på NCU:s digitala utvärderingsplattform. Då eleverna loggade in kom de till en startsida där uppgifterna fanns bakom fem rutor. I ruta sex fanns bakgrundsfrågor och där kunde eleven även ge respons. Utvärderingen var tidsbegränsad. Eleverna hade 90 minuter tid på sig att göra uppgifterna, besvara bakgrundsfrågorna och ge respons. Elevernas kunde följa med tiden på startsidan. Systemet stängde av programmet när tiden gått ut.

2.4 Uppgifterna

Utgångspunkten då uppgifterna konstruerades var bedömningskriterierna i läroplanen (LP 2014). Uppgifterna byggdes upp så att det fanns både lättare och svårare uppgifter, det vill säga uppgifter på lägre och högre kunskapsnivå än kunskapskriteriet för vitsordet goda kunskaper. Uppgifter med olika svårighetsgrad ger en möjlighet att analysera den nationella variationen i kunskaperna i slutet av årskurs 9.

Uppgiftstyperna baserade sig på elevens multimodala färdigheter och var flervalsuppgifter, öppna svar och produktiva uppgifter. Utgångspunkten för valet av teman var innehållsområdet I3 i läroplanen (LP 2014, 328, 335). Uppgifterna innehöll för åldersgruppen relevanta och aktuella teman inom idrott, natur och djur, teknologi och litteratur. Det fanns även uppgifter som hade anknytning till att klara sig på finska i olika sammanhang utanför skolan, till exempel förklara vägen för en turist och ett telefonsamtal.

Utvärderingen innehöll muntliga och skriftliga produktionsuppgifter samt hör- och läsförståelseuppgifter. I de muntliga produktionsuppgifterna skulle eleverna spela in sitt svar. Eleven ombads berätta med egna ord om ett givet tema. Eleven hade två försök i de muntliga uppgifterna. I de skriftliga uppgifterna gavs ett riktgivande antal ord så eleven visste ungefär hur långt svar hen förväntades producera. I de flesta hörförståelser kunde eleven lyssna på texten två gånger. I hör- och läsförståelseuppgifterna fanns frågor både på finska och svenska.

Instruktionerna till uppgifterna i utvärderingen i lärokursen i finska gavs på svenska för att utesluta risken att elevens prestation faller på att hen inte förstått uppgiften. Det är viktigt att eleven förstår vad hen ska göra och kan prestera sitt bästa. Instruktionerna till uppgifterna i utvärderingen i lärokursen i mofi gavs i huvudsak på finska. Detta ansågs inte skapa något problem då elever som läser lärokursen i mofi i huvudsak kommer från ett tvåspråkigt hem och talar finska dagligen.

En mängd uppgifter testades i sju skolor och bland de förhandstestade uppgifterna valdes de slutgiltiga uppgifterna till utvärderingen. Uppgifterna som valdes var tillräckligt många för att de skulle ge en tillförlitlig bild av kunskaperna i de målen som utvärderades. Utvärderingsuppgifterna ska mäta en bred skala av kunskapsnivåer.

Efter utvärderingen poängsätte lärarna de produktiva uppgifterna och de öppna svaren med hjälp av givna bedömningsanvisningar. Till hjälp för bedömningen av de produktiva uppgifterna fanns några förbedömda exempelsvar. Alla svar bedömdes anonymt så att lärarna inte visste vem som svarat. Alla flervalsuppgifter bedömdes automatiskt. Efter att alla elevsvar bedömts fick skolorna i slutet av april 2021 sina egna elevers resultat. Hösten 2021 fick skolorna en rapport som innehöll skolans resultat och det preliminära resultatet i samplet. I rapporten kunde skolorna även se hur stor spridning av kunnandet fanns bland eleverna i sin skola samt en jämförelse av resultaten mellan könen. Rapporten skickades även till skolornas utbildningsanordnare.

2.5 Samplet: regioner, kommunens svenskhetsgrad och skolor

I utvärderingen deltog 38⁸ skolor med svenskspråkig utbildning. Ett viktigt kriterium var att skolorna skulle omfatta olika storlek och finnas i kommuner med olika svenskhetsgrad. Eftersom eleverna i Svenskfinland lever i olika språkliga miljöer och har varierande möjligheter att använda finskan i sin vardag, behövs det information om sambandet mellan språkbakgrunden och lärresultaten. Ett centralt syfte i NCU:s utvärderingar är att ge information om hur jämlik utbildningen är i Finland. Resultaten i förhållande till olika variabler möjliggör jämförelser mellan olika elevgrupper. Viktiga variabler i denna utvärdering är region, kommunens svenskhetsgrad och kön. Skolorna som deltog i utvärderingen delades in i två regioner:

8 Landskapet Åland deltog inte i utvärderingen

6. **Södra Finland**, som består av skolor i Södra Finlands regionsförvaltningsområde.
7. **Västra Finland**, som består av skolor i Västra och Inre Finland samt Sydvästra Finland⁹.

Kommunerna i Finland är antingen enspråkigt svenska, enspråkigt finska eller tvåspråkiga. Kommunerna är indelade på basen av befolkningens språkliga struktur¹⁰ i fyra grupper, vilka i rapporten kallas för kommunens språkprofiler:

1. **finskspråkiga kommuner** där antalet svenskspråkiga är under 10 procent (**svenskhetsgrad <10 %**).
2. **finsk-svenskt tvåspråkiga kommuner** där under hälften är svenskspråkiga (**svenskhetsgrad 11–50 %**).
3. **svensk-finskt tvåspråkiga kommuner** där över hälften är svenskspråkiga (**svenskhetsgrad 51–80 %**).
4. **svenskspråkiga kommuner** där en stor del av befolkningen är svenskspråkig (**svenskhetsgrad >80 %**).

I tabellerna 2 och 3 finns antal deltagare i utvärderingen indelade enligt region, kommunens språkprofil och kön.

⁹ Elevantalet per lärokurs för RFV-området Sydvästra Finland är i de flesta fall för lågt att regionen ska kunna utgöra ett eget område i rapporten.

¹⁰ Statistikcentralen, 4.10.2021

TABELL 2. Deltagare i utvärderingen i lärokursen i finska enligt region, kommunens språkprofil och kön

Finska region	kommunens språkprofil	antal elever				
		flickor	pojkar	annat eller vill inte säga	obesvarade	totalt
Södra Finland	finskspråkiga (<10 %)	88	101	8		197
	finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %)	145	150	8	2	305
	svensk-finskt tvåspråkiga (51–80 %)	91	29	3		186
	svenskspråkiga (>80 %)					
	Tillsammans	324	343	19	2	688
Västra Finland	finskspråkiga (<10 %)	11	14	1		26
	finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %)	43	50	5		98
	svensk-finskt tvåspråkiga (51–80 %)	168	201	8	1	378
	svenskspråkiga (>80 %)	132	143	6		281
	Tillsammans	354	408	20	1	783
Totalt antal elever						1471

Från Västra Finland deltog enbart 26 elever i utvärderingen från finskspråkiga kommuner. Elevantalet är för lågt för att visa resultat för denna kommunprofil, men elevernas resultat finns med i det nationella resultatet.

TABELL 3. Deltagare i utvärderingen i lärokursen i mofi enligt region, kommunens språkprofil och kön

Mofi	kommunens språkprofil	antal elever				
region	Inom parentes procentuell andel svenskspråkiga i kommunen	flickor	pojkar	annat eller vill inte säga	obesvarade	totalt
Södra Finland	finskspråkiga (<10 %)	175	153	7	1	336
	finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %)	129	129	8	1	267
	svensk-finskt tvåspråkiga (51–80 %)	15	20			35
	svenskspråkiga (>80 %)					
	Tillsammans	319	302	15	2	638
Västra Finland	finskspråkiga (<10 %)	58	60	3		121
	finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %)	52	56	2		110
	svensk-finskt tvåspråkiga (51–80 %)	76	48	1		125
	svenskspråkiga (>80 %)	14	13			27
	Tillsammans	200	177	6		383
	Totalt antal elever					1021

Från svenskt-finskt tvåspråkiga kommuner deltog från Södra Finland endast 35 elever i utvärderingen. Från svenskspråkiga kommuner deltog endast 27 elever i utvärderingen. Elevantalen är för låga för att visa resultat för dessa kommunprofiler. Elevernas resultat finns med i det nationella resultatet.

2.6 Tolkning av resultaten

Metoderna som använts i analyserna förklaras närmare i den statistiska bilagan som finns på NCU:s hemsida. (länk)

Helhetsresultat

Helhetsresultatet anges i poäng, i en PISA-liknande poängskala. Anledningen till användningen av 500-skalan är inte att försöka skapa en nationell version av PISA-undersökningarna utan möjliggöra en jämförelse. I denna utvärdering används den 500-gradiga skalan av två anledningar: dels för att kunna räkna ut ett helhetsresultat för eleverna då de olika delmålen presenteras i kunskapsnivåer enligt LP 2014 och därmed kunna göra jämförelser med hela resultatet, dels för att möjliggöra jämförelse med kommande utvärderingar av lärresultat där samma skala används.

Standardavvikelse är ett spridningsmått som beskriver den genomsnittliga avvikelsen från medelvärdet. En låg standardavvikelse innebär att de flesta resultat ligger förhållandevis nära medeltalet, medan en hög standardavvikelse innebär det motsatta. Som exempel kan standardavvikelsen i den ena kommunprofilen vara 71, vilket betyder att de flesta elevers resultat ligger ganska nära varandra. På motsvarande sätt kan standardavvikelsen i en annan kommunprofil vara 102, vilket betyder att elevernas resultat har en större spridning.

Resultat i de olika delmålen

Resultaten beskrivs huvudsakligen i kunskapsnivåer. I varje delmål finns utmärkt kunskapsnivån för goda kunskaper och kunskapsnivån för svaga kunskaper. I figurerna anges andelen elever i procent som uppnått en viss kunskapsnivå. Kunskapsnivåerna har olika färger, den mörkgröna visar alltid nivån för goda kunskaper och den orange nivån för svaga kunskaper.

I de olika delmålen finns även figurer som visar hur elevresultaten sprider sig över flera kunskapsnivåer. Spridningen visas med en linje och det genomsnittliga resultatet är markerat med ett lodrätt streck. I dessa figurer kan vi se hur stor spridningen i kunskaperna är och jämföra spridningslinjerna i de olika kommunprofilerna eller mellan könen.

Tolkningsuppgifterna

Elevernas kunnande i läs- och hörförståelse mättes med flera uppgifter. Uppgifterna bedömdes med poäng och omvandlades till kunskapsnivåer. Vid omvandlingen utnyttjades analyserna som gjordes i årskurs 6 med hjälp av uppgifter som användes i både i årskurs 6 och årskurs 9. Närmare analyser i statistiska bilagan.

De produktiva uppgifterna

Vid analyserna av de produktiva uppgifterna har använts en så kallad imputeringsmetod. Med metoden kan man räkna ut vilken elevens prestation skulle ha varit om eleven gjort uppgiften. Till hjälp för detta användes elevens övriga kunnande, inställning osv. Då de svagare eleverna lämnade oftare uppgifter ogjorda än de starkare eleverna skulle resultatet bli missvisande om detta inte beaktades. I spridningsfigurerna finns resultatet före imputeringsmetoden och efter korrigeringen av resultatet. Stolparna markerar det korrigerade resultatet och den orange linjen resultatet före imputeringsmetoden. I nationella resultatet har använts resultatet efter imputering.

Tolkning av värdena i rapporten

Enskilda resultatskillnader som kan vara anmärkningsvärda kan anges i rapporten rent statistiskt i texten med två koefficienter: signifikans och förklaringsgrad. Dessa värden visar hur stora skillnaderna egentligen är och om det finns samband mellan resultatet och olika bakgrundsvariabler.

I resultatet i poäng används följande gränsvärden: 0–19 poäng betyder att det inte finns någon statistisk skillnad, 20–49 betyder att de finns en skillnad, men den är liten. Då poängskillnaden är mellan 50–79 är skillnaden medelstor och om poängskillnaden är över 80 är skillnaden stor. Gränsvärdena ska inte tolkas som definitiva, det är viktigt att se varje resultat och siffra i rapporten i ett större sammanhang.

Då man granskar vilket samband det finns mellan olika bakgrundsvariabler och resultatet används termen förklaringsgrad. Förklaringsgraden anger vilken andel av den beroende variabelns värde kan förklaras med den förklarande variabeln. Hur ofta, eller hur mycket, en variabel förklarar ett resultat anges i procent. Till exempel om förklaringsgraden är 17 %, betyder det att variabeln förklarar 17 procent av variationen i resultatet.

Resultat i finska

3

I detta kapitel presenteras resultatet i lärokursen i finska. I kapitlet presenteras helhetsresultat, resultat i de olika delmålen i kunskapsnivåer och till sist granskas sambandet mellan resultaten och olika bakgrundsfaktorer. Resultaten baserar sig på alla elevers prestationer, oberoende om utvärderingen gjordes i skolan eller på distans. I kapitlet 6 Relevans och tillförlitlighet diskuteras resultaten gällande denna aspekt.

3.1 Helhetsresultat i finska

Med helhetsresultat menas det genomsnittliga resultatet i alla utvärderingens uppgifter. Resultatet presenteras enligt en standardiserad skala, som används i internationella PISA-utvärderingar. Det nationella genomsnittet ställdes på femhundra (500) poäng. Detta betyder att en elev med genomsnittliga kunskaper får 500 poäng. Standardavvikelsen är 100 poäng. Cirka 63 procent av alla elevers resultat ligger inom intervallet 400–600. I tabell 4 presenteras helhetsresultatet enligt region och kommunens språkprofil.

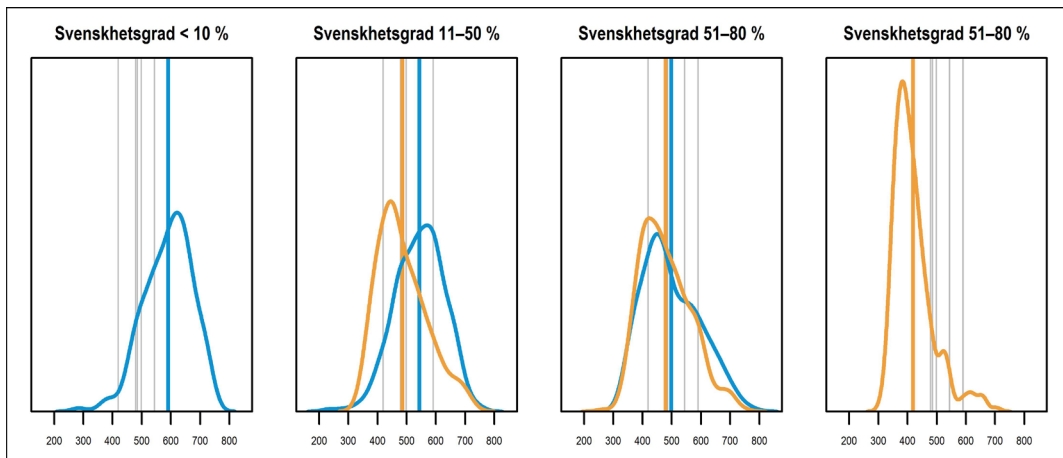
TABELL 4. Helhetsresultatet i finska enligt kommunens språkprofil och region.

Kommunens svenskhetsgrad	Resultatet i poäng	Standardavvikelsen
Hela samplet	500	100
<10 % alla elever	584	87
11–50 % alla elever	529	89
11–50 % Södra Finland	544	84
11–50 % Västra Finland	486	91
51–80 % alla elever	486	90
51–80 % Södra Finland	498	97
51–80 % Västra Finland	479	87
> 80 % alla elever	420	71

Resultatet i de finskspråkiga (<10 %) kommunerna i båda regionerna och finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna i Södra Finland är över medeltalet i hela samplet. Resultatet i de övriga tvåspråkiga kommunerna ligger strax under medeltalet (479–498 poäng). I de svenskspråkiga kommunerna är resultatet sämre (420 poäng). Skillnaden i resultatet mellan Södra och Västra Finland är statistiskt signifikant och stor. Detta beror på att de flesta finskspråkiga kommunerna ligger i Södra Finland och alla svenskspråkiga i Västra Finland.

I tabell 4 ser vi att standardavvikelsen är mindre i de svenskspråkiga kommunerna (71), vilket betyder att de flesta resultat ligger ganska nära varandra. På motsvarande sätt kan vi se standardavvikelsen i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) i Södra Finland har högre värde (97), vilket betyder att elevernas resultat har en större spridning än i till exempel de svenskspråkiga kommunerna.

För att få fram skillnaderna i resultaten, granskades spridningen av elevernas kunnande i de olika kommunprofilerna (figur 1). Den lodräta linjen visar det genomsnittliga resultatet i varje kommunprofil. De grå linjerna i varje bild markerar det genomsnittliga resultatet i de övriga kommunprofilerna.

FIGUR 1. Helhetsresultat i finska enligt kommunens språkprofil. Den blå linjen visar fördelningen av resultatet i Södra Finland, den orange i Västra Finland.

Eleverna kommer från olika språkliga miljöer och de stora skillnaderna i resultaten syns i kommuner med olika språkprofiler. I alla språkprofiler finns både goda och svaga resultat. I de finskspråkiga (<10 %) och finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Södra Finland är toppen på linjen över medeltalet i kommunprofilen. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna finns en skillnad i resultatet mellan regionerna. Toppen på linjen i Västra Finland finns under medeltalet i kommunprofilen, vilket visar att det finns fler elever som har ett helhetsresultat under 500 poäng.

I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) ser linjerna ungefär likadana ut i de båda regionerna, toppen på linjerna ligger strax under kommunprofilens medeltal. I de svenskspråkiga kommunerna (51–80 %) är linjeprofilen en annan. Linjen är mycket högre och har spetsigare topp, vilket betyder att flertalet elevers resultat ligger nära varandra. Toppen på linjen ligger under det medeltalet i kommunprofilen, vilket visar att det finns flera goda resultat bland eleverna. Linjen fortsätter till höger med ett par små toppar.

Skillnaderna i resultaten mellan flickor och pojkar är klart mindre än mellan kommunerna med olika språkprofiler. Nationellt fick flickorna i genomsnitt 513 poäng och pojkarna 490 poäng. Flickorna och pojkarna i Södra Finland har i genomsnitt bättre resultat än eleverna i Västra Finland. Flickornas genomsnittliga poäng i Södra Finland är 558 och i Västra Finland 472. Motsvarande poängtal för pojkar är 537 resp. 451. En skillnad i resultatet enligt kön mellan regionerna är logisk då språkfördelningen är så olik i regionerna.

Resultatet i de olika delmålen

Resultaten i de olika delmålen granskades även med poäng. Det nationella genomsnittet i varje delmål ställdes på femhundra poäng (500). Detta betyder att de olika delmålen inte är jämförbara med varandra. I tabell 5 presenteras resultatet i de olika delmålen.

TABELL 5. Resultatet i poäng i de olika delmålen i finska.

kommunens svenskhetsgrad	hörförståelse	läsförståelse	muntlig produktion	skriftlig produktion
hela samplet	500	500	500	500
<10 % alla elever	575	586	577	566
11–50 % alla elever	530	528	523	522
11–50 % Södra Finland	545	545	544	528
11–50 % Västra Finland	485	476	481	503
51–80 % alla elever	482	480	489	496
51–80 % Södra Finland	490	496	508	498
51–80 % Västra Finland	478	472	479	495
>80 % alla elever	434	433	420	423

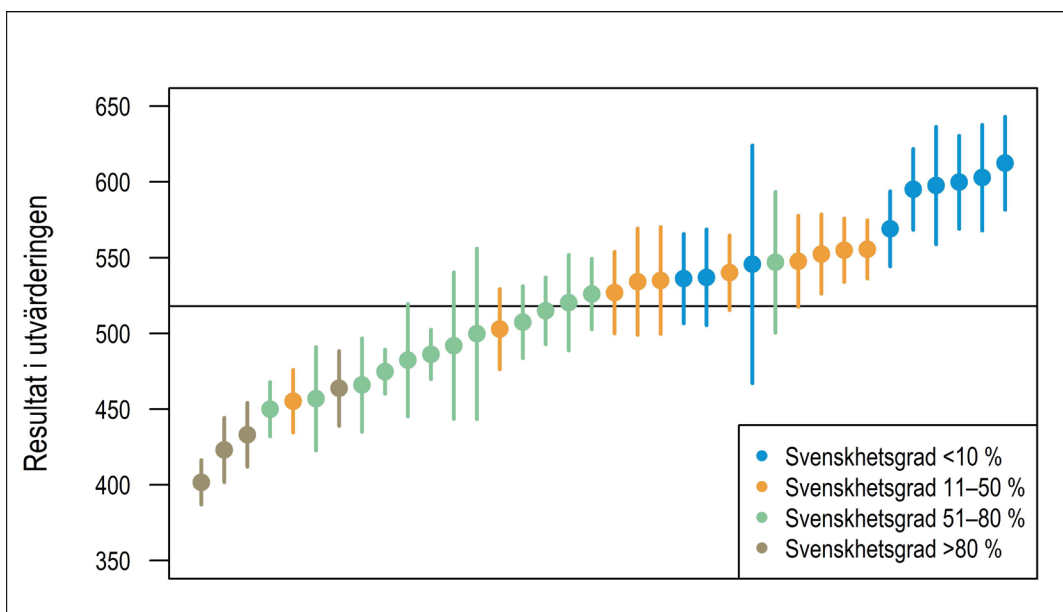
I de finskspråkiga kommunerna är resultatet i de olika delmålen klart över resultatet på nationell nivå. Även i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Södra Finland når eleverna i genomsnitt över det nationella medeltalet i alla delmål. I denna kommunprofil är skillnaderna mellan regionerna störst. Skillnaderna är statistiskt signifikanta och medelstora (60–69 poäng) i övriga delmål utom i skriftlig produktion där skillnaden är liten (25 poäng).

I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) ligger medeltalet i de olika delmålen i Södra Finland kring det nationella medeltalet (490–508 poäng), i Västra Finland en aning lägre (472–495 poäng). Skillnaden mellan regionerna i muntlig produktion (29 poäng) och i läsförståelse (24 poäng) är statistiskt signifikanta men små.

I de svenskspråkiga kommunerna (51–80 %) ligger resultatet under genomsnittsnivån i alla delmål (420–434 poäng). Det är stora skillnader i resultaten mellan de finskspråkiga och svenskspråkiga kommunerna. Skillnaderna i de olika delmålen är statistiskt signifikanta och stora.

3.2 De enskilda skolornas resultat

I figur 2 finns utmärkt alla skolor som deltog i utvärderingen. Skolorna är färgade enligt kommunens språkprofil. För varje skola finns utritad en cirkel och en lodrät linje. Den lodräta linjen markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att skolans medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen. Den lodräta axeln i figuren visar resultatet i utvärderingen i poäng. Den vågräta svarta linjen markerar medeltalet av skolornas resultat, det vill säga medeltalet av alla cirklarna. Den vågräta linjen markerar således resultatet i en genomsnittsskola. Det genomsnittliga medeltalet på elevnivå är 500 poäng. Resultatet för en genomsnittsskola är något högre än det genomsnittliga resultatet för eleverna.

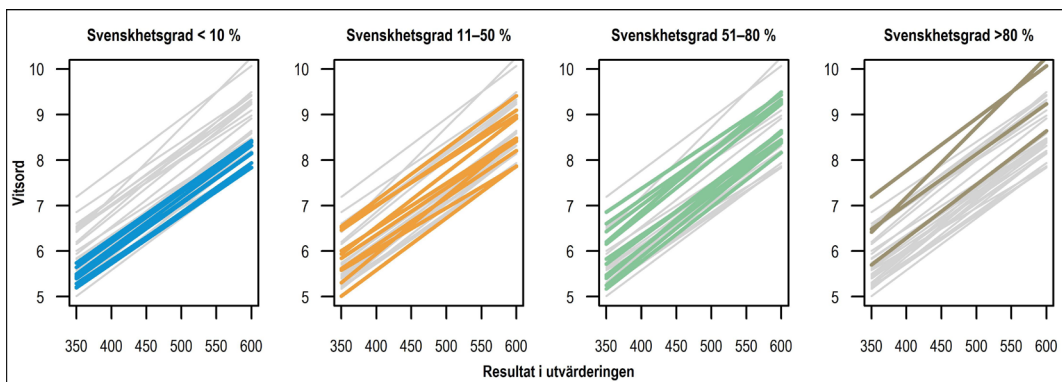
FIGUR 2. Skolornas resultat i lärokursen i finska. Färgen anger i vilken kommunprofil skolan är belägen.

Alla skolor i de finskspråkiga kommunerna ligger över skolornas medeltal. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna ligger 80 procent av skolorna över medeltalet. I de svensk-finskt tvåspråkiga kommunerna ligger 77 procent under medeltalet och alla skolor i de svenskspråkiga kommunerna ligger under medeltalet.

3.3 Samband mellan resultat och vitsord

Elevernas vitsord har tagits från KOSKI-tjänsten¹¹. En jämförelse av elevernas vitsord och resultatet i utvärderingen gjordes. Tanken är att elever med samma kunskaper och färdigheter borde ha ungefär samma vitsord. Denna syn är naturligtvis inte korrekt då vitsordet innefattar mycket annat än bara de kunskaper som denna utvärdering har mätt. Om det ändå visar sig att elever från olika skolor med ungefär samma resultat i utvärderingen har mycket olika vitsord i finska, tyder det på en diskrepans mellan skolorna.

Figur 3 visar sambandet mellan resultatet i skolorna och vitsorden. För varje skola finns uppdraget en linje i den kommunprofil skolan tillhör. På den lodräta axeln finns vitsorden. Den vågräta axeln visar resultatet i utvärderingen. De ljusgrå linjerna är skolornas linjer i de övriga kommunprofilerna. Ju brantare en linje är desto starkare är sambandet mellan vitsordet och resultatet i utvärderingen. På motsvarande sätt kan man säga att ju svagare lutning linjen har desto svagare är sambandet.

FIGUR 3. Sambandet mellan resultatet i utvärderingen och vitsordet i finska. Skolorna finns i sin egen kommunprofil.

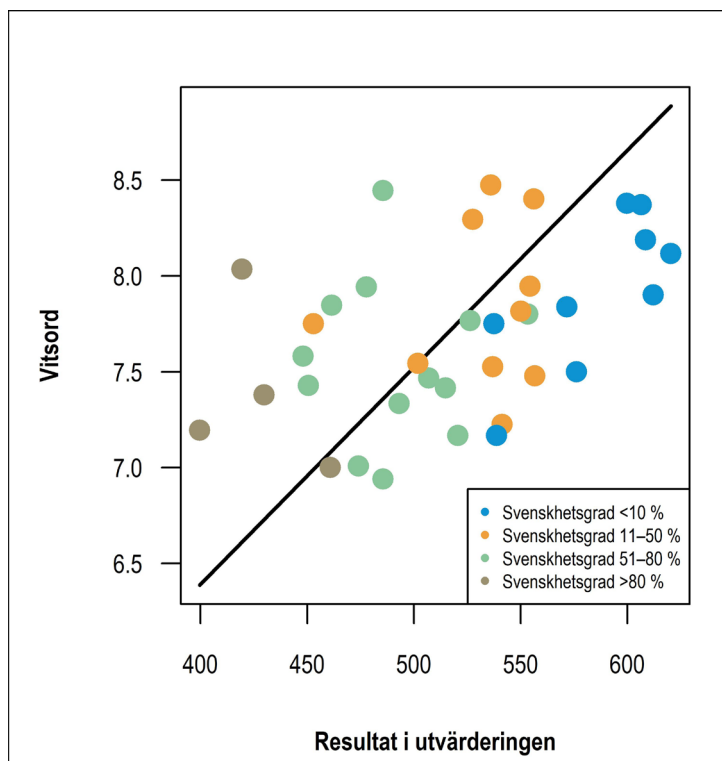
Det finns en markant skillnad i bedömningen i våra skolor. Linjerna i bilderna har olika lutning, vilket indikerar att sambandet mellan vitsorden och utvärderingsresultatet varierar skolor emellan. Två eller fler skolor har samma lutning på sin linje, men linjerna är belägna på olika ställen. Detta betyder att sambandet mellan resultatet i utvärderingen och vitsordet är lika i skolorna men eleverna med samma resultat i utvärderingen har i den ena skolan i genomsnitt bättre vitsord än eleverna i den andra skolan. Då vi tittar på det genomsnittliga medeltalet 500 poäng, kan vi se att spridningen av linjerna är stor, vilket betyder att elever med samma resultat i utvärderingen har olika vitsord. Den lägsta linjen ligger ungefär vid vitsordet 6½ (blå linje) och den högsta linjen

¹¹ Informationsresursen KOSKI innehåller riksomfattande studieprestations- och examensuppgifter om bland annat den grundläggande utbildningen. Anordnare av grundläggande utbildning har infört uppgifter om elevens enskilda studieprestationer i KOSKI-tjänsten. Utbildningsstyrelsen ansvarar för informationsresursens och överlämningstjänstens administration och utlämnande av uppgifter.

vid vitsordet 9 (brun linje). På motsvarande sätt skiljer sig vitsorden för elever med utmärkta resultat. Elever som nått 600 poäng har i den ena skolan vitsordet vid 7½ (orange och blå linje) och i den andra skolan vitsordet 10 (brun linje).

Skolorna i de finskspråkiga kommunerna (blå linjerna) har den mest jämlika och även den strängaste bedömningen. I skolorna i de tvåspråkiga kommunerna (orange och gröna linjerna) har linjerna till stor del samma lutning men ligger på olika ställen. Vitsorden i dessa skolor skiljer sig som mest med cirka ett och ett halvt vitsord. Skolorna i de svenskspråkiga kommunerna är få och spridningen mellan linjerna stor. Figuren visar att i dessa skolor har man klart mildare bedömning, eleverna får lättare ett högre vitsord.

I figur 4 visas en jämförelse mellan skolornas genomsnittliga resultat i utvärderingen och medeltalet av elevernas vitsord. Den svarta linjen visar var skolorna borde vara belägna om förhållandet mellan resultatet i utvärderingen och medeltalet i vitsorden följer medeltalet på nationell nivå. För varje skola är cirkeln färgad enligt kommunens språkprofil. Om cirkeln ligger under den svarta linjen är vitsorden i medeltal lägre än vad eleverna i skolan i genomsnitt presterade i utvärderingen. Om cirkeln ligger ovanför den svarta linjen är vitsorden i genomsnitt högre än vad eleverna presterade i utvärderingen.

FIGUR 4. En jämförelse av skolornas genomsnittliga resultat och medeltalet av vitsorden i finska. Skolan är färgad enligt kommunens språkprofil.

Spridningen är stor vilket visar att det finns tydliga skillnader i bedömningen mellan skolorna. Skolorna i de finskspråkiga kommunerna (blå cirklar) ligger alla under den svarta genomsnittslinjen, vilket betyder att bedömningen i dessa skolor är strängare än vad eleverna presterat i utvärderingen. Skolorna i de tvåspråkiga kommunerna (orange och gröns cirklar) ligger både under och över den markerade genomsnittslinjen. Det finns en stor variation mellan bedömningen i dessa skolor. De genomsnittliga vitsorden i tre skolor i svenskspråkiga kommuner (bruna cirklar) är klart bättre än vad eleverna presterat i utvärderingen medan i en skola ligger cirkeln vid linjen. De skolor som ligger nära den svarta linjen visar att eleverna i dessa skolor har i genomsnitt ett vitsord som motsvarar deras prestation i utvärderingen.

3.4 Resultatet i de olika delmålen

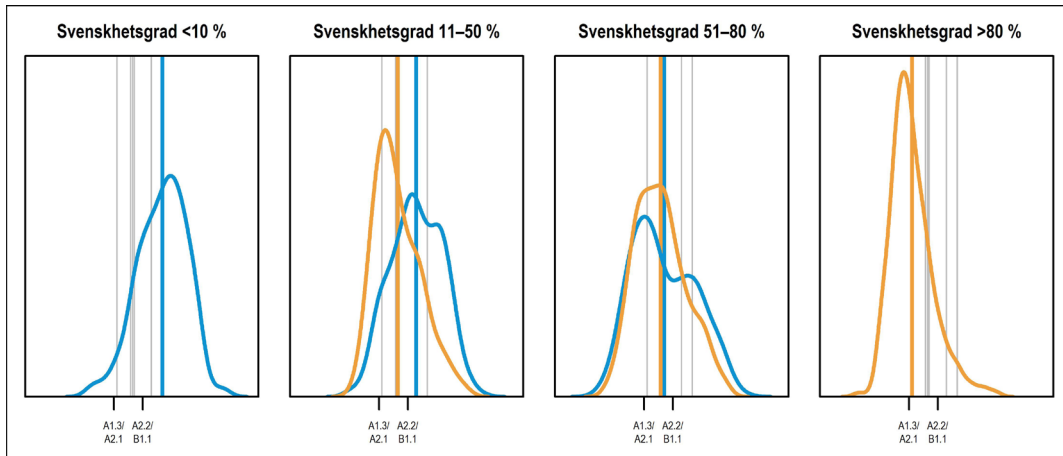
3.4.1 Förmåga att tolka texter

I delmålet förmåga att tolka texter är kunskapskriteriet för goda kunskaper B1.1 (vitsordet 8). I spridningsfigurerna finns även utmärkt kunskapsgränsen för svaga kunskaper A1.3, vilket enligt de nya kriterierna motsvarar vitsordet 5.

Hörförståelseuppgifterna

I utvärderingen ingick fem uppgiftshelheter i hörförståelse bestående av 21 flervalsuppgifter och fyra uppgifter med öppna svar. I de öppna svaren skulle eleven besvara på svenska.

Figur 5 visar spridningen av resultatet i hörförståelse enligt region och kommunens språkprofil. De lodräta linjerna markerar de genomsnittliga resultaten i kommunprofilen. De ljusgrå linjerna visar det genomsnittliga resultatet i de övriga kommunprofilerna.

FIGUR 5. Spridning av resultatet i hörförståelseuppgifterna i finska enligt region och kommunens språkprofil. Den blåa linjen står för Södra Finland och den orange för Västra Finland.

I varje kommunprofil finns både goda och svaga resultat. Linjens topp i de finskspråkiga (<10 %) kommunerna ligger till höger om medeltalet i kommunprofilen, vilket betyder att flertal elever har bättre resultat än det genomsnittliga medeltalet.

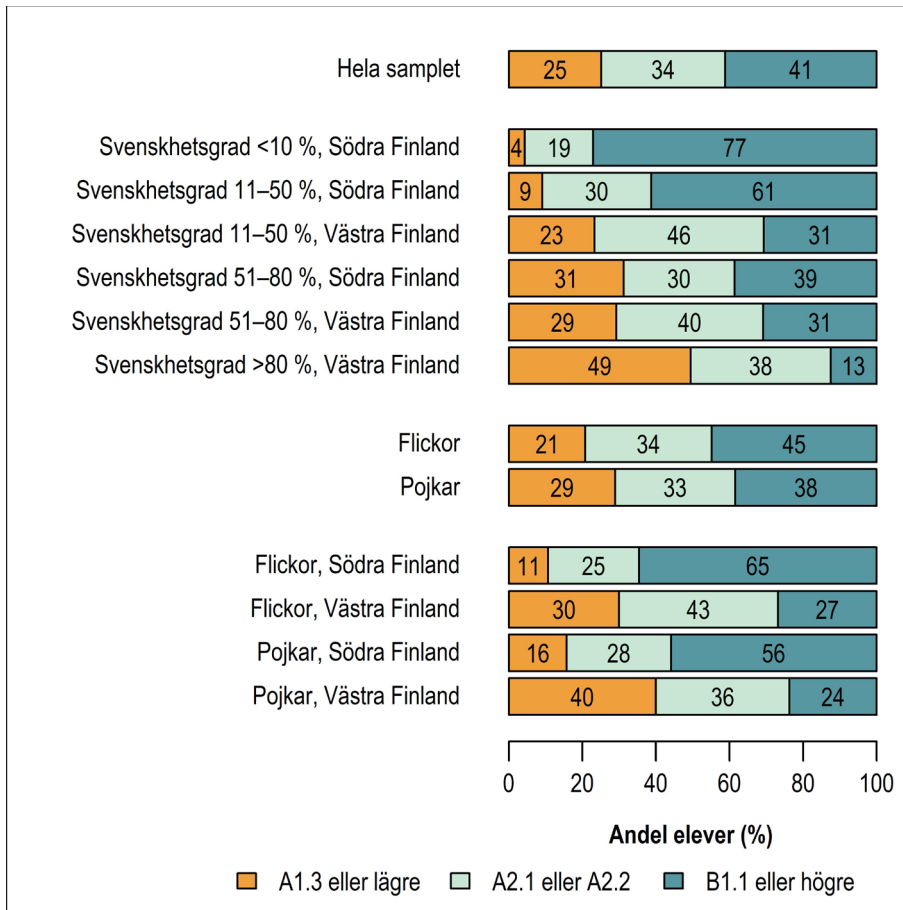
Det finns en skillnad i resultatet mellan regionerna i de finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna. Linjernas topp är på olika ställen. I Västra Finland ligger toppen under medeltalet medan i Södra Finland är toppen ungefär på samma ställe som medeltalet. I Västra Finland är toppen på linjen även högre, vilket betyder att ett flertal elever har detta resultat.

Eleverna i de svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommunerna har ungefär samma resultat. Toppen på linjen i Västra Finland är högre än i Södra Finland. I Södra Finland finns även en liten topp till höger om medeltalet. I båda regionerna finns samma antal elever med svaga resultat.

Skolorna i de svenskspråkiga (>80 %) kommunerna har i medeltal ett svagt resultat. Toppen på linjen är hög och ligger strax under medeltalet för profilen. Ett stort antal elever har ungefär samma resultat. Då medeltalet ligger till höger om toppen visar att det finns elever med goda resultat.

Skillnaden i resultatet mellan könen i hela samplet är statistiskt signifikant men liten. I regionerna är skillnaden mellan flickor i Södra Finland (553 poäng) och i Västra Finland (473 poäng) statistiskt signifikant och på gränsen mellan medelstor och stor. Skillnaden mellan pojkar i Södra Finland (529 poäng) och Västra Finland (457 poäng) är statistiskt signifikant och medelstor.

I figur 6 presenteras resultatet i kunskapsnivåer enligt region, kommunprofil och kön. Den mörkgröna färgen visar kunskapsnivån för goda kunskaper B1.1 eller högre, den orange färgen visar svaga kunskaper (kunskapsnivån A1.3 eller lägre). I de färgade fälten står den procentuella andelen elever som nådde ifrågavarande kunskapsnivå.

FIGUR 6. Resultat i hörförståelse i finska enligt kunskapsnivåer. Kunskapskriteriet för goda kunskaper är B1.1.

Skillnaderna i resultaten i kommuner med olika språkprofiler är stor. Om man granskar enbart det genomsnittliga resultatet i hela samplet får man en missvisande bild av elevernas kunskaper. I de finskspråkiga (<10 %) kommunerna och i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Södra Finland är resultatet gott då hela 77 resp. 61 procent av eleverna når nivån för goda kunskaper eller högre. Andelen elever vars kunskaper stannar på nivån A1.3 eller lägre är liten (4 % resp. 9 %).

De största skillnaderna mellan regionerna finns i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %). I Södra Finland har 61 procent av eleverna goda kunskaper, medan i Västra Finland är motsvarande procenttal 31. I Västra Finland har betydligt fler elever svaga kunskaper (23 %) än i Södra Finland (9 %). Det är förvånande att det just i denna kommunprofil är stora skillnader. Man kunde anta att elever som bor i finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner med majoritetsspråket finska hör och använder finska utanför skolan oberoende var i Finland kommunen ligger.

Då språkförhållandet mellan svenska och finska är tvärtom är resultaten ungefär lika i de båda regionerna. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) når 39 procent av eleverna i Södra Finland och 31 procent av eleverna i Västra Finland nivån för goda kunskaper. I båda regionerna finns nästan lika stor andel av elever med svaga resultat, då knappt en tredjedel av eleverna har kunskaper som stannar på nivån A1.3 eller lägre (31 % resp. 29 %).

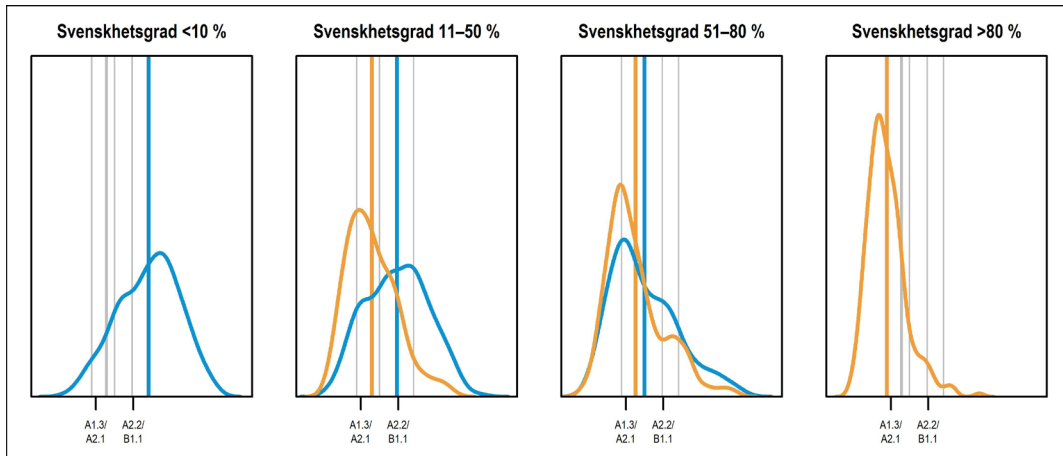
I de svenskspråkiga kommunerna (> 80 %) är resultatet svagt. Bara 13 procent av eleverna har goda kunskaper medan nästan hälften av elever (49 %) har svaga kunskaper. Enligt de nya kriterierna som togs i bruk 1.8.2021 motsvarar kunskapsnivå A1.3 vitsordet 5. Detta betyder att nästan hälften av eleverna skulle fått vitsordet 5 eller underkänt i hörförståelseuppgifterna.

Då vi jämför resultaten mellan flickor och pojkar, kan vi se att skillnaderna är betydligt mindre mellan könen inom regionen än mellan regionerna. I Södra Finland har 65 procent av flickorna goda kunskaper, motsvarande procenttal för pojkarna är 56. Även i Västra Finland är skillnaderna mellan flickor (27 %) och pojkar (24 %) liten. Däremot finns det fler pojkar i Västra Finland med svaga resultat (40 %) än flickor (30 %). I Södra Finland är denna skillnad betydligt mindre (flickor 11 % resp. pojkar 16 %).

Resultatet visar tydligt att kommunens språkprofil har stor betydelse. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) är resultatet lika oberoende av region. I de mer finskspråkiga kommunerna är resultatet klart bättre än i de mer svenskspråkiga kommunerna, vilket kan anses vara naturligt. Hur mycket eleven hör finska utanför skolan är relaterad till kommunens språkprofil.

Läsförståelseuppgifterna

I utvärderingen ingick sex uppgiftshelheter i läsförståelse bestående av 30 flervalsuppgifter. Figur 7 visar spridningen av resultatet i läsförståelse enligt region och kommunens språkprofil. De lodräta linjerna markerar de genomsnittliga resultatet. De ljusgrå linjerna visar det genomsnittliga resultatet i de övriga språkprofilerna.

FIGUR 7 Spridning av resultatet i läsförståelse i finska enligt region och kommunens språkprofil. Den blåa linjen visar resultatet i Södra Finland, den orange i Västra Finland.

I alla språkprofiler finns både goda och svaga resultat. Det bästa resultatet finns i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) där medeltalet ligger över gränsen för goda kunskaper. Toppen på linjen ligger till höger om medeltalet, vilket visar att det finns många elever med goda resultat men även elever med svagare resultat.

I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner (11–50 %) skiljer sig resultaten mellan regionerna, precis som i hörförståelse. Spridningslinjerna är olika, toppen på linjen i Västra Finland är spetsig och ligger längre till vänster än i Södra Finland. Toppen i Västra Finland ligger strax under kommunprofilens medeltal vilket visar att det finns elever med goda resultat som höjer medeltalet. I Södra Finland är linjen inte lika spetsig, vilket visar att det finns fler elevresultat nära medeltalet. Högsta toppen på denna linje ligger strax över medeltalet.

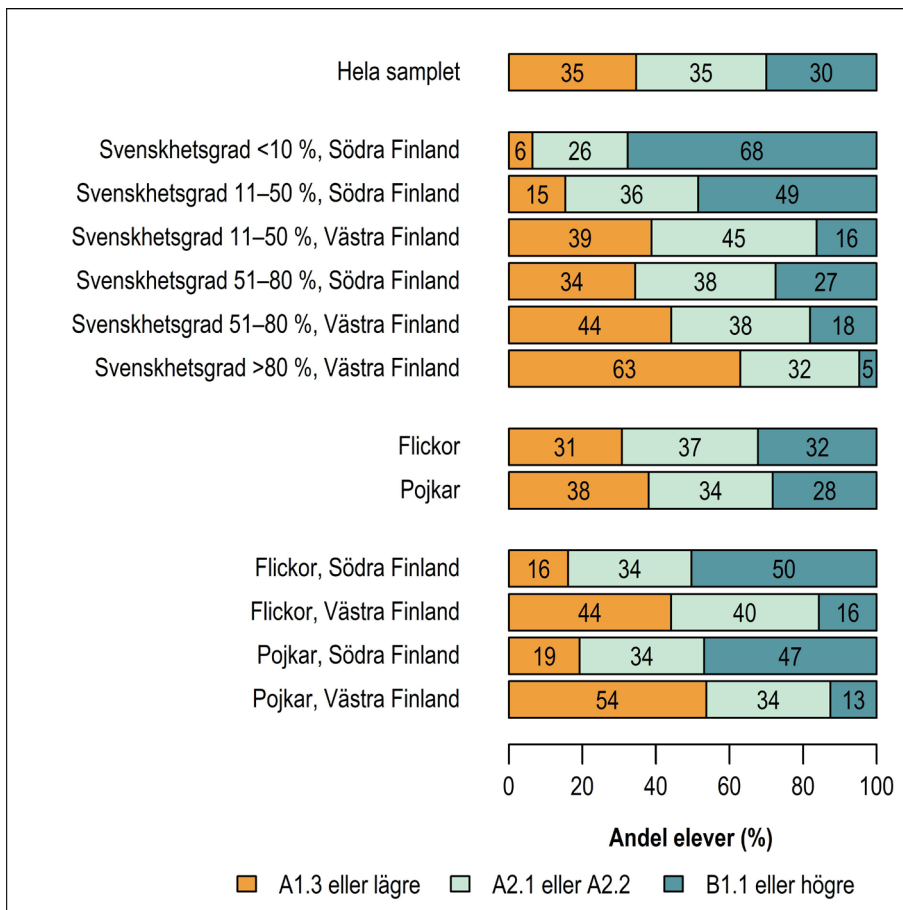
I de svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommunerna är resultaten ungefär lika i de båda regionerna. Det genomsnittliga resultatet är ungefär lika. I Västra Finland finns en högre topp än i Södra Finland, vilket visar att fler elever i Västra Finland har detta resultat. Linjerna till höger om medeltalet är olika. I Södra Finland finns en aning fler elever med goda resultat.

I de svenskspråkiga kommunerna i Västra Finland (>80 %) är resultatet mycket svagt. Toppen på linjen är hög och ligger strax under medeltalet. Medeltalet ligger på gränsen för svaga kunskaper. En stor andel av elevernas kunskaper ligger kring denna nivå. Medeltalet ligger till höger om toppen på linjen, vilket visar att det finns elever med goda resultat som höjer medeltalet.

Resultatet i läsförståelse visar liknande resultat som i hörförståelse, elever från svenskspråkiga (>80 %) och svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommuner har ett klart sämre resultat än elever från finskspråkiga kommuner (<10 %). Största skillnaderna mellan regionerna finns i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna.

Det finns ingen skillnad i resultatet mellan könen i hela samplet. Mellan könen i regionerna finns skillnader. Skillnaden mellan flickorna i Södra Finland (550 poäng) och i Västra Finland (468 poäng) är statistiskt signifikant och på gränsen mellan medelstor och stor. Skillnaden mellan pojkarna i Södra Finland (542 poäng) och pojkarna i Västra Finland (454 poäng) är statistiskt signifikant stor.

I figur 8 presenteras resultatet i kunskapsnivåer enligt region, kommunprofil och kön. Kunskapsnivåerna har olika färger. Den mörkgröna färgen visar kunskapsnivån för goda kunskaper B1.1 eller högre, den orange färgen visar kunskapsnivån för svaga kunskaper A1.3 eller lägre. I de färgade fälten står den procentuella andelen elever som nådde ifrågakvarande kunskapsnivå.

FIGUR 8. Resultat i läsförståelse i finska enligt kunskapsnivåer. Kunskapskriteriet för goda kunskaper är B1.1.

Det nationella genomsnittliga resultatet är missvisande även i läsförståelse då skillnaderna mellan resultaten i de olika kommunprofilerna är stora. I de finskspråkiga kommunerna (<10 %) i Södra Finland når hela 68 procent av eleverna nivån för goda kunskaper eller högre, vilket är ett utmärkt resultat. Även i finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Södra Finland når cirka hälften av eleverna nivån för goda kunskaper (49 %). Svaga kunskaper har 15 procent av eleverna i denna kommunprofil. I samma kommunprofil i Västra Finland är resultatet betydligt sämre, endast 16 procent av eleverna har goda kunskaper medan 39 procent av eleverna har svaga kunskaper. Liknande resultat kunde konstateras i hörförståelse.

I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) finns även skillnader regionerna emellan. I Södra Finland har cirka tio procent fler elever goda kunskaper än elever i Västra Finland (27 resp. 18 %). Likaså har cirka tio procent färre elever svaga kunskaper (34 resp. 44 %). De svagaste resultaten finns i de svenskspråkiga kommunerna (>80 %). Endast 5 procent av eleverna har goda kunskaper och hela 63 procent av eleverna har svaga kunskaper i läsförståelse.

Skillnaderna mellan flickors och pojkars resultat inom regionerna är liten, medan mellan regionerna är skillnaderna självfallet stor då språkprofilerna i kommunerna inom regionerna är olika. I Södra Finland har cirka hälften av både flickorna och pojkarna goda kunskaper (50 resp. 47 %). I Västra Finland har 16 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna goda kunskaper. Oroväckande är att drygt hälften av pojkarna i Västra Finland (54 %) har svaga kunskaper (A1.3 eller lägre). Även bland flickorna i Västra Finland är andelen elever med svaga kunskaper stor (44 %).

Resultatet följer samma tendens som i hörförståelse även om andelen elever med goda kunskaper är färre i läsförståelse. I Södra Finland i de finskspråkiga och finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna är resultatet gott. I de övriga tvåspråkiga kommunprofilerna är andelen elever med goda kunskaper lågt (16–27 %). I de svenskspråkiga kommunerna är andelen elever med svaga resultat stort (63 %).

3.4.2 Förmåga att producera texter

I utvärderingen fanns totalt fyra produktiva uppgifter, två muntliga och två skriftliga. De produktiva uppgifterna bedömdes enligt Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling. Bedömningskriterierna hade anpassats till uppgifterna. Till uppgifterna fanns också modellsvar för att få en enhetligare bedömning.

Kunskapskriteriet för goda kunskaper i de produktiva uppgifterna är A2.2. De muntliga uppgifterna bedömdes mellan kunskapsnivåerna A1.2 – B2.1 och de skriftliga uppgifterna A1.2 – B1.1. Kunskapsnivån A1.2 motsvarar vitsordet 5 enligt de nya kunskapskriterierna som togs i bruk den 1.8.2021.

De svagare eleverna lämnade oftare uppgifter ogjorda än de starkare eleverna. Resultatet skulle bli missvisande om detta inte beaktades. Vid analyserna har därför resultatet korrigerats med en så kallad imputeringsmetod (en metod med vilken man kan räkna ut vilken elevens prestation skulle ha varit om hen gjort uppgiften). I slutresultatet och analyserna har använts det korrigerade resultatet.

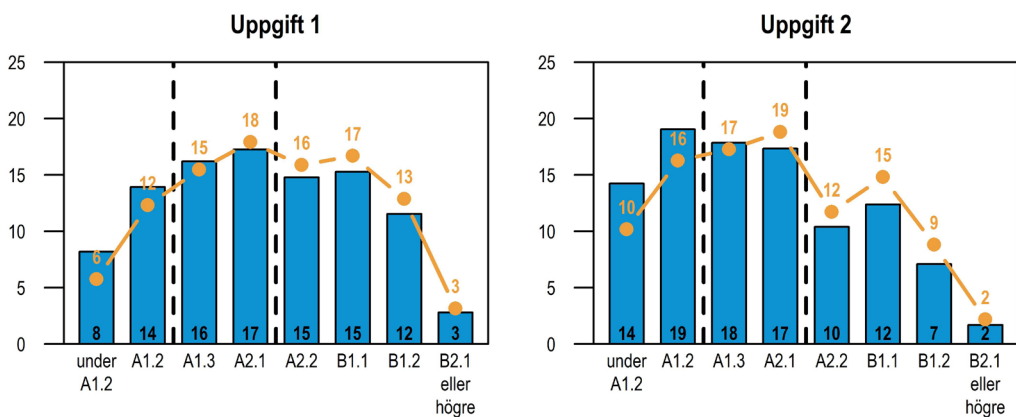
Muntlig produktion

I utvärderingen fanns två muntliga uppgifter där eleven skulle spela in sitt svar. I den första uppgiften skulle eleven berätta om sin vardag, i den andra förklara vägen för ett äldre par med hjälp av en karta. Den första uppgiften handlade om vardagssituationer – vad eleven gör under en vanlig vardag – och den andra motsvarade mera en autentisk situation, där en finskspråkig turist ber om hjälp för att hitta stället hen vill besöka.

Det fanns elever som valt att inte besvara uppgifterna. Den första uppgiften hade cirka 10 procent av eleverna lämnat obesvarad och den andra knappt 18 procent. Drygt 6 procent av eleverna i den första uppgiften och cirka 7,5 procent av eleverna i den andra uppgiften hade startat bandet men inte sagt något eller inte talat finska.

Den första muntliga uppgiften gjordes av 1235 elever och den andra 1101 elever. Elever som presterade väl i den första uppgiften har oftare svarat på den andra uppgiften. Cirka 25 procent av de elever vars svar bedömts i den första uppgiften på kunskapsnivån <A1.2 har inte besvarat den andra uppgiften. Bland de elever som nått kunskapsnivån B1.2 i den första uppgiften lämnade endast 2,5 procent av eleverna den andra uppgiften obesvarad.

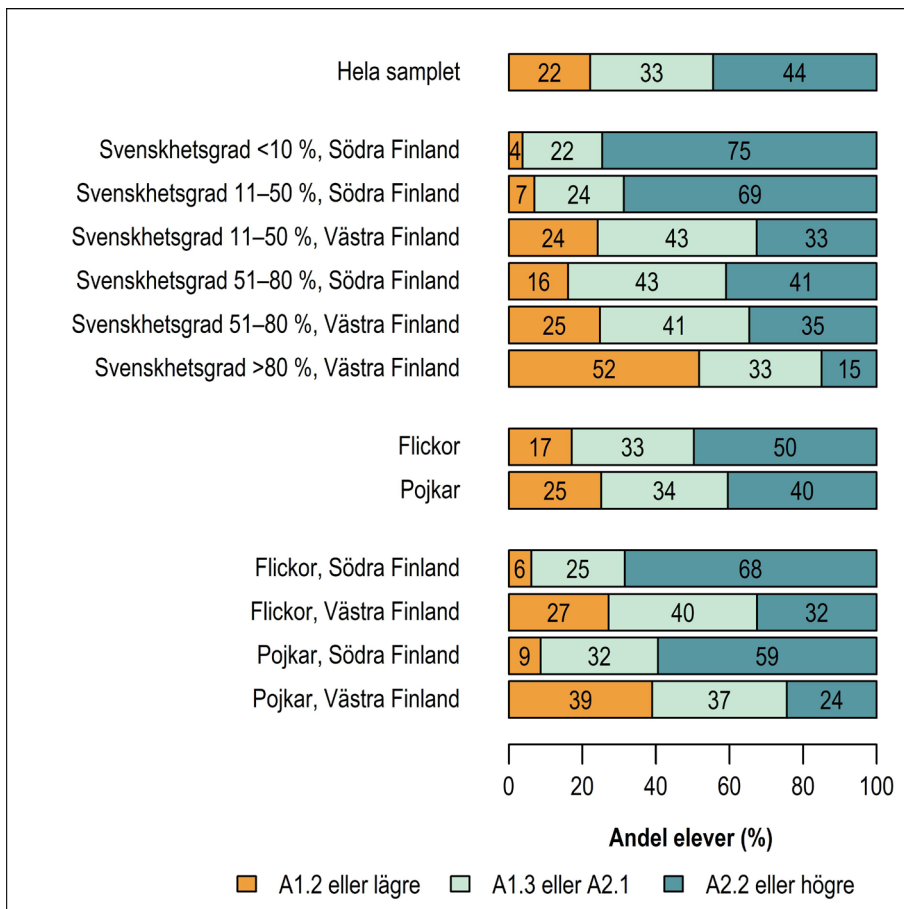
Figur 9 visar spridningen av resultatet i de muntliga uppgifterna. Den vänstra bilden visar resultatet i den första muntliga uppgiften och den högra den andra uppgiften. Den vågräta axeln markerar kunskapsnivåerna och den lodräta visar andelen elever i procent som nådde ifrågasvarande kunskapsnivå. I figuren visas resultatet efter imputeringsmetoden (blå staplar) och före resultatet korrigerades (den gula linjen). Skillnaden i resultaten i den första muntliga uppgiften är inte stor medan i den andra muntliga uppgiften är resultatet missvisande utan imputeringsmetod.

FIGUR 9. Spridning av resultatet i muntliga uppgifterna i finska enligt kunskapsnivåer. De blå staplarna visar resultatet efter imputeringsmetoden.

Resultatet fördelar sig över hela nivåskalan i de båda uppgifterna. I den första uppgiften ligger knappt hälften av eleverna (45 %) till höger om linjen A2.2 och cirka en femtedel (22 %) till vänster om linjen A1.2. I den andra uppgiften ligger cirka en tredjedel av eleverna (31 %) till höger om linjen för goda kunskaper och ungefär lika stor andel (33 %) till vänster om linjen A1.2. Eleverna har i den första uppgiften bättre resultat.

Resultaten i de muntliga uppgifterna enligt region, kommunens språkprofil och kön visas i figur 10 och 11. Kunskapsnivåerna har olika färger. Den mörkgröna färgen står för goda kunskaper A2.2 eller högre. Den orange färgen står för svaga resultat A1.2 eller lägre. I de färgade fälten står hur stor procentuell andel av eleverna nådde ifrågavarande kunskapsnivå.

FIGUR 10. Resultatet i den första muntliga uppgiften i finska. Kunskapsnivån för goda kunskaper är A2.2.

Det genomsnittliga resultatet i hela samplet blir missvisande då resultatet i kommuner med olika språkprofilerna skiljer sig från varandra. Eleverna i de finskspråkiga (<10 %) och finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna i Södra Finland har ett gott resultat då hela 75 resp. 69 procent av eleverna når kunskapsnivån A2.2 eller högre. Eleverna i finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner i Västra Finland har märkbart svagare resultat då en tredjedel av eleverna (33 %) har goda kunskaper och en fjärdedel (24 %) har svaga kunskaper.

Det finns även en liten skillnad i resultatet mellan regionerna i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %). I Södra Finland har 41 procent av eleverna goda kunskaper. Motsvarande procenttal i Västra Finland är 35. Andelen elever med svaga kunskaper är 16 resp. 25 procent. Ett överraskande resultat är att fler elever i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) har goda kunskaper (41 resp. 35 %) än elever i finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner i Västra Finland (33 %). I de svenskspråkiga kommunerna (>80 %) är resultatet svagt, cirka hälften av eleverna (52 %) stannar på nivån A1.2 eller lägre. Endast 15 procent av eleverna har goda kunskaper i denna språkprofil.

Då vi jämför flickors och pojkar resultat, kan vi se att flickorna presterat bättre än pojkarna i de båda regionerna. Skillnaden mellan könen inom regionerna är klart mindre än skillnaden mellan regionerna. Skillnaden mellan regionerna har ett starkt samband med kommunens språkprofil. Flickorna och pojkar i Södra Finland har ett gott resultat då 68 resp. 59 procent av eleverna har goda kunskaper. I Västra Finland finns stor andel elever med svaga resultat, 39 procent av pojkarna och 27 procent av flickorna svaga kunskaper.

FIGUR 11. Resultat i den andra muntliga uppgiften i finska. Kunskapsnivån för goda kunskaper är A2.2.

Den andra muntliga uppgiften har enligt resultatet varit en aning svårare än den första. Resultatet i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) är utmärkt, då 66 procent av eleverna når kunskapsnivån för goda kunskaper eller högre. Även i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna i Södra Finland är resultatet gott då 46 procent av eleverna har goda kunskaper. I Västra Finland är motsvarande procenttal 22. Eleverna i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna i Södra Finland lyckades bättre i den andra uppgiften än eleverna i Västra Finland, då 36 procent resp. 17 procent av eleverna har goda kunskaper. I Västra Finland i de tvåspråkiga kommunerna har 39 procent av eleverna svaga resultat.

I de svenskspråkiga kommunerna (>80 %) är resultatet svagt även om cirka en tiondel (9 %) av eleverna har goda kunskaper. Hela 70 procent av eleverna stannar på kunskapsnivån A1.2 eller lägre. Skillnaden i resultatet är stor jämfört med de andra kommunprofilerna.

I den andra muntliga uppgiften finns fler elever med svaga resultat än i den första. Skillnaderna i resultatet mellan könen inom regionen är mindre än mellan kommunerna med olika språkprofiler. Flickorna har i genomsnitt bättre resultat än pojkarna.

Skriftlig produktion

I utvärderingen fanns två skriftliga uppgifter. Till varje skrivuppgift fanns en kort beskrivning om uppgiften. Båda skriftliga uppgifterna ombads innehålla 50–80 ord. Den längsta texten innehöll 170 ord och den kortaste bestod av fyra ord.

Den första skriftliga uppgiften gjordes av 1 396 elever och den andra av 1 295 elever. Även i de skriftliga uppgifterna fanns det elever som lämnat uppgifter ogjorda, i den första uppgiften knappt 3 procent och i den andra knappt 10 procent av eleverna. Bland eleverna som besvarat uppgifterna hade drygt 2 procent i båda uppgifterna inte fått något poäng. Svaret har bestått av ett par ord eller varit helt nonsens (t.ex. d d d g g h h h h h).

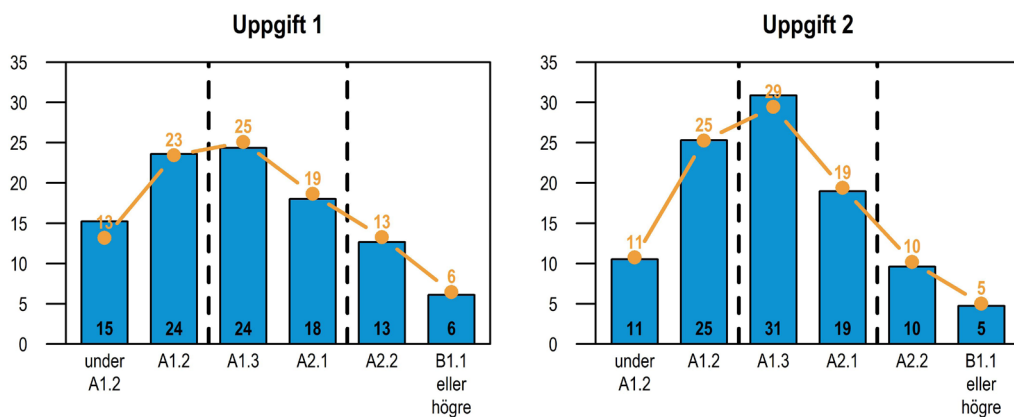
I den första uppgiften fick eleverna berätta vad de tycker att är det bästa i Finland. I denna uppgift skrev 31 procent av eleverna inom den riktgivande längden, en procent skrev längre texter och hela 68 procent av eleverna skrev färre än 50 ord. En tiondel (11 %) av dessa elever skrev texter på högst 20 ord och en tiondel (12 %) texter på 21–39 ord.

I den andra skrivuppgiften fick eleverna välja bland tre rubriker. De valbara rubrikerna handlade om att skriva och berätta om en minnesvärd händelse, berätta om en viktig person i elevens liv eller berätta vad eleven brukar göra med sitt husdjur eller alternativt vilket husdjur eleven skulle vilja ha. Den mest valda rubriken var att berätta om en minnesvärd händelse (40 %), därefter att berätta om sitt husdjur (36 %) och berätta om en viktig person (24 %).

I den andra skrivuppgiften skrev 63 procent av eleverna inom den riktgivande längden, 29 procent skrev längre texter och åtta procent av eleverna skrev färre än 50 ord. Antalet eleverna som skrev korta texter är mindre i denna uppgift än i den första. Cirka åtta procent av eleverna hade skrivit texter till varje rubrik. De elevers prestationer som innehöll text till fler än en rubrik kontrollerades och bedömningen justerades vid behov så att prestationernas kunskapsnivå baserade sig på alla tre texter.

Elever som presterade väl i den första uppgiften har oftare svarat på den andra uppgiften. Cirka 14 procent av de elever vars svar bedömts i den första uppgiften <A1.2 har inte besvarat den andra uppgiften. Bland de elever vars prestationer bedömts på kunskapsnivån B1.1 eller högre i den första uppgiften har drygt 3 procent inte besvarat den andra uppgiften. De svagare eleverna lämnade oftare uppgifter ogjorda än de starkare eleverna. Resultatet skulle bli missvisande om detta inte beaktades. Vid analyserna har därför använts en så kallad imputeringsmetod (en metod med vilken man kan räkna ut vilken elevens prestation skulle ha varit om eleven gjort uppgiften). Skillnaderna i resultaten efter imputeringsmetoden är små i de båda uppgifterna. I slutresultatet och analyserna har använts det korrigerade resultatet.

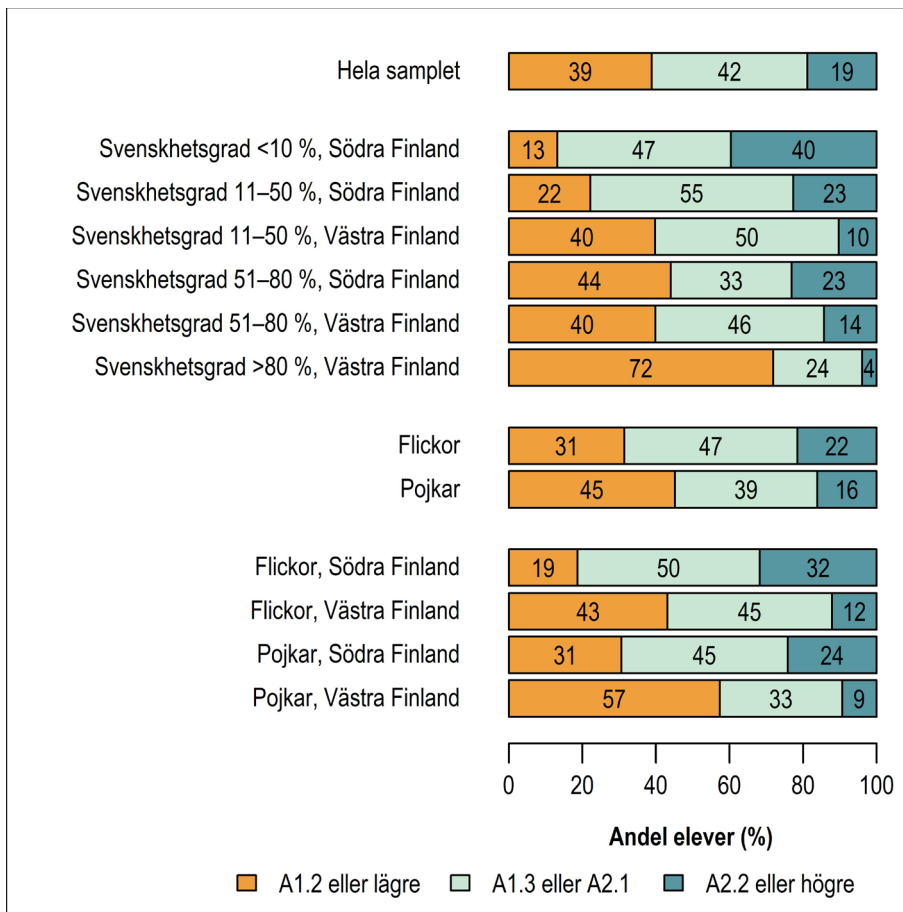
Elevernas prestationer fördelade sig över hela nivåskalan A1.2 – B1.1. Figur 12 visar spridningen av resultatet enligt kunskapsnivåer. På den vågräta axeln finns kunskapsnivåerna, på den lodräta andelen elever i procent som nått ifrågavarande kunskapsnivå. I figuren finns resultatet efter imputeringsmetoden (blå staplar) och före resultatet korrigerades (den gula linjen).

FIGUR 12. Spridning av resultatet i skriftliga uppgifterna i finska enligt kunskapsnivåer. De blå staplarna visar resultatet efter imputeringsmetoden.

Resultatet fördelar sig över hela nivåskalan i de båda uppgifterna. Spridningen av resultaten i de båda uppgifterna är ganska lika. I den första uppgiften finns cirka en femtedel av elevernas prestationer (19 %) till höger om linjen A2.2 och dubbelt fler (39 %) till vänster om linjen A1.2. I den andra uppgiften finns 15 procent av eleverna till höger om linjen för goda kunskaper och mer än dubbelt fler (36 %) till vänster om linjen A1.2. Resultatet visar att över en tredjedel (39 resp. 36 %) av eleverna har svaga skrivfärdigheter.

Resultaten i de skriftliga uppgifterna enligt region, kommunens språkprofil och kön visas i figur 13 och 14. Kunskapsnivåerna har olika färger. Den mörkgröna färgen står för goda kunskaper A2.2 eller högre. Den orange färgen står för svaga resultat A1.2 eller lägre. I de färgade fälten står hur stor procentuell andel av eleverna nådde ifrågavarande kunskapsnivå.

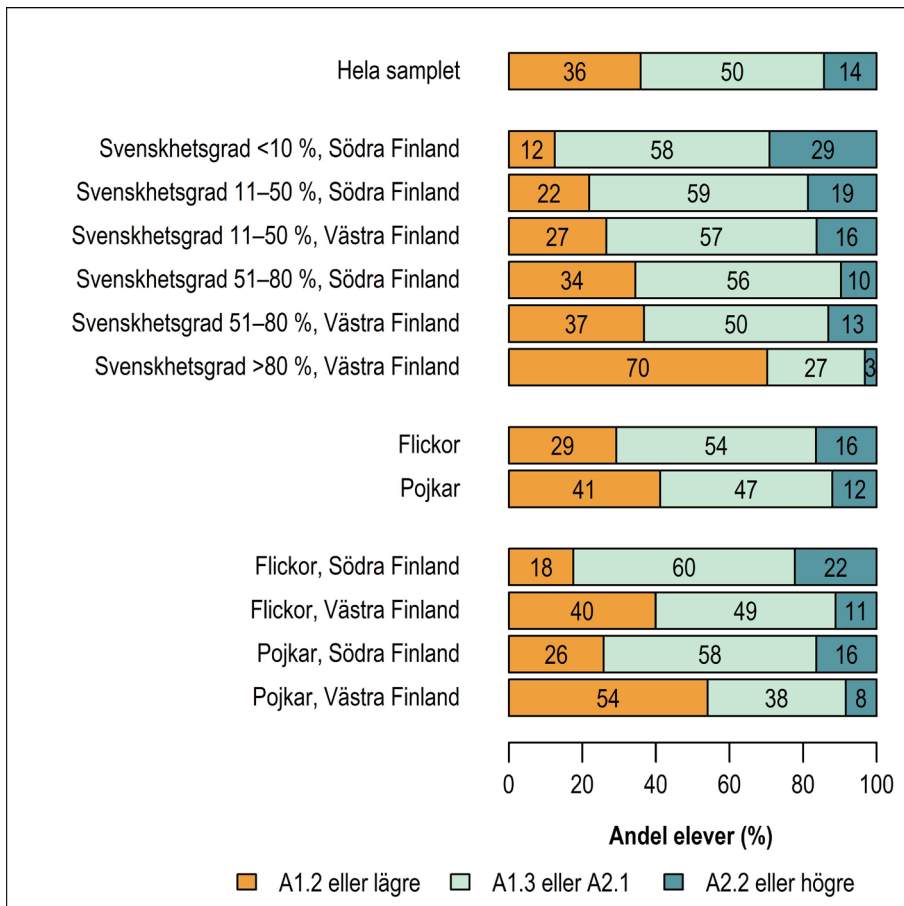

FIGUR 13. Resultat i den första skriftliga uppgiften i finska. Kunskapsnivån för goda kunskaper är A2.2.

Det genomsnittliga resultatet är missvisande då det finns stora skillnader i resultaten mellan kommunerna med olika språkprofiler. Resultatet i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) är hyfsat då 40 procent av eleverna når kunskapsnivån A2.2. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Södra Finland når 23 procent av eleverna nivån A2.2 och i Västra Finland 10 procent. Även i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) finns skillnader mellan regionerna. I Södra Finland når 23 procent av eleverna nivån A2.2, i Västra Finland 14 procent. I de tvåspråkiga kommunerna, förutom i Södra Finland med kommunprofil 11–50 %, stannar cirka 40 procent av eleverna på kunskapsnivån A1.2 eller lägre. Resultatet i de svenskspråkiga kommunerna (>80 %) är svagt då hela 72 procent av eleverna stannar på nivån A1.2 eller lägre. Det finns dock en liten andel elever (4 %) med goda kunskaper.

I skriftlig produktion är skillnaden mellan könen större än i muntlig produktion. Cirka en tredjedel (32 %) av flickorna i Södra Finland har ett gott resultat. Av pojkarna når en fjärdedel (24 %) upp till nivån för goda kunskaper. I Södra Finland ligger nästan en tredjedel (30 %) av pojkarna på

kunskapsnivån A.1.2 eller lägre. I Västra Finland är resultatet för pojkar ännu svagare då över hälften (57 %) har svaga skrivfärdigheter. Även bland flickorna i Västra Finland har en stor andel elever (43 %) svaga kunskaper.

FIGUR 14. Resultat i den andra skriftliga uppgiften i finska. Kunskapsnivån för goda kunskaper är A2.2.

I den andra skriftliga uppgiften kunde eleven välja mellan tre rubriker. Samma tendens syns i denna skrivuppgift som i den första. Eleverna i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) har ett bättre resultat än i de övriga kommunprofilerna. Resultatet i de olika kommunprofilerna är en aning bättre än i den första uppgiften. Andelen elever med svaga resultat är färre än i den första uppgiften, likaså andelen elever med goda resultat.

I de finskspråkiga kommunerna (<10 %) når 29 procent av eleverna nivån för goda kunskaper och 12 procent av eleverna stannar på nivån A1.2 eller lägre. I de tvåspråkiga kommunerna är resultatet ungefär lika i båda regionerna. I finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner (11–50 %) har

19 resp. 16 procent av eleverna goda kunskaper medan cirka en fjärdedel (22 resp. 27 %) stannar på nivån A1.2 eller lägre. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) har 10 resp. 13 procent av eleverna goda kunskaper medan drygt en tredjedel (34 resp. 37 %) stannar på nivån A1.2 eller lägre. I de svenskspråkiga kommunerna (>80 %) har endast 3 procent goda kunskaper och hela 70 procent av eleverna svaga resultat.

Resultatet i skriftlig produktion kunde vara bättre. Enligt utvärderingsresultatet når i hela samplet under en femtedel av eleverna (19 resp. 14 %) upp till nivån för goda kunskaper. Andelen elever med svaga skrivfärdigheter är stor (39 rep. 36 %).

3.5 Jämförelse av resultatet med bakgrundsvariabler

I samband med utvärderingen fick eleverna svara på bakgrundsfrågor. Elevernas svar användes i analyserna av elevresultaten för att hitta bakomliggande samband med resultaten. I jämförelsen med bakgrundsvariablerna användes helhetsresultatet i utvärderingen. I analyserna granskas resultatet både med en bakgrundsvariabel i taget och då flera variabler slogs ihop.

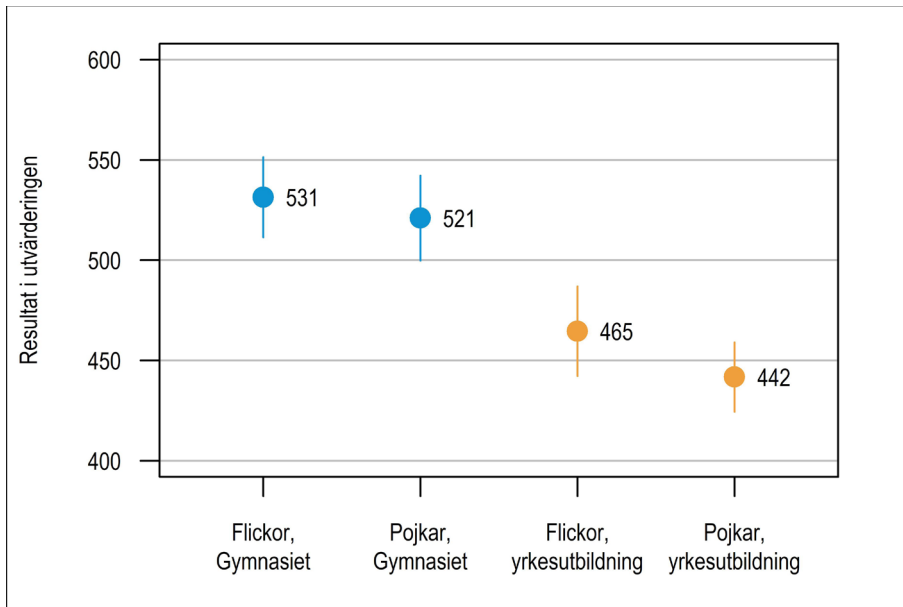
3.5.1 Elever med olika framtidsplaner

Den nya läropliktslagen trädde i kraft 1.8.2022. Enligt den lagen upphör läroplikten när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en sådan examen som avses i lagen om studentexamen (502/2019) eller lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller en motsvarande utbildning på Åland eller utländsk utbildning. (Läropliktslag 30.12.2020/1214)

Så gott som alla elever (99 %) planerar att fortsätta med studier på andra stadiet. Sammanlagt uppgav 65 procent av eleverna att de planerar att fortsätta med gymnasieutbildningen och 34 procent med yrkesutbildning. Även här har i analyserna använts imputeringsmetoden. I metoden användes för analysen elevens kunnande i utvärderingen och bakgrundsfaktorer, som till exempel elevens inställning.

I resultatet har analyserats gymnasium och yrkesutbildning. De övriga alternativen, såsom påbyggnadslinje och VALMA/LUVA ¹²utbildning hade så få svar att de lämnades i analyskedet bort. Resultatet i utvärderingen för de elever som har som avsikt att fortsätta i andra stadiet finns i figur 15. Den lodräta linjen i cirkelarna markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att elevernas medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen.

12 Förberedande utbildningar för yrkesutbildningen och gymnasiet.

FIGUR 15. Resultat för elever i finska med olika framtidsplaner. (N=1416)

Det finns tydliga skillnader i hur elever med olika framtidsplaner presterat i utvärderingen. Eleverna som är inriktade på gymnasiestudier har ett bättre genomsnittligt resultat än de elever som planerar att fortsätta med yrkesutbildning. Elever som riktar sig på gymnasieutbildning har i utvärderingen högre poäng (531 resp. 521 poäng) än det nationella medeltalet, medan elever som planerar att börja yrkesutbildning ligger under det nationella medeltalet (465 resp. 442 poäng). Skillnaderna är statistiskt signifikanta och medelstora. Skillnaden i resultaten mellan elever som siktar på yrkesutbildning och gymnasieutbildning har existerat redan i årtal och den tycks vara svår att rubba eftersom den så tydligt lever kvar ännu i resultatet år 2021.

Det finns ingen skillnad i resultaten mellan flickor och pojkar för de elever som planerar fortsätta i gymnasiet (10 poäng). Bland de elever som planerar att fortsätt med yrkesutbildning har flickorna bättre resultat än pojkarna (23 poäng). Skillnaden är statistiskt signifikant men liten.

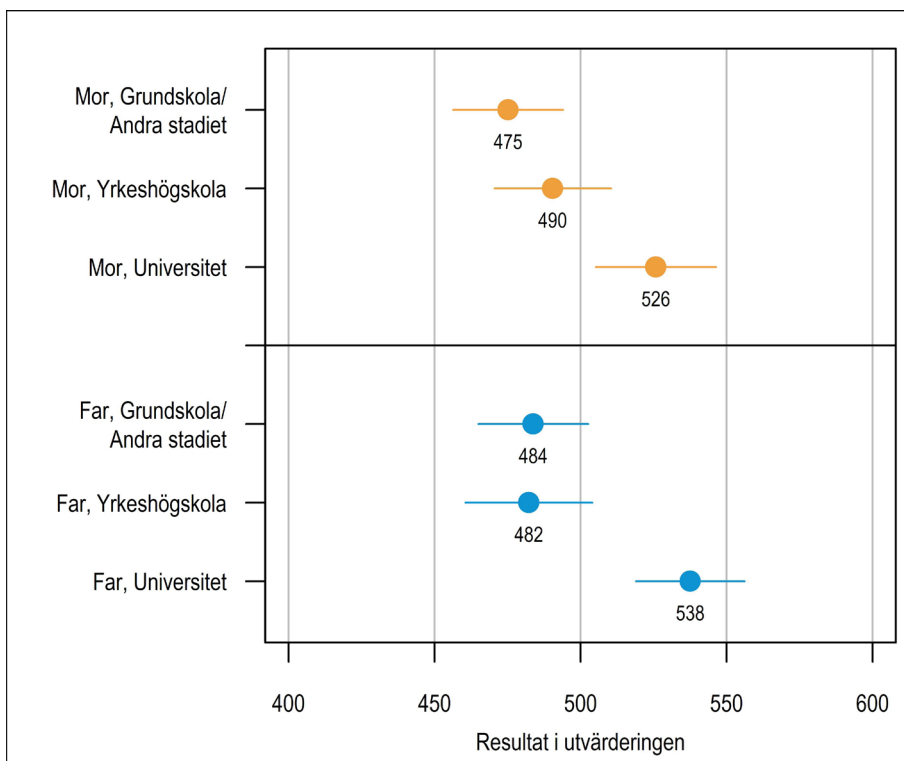
3.5.2 Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund

Sambandet mellan familjebakgrund och utvärdering av lärresultat granskas överallt. Det är viktigt att sambandet mäts tillförlitligt. Ett mätfel i familjebakgrunden kan förvräda resultatet och leda till fel tolkningar om jämlikhet i utbildningssystemet. Den vanligaste faktorn som används gällande familjebakgrund är vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund hänger samman med deras yrke och inkomst samt kulturellt kapital. Då eleverna besvarar frågan gällande föräldrarnas utbildning kan resultatet bli missvisande. Villfarelserna i elevernas svar kan leda till fel i materialet, då eleven inte svarar sanningsenligt. Orsaken kan vara att eleven upplever

att det korrekta svaret inte är samhälleligt önskvärt eller att hen inte vet svaret men vill hellre svara än lämna frågan obesvarad. Eleverna vet oftast bättre föräldrarnas yrke och försöker på basen av det uppskatta deras utbildning. När eleverna överskattar föräldrarnas utbildning leder det till att sambandet mellan vårdnadshavarnas utbildning och elevens lärresultat blir underskattat. (Lehti & Laaninen 2021)

Även i denna utvärdering fick eleverna besvara frågan gällande vårdnadshavarnas högsta utbildning. I frågan gällande mammans utbildning valde 18 procent av eleverna alternativet ”jag vet inte”, fyra procent lämnade frågan obesvarad och en och en halv procent valde alternativet ”något annat”. Således var nästan en fjärdedel av svaren (23,5 %) oklara. Även då det gällde pappas utbildning fanns 26 procent oklara svar. Bland eleverna valde 20 procent alternativet ”jag vet inte”, fyra procent lämnade frågan obesvarad och två procent valde alternativet ”något annat”. Då andelen oklara svar är stort användes vid analyserna imputeringsmetoden. I metoden användes elevens kunnande i utvärderingen och bakgrundsfaktorer, som till exempel elevens inställning.

Resultatet i utvärderingen i förhållande till utbildningsnivån hos vårdnadshavarna kan endast ses som riktgivande. Vårdnadshavarnas utbildningsnivå har grupperats enligt grundskola/andra stadiet, yrkeshögskola och universitet (figur 16). Den vågräta linjen i cirklarna markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att elevernas medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen.

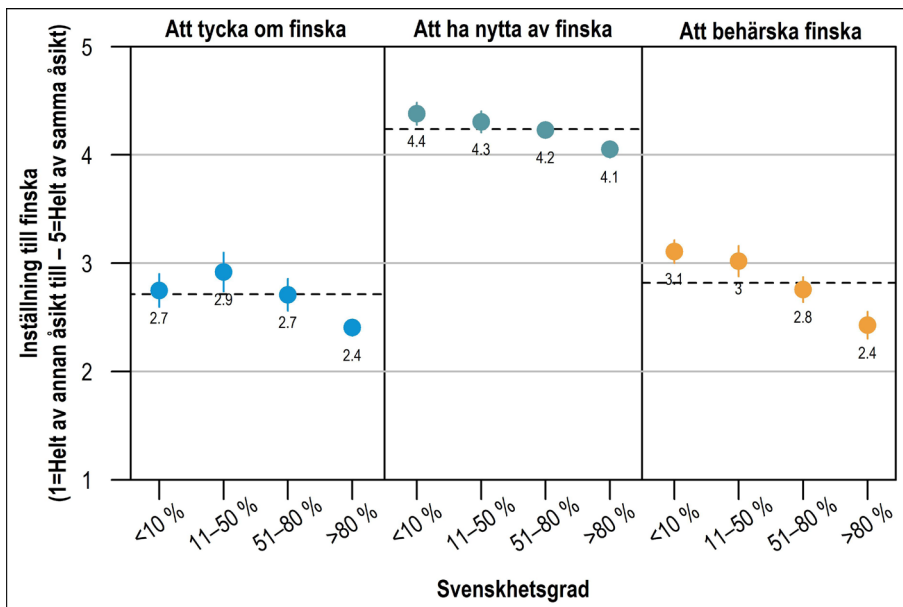
FIGUR 16. Elevernas resultat i finska i förhållande till utbildningsnivån hos vårdnadshavarna.

Elever vars vårdnadshavare har universitetsutbildning har ett bättre resultat. Medeltalet av dessa elevers resultat ligger över det genomsnittliga medeltalet 500 poäng (526 resp. 538 poäng). De övriga kategorierna ligger under det genomsnittliga medeltalet på nationell nivå. Resultatet måste dock tolkas med stor reservation då cirka en fjärdedel av eleverna inte kunde besvara frågan och då resultatet inte visar om eleven vet svaret eller om hen har uppskattat det.

3.5.3 Inställning till finska

Eleverna svarade på frågor gällande deras inställning till läroämnet finska. Eleverna tog ställning till tretton attitydpåståenden. Attitydpåståendena indelas i tre attitydhelheter: a) att **tycka om** läroämnet, b) att **ha nytta** av läroämnet och c) att **behärska** läroämnet. Elevernas inställning till läroämnet finska mättes på skalan 1=Jag är helt av annan åsikt till 5=Jag är helt av samma åsikt (mätskalans "neutrala punkt" är 2.5). Då medeltalet är över 2.5 är inställningen positiv, om medeltalet blir under 2.5 är inställningen negativ.

I figur 17 presenteras elevernas inställning enligt kommunprofilerna i de tre attitydhelheterna. I varje block finns elevernas genomsnittliga svar. Den vågräta linjen i cirklarna markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att elevernas medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen.

FIGUR 17. Elevernas inställning till finska enligt kommunprofil.

Att tycka om ämnet finska ligger i genomsnitt strax över den neutrala punkten (på den positiva sidan) i övriga kommunprofiler förutom i de svenskspråkiga kommunerna (>80 %). Inställningen i dessa tre kommunprofiler är ungefär lika. Inställningen i de svenskspråkiga kommunerna ligger strax under det genomsnittliga medeltalet och är en aning på den negativa sidan.

Eleverna upplever att de har nytta av ämnet, inställningen ligger i genomsnitt klart på den positiva sidan i alla kommunprofiler (4.1–4.4). Eleverna i de finskspråkiga (<10 %) och finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna uppskattar att de har mest nytta av ämnet (4.4 resp. 4.3). I de svenskspråkiga (>80 %) och svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommunerna är resultatet en aning lägre (4.1 resp. 4.2).

De största skillnaderna i de olika kommunprofilerna finns i attitydhelheten ”att behärska ämnet”. Det genomsnittliga medeltalet ligger strax över den neutrala punkten. Eleverna i de finskspråkiga (<10 %) och de finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna har i genomsnitt samma uppskattning (3.1 resp. 3.0). Resultatet bland eleverna i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) ligger nära den genomsnittliga nivån (2.8). Eleverna i de svenskspråkiga kommunerna (>80 %) upplever språket som svårt, resultatet ligger klart under det genomsnittliga medeltalet (2.4) och en aning på den negativa sidan.

Mellan regionerna Södra och Västra Finland är skillnaden inte statistiskt signifikant i attitydhelheten att tycka om finska men i attitydhelheterna att ha nytta av och behärska finska är skillnaderna signifikanta. En klar skillnad finns mellan de finskspråkiga kommunerna och de svenskspråkiga kommunerna i alla attitydpåståenden. Det finns en naturlig förklaring till detta. Om eleven inte upplever att hen behärskar ämnet, tycker att finska är svårt och hör inte finska i vardagen, är det förståeligt att eleven upplever att hen inte har nytta av ämnet.

Det finns ett samband mellan elevernas resultat och deras inställning till finska. De elever som upplevde finska som ett nyttigt ämne hade ett bättre resultat än de elever som inte upplevde ämnet som nyttigt. Elevernas attityder delades in i två kategorier: den fjärdedel av eleverna som har den minst positiva inställningen och den fjärdedel av eleverna som har den mest positiva inställningen. Den fjärdedel av eleverna som upplevde att finska inte är ett nyttigt ämne fick i genomsnitt 46,3 poäng mindre än den fjärdedel av eleverna som upplevde finska som nyttigt ämne. Den fjärdedel av elever som tycker om ämnet har i genomsnitt 41 poäng mer än den fjärdedel som inte tyckte lika mycket om ämnet. Största skillnaden i poäng finns gällande kunnandet, där den fjärdedel av eleverna som upplever att de behärskar finska har i genomsnitt fått 78,2 poäng mer än de elever som upplever att de inte gör det.

3.5.4 Skolarbete, trivsel och flit

Bakgrundsvariablerna gällande inställning till skolan är indelade i tre grupper. Den första handlar om **skolarbetet**: hur gärna eleverna går till skolan, om de tycker om de olika uppgifterna som de gör i skolan och om de tror att de har nytta av det de lär sig i skolan i sitt privatliv. Den andra gruppen gäller **flit**: hur väl eleven förbereder sig inför prov och om eleven gärna gör även sådana uppgifter som känns svåra för dem. Den tredje gruppen handlar om **skoltrivsel** och innefattar

bland annat om eleven trivs och har vänner i skolan och om hen upplever att hen blir retad i skolan. Elevernas inställning till skolan mättes på skalan från 1=Jag är helt av annan åsikt till 5=Jag är helt av samma åsikt. Den neutrala punkten är 2.5.

Elevsvaren jämfördes enligt den fjärdedel av eleverna som har den mest positiva inställning och den fjärdedel av eleverna som har den minst positiva inställningen. Den fjärdedel av eleverna som har den mest positiva inställningen till skolarbetet fick i genomsnitt 38,9 poäng mer än den fjärdedel av eleverna som har den minst positiva inställningen. Gällande flit är poängskillnaden 29,5 poäng och gällande skoltrivsel 9,6 poäng.

Pojkarna upplever att de har mindre nytta av och att de tycker mindre om ämnet än flickorna. Pojkarna trivs bättre i skolan än flickorna, flickorna är flitigare än pojkarna. Flickorna använde i medeltal åtta minuter längre tid för att göra uppgifterna. Den fjärdedel elever som använde längre tid för att göra uppgifterna har i genomsnitt 32,4 poäng mer än den fjärdedel som använde kortaste tiden.

Elevernas uppfattning om rättvis bemötande och retandet i skolan

På frågan "Lärarna bemöter mig rättvist" svarade tre fjärdedelar av eleverna (77 %) att de är helt eller delvis av samma. En tiondel var delvis eller helt av annan åsikt (10 %). Det finns en grupp elever som upplever att de blir orättvist bemötta av lärarna. Cirka en tiondel av eleverna hade ingen klar uppfattning (12 %). (N= 1367)

På påståendet "Lärarna ingriper genast om någon blir retad" hade tredjedel av eleverna ingen klar uppfattning (31 %). Hälften av eleverna (50 %) var helt eller delvis av samma åsikt. Helt eller delvis av annan åsikt var cirka en femtedel av eleverna (21 %). Resultatet visar att det finns elever som blir retade men upplever att ingen lärare av någon orsak tar tag i saken. (N = finska 1367)

Elevernas uppfattning om finskundervisningen

Eleverna frågades om finskundervisningen. Önskar eleverna fler muntliga övningar, skriftliga produktionsuppgifter eller övningar i hör- och läsförståelse? Svartalternativen var från helt av samma åsikt till helt av annan åsikt. Cirka en fjärdedel av eleverna valde alternativet *Jag kan inte säga*. Tre fjärdedelar av eleverna önskade mer muntliga övningar. Mer hör- och läsförståelseuppgifter önskade drygt 60 procent av eleverna. Mer skriftliga produktionsuppgifter önskade knappt 60 procent av eleverna.

3.5.5 Språkanvändning hemma och med kompisarna

Drygt tre fjärdedelar av eleverna har svenska som hemspråk (78 %). Cirka 14 procent av eleverna talar även finska hemma. Ett fåtal av dessa elever har även ett tredje språk i hemmet; svenska, finska och engelska eller något annat språk. Språkkombinationen svenska och engelska talar fyra procent av eleverna och kombinationen svenska och något annat språk två procent.

Totalt uppgav 14 procent av eleverna att de talar även finska hemma (205 elever). Av dessa 205 elever bor 23 procent i finskspråkiga kommuner, 35 procent i finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner, 33 procent i svenskt-finskt tvåspråkiga kommuner och 10 procent i svenskspråkiga kommuner. De elever som talar finska hemma har ett bättre resultat än de elever som inte talar finska hemma. De elever som talar finska med familjen fick i genomsnitt 73,4 poäng mer än de elever som talar enbart svenska hemma.

Det vanligaste språket på fritiden är svenska. Med kompisarna talar 68 procent av eleverna svenska, cirka 17 procent talar även finska. Svenska och engelska talar 13 procent och enbart finska en procent. De elever som talar finska med sina kompisar hade i genomsnitt 48.5 poäng mer än de elever som talar svenska med sina kompisar.

Det finns en signifikant skillnad i utvärderingsresultatet mellan elever som talar svenska och elever som talar finska med familjen och med kompisarna. Resultatet visar att de elever som använder mer finska i hemmet och på fritiden har bättre resultat än de elever som använder enbart svenska. Skillnaden är statistiskt signifikant och medelstor.

3.5.6 Användandet av finska på fritiden

Eleverna fick besvara frågan i vilket sammanhang och hur ofta de använder finska på fritiden. Användandet av finska innefattar bland annat hur mycket eleven skriver meddelande på finska, tittar på finskspråkiga program och följer finskspråkiga diskussioner i sociala nätverk. Svartalternativen var 1 = varje dag 2 = varje vecka, 3 = ibland, 4 = nästan aldrig eller aldrig. Användandet av språket delades in i två grupper: att tolka texter och att producera texter.

Det finns klart ett samband mellan elevernas språkanvändning på fritiden och resultatet i utvärderingen. Elevernas svar delades in i två grupper; den fjärdedel av elever som använder minst finska på fritiden och den fjärdedel av elever som använder ofta finska på fritiden. Den fjärdedel av elever som uppskattade att de oftare på fritiden tolkar olika slags texter har i genomsnitt 40,9 poäng mer än den fjärdedel av elever som uppskattade att de inte gör det. Skillnaden är statistiskt signifikant men liten. På motsvarande sätt är poängskillnaden mellan den fjärdedel av elever som producerar texter på finska och den fjärdedel som inte producerar 62,8 poäng. Skillnaderna är statistiskt signifikant och medelstor.

Läsvanor

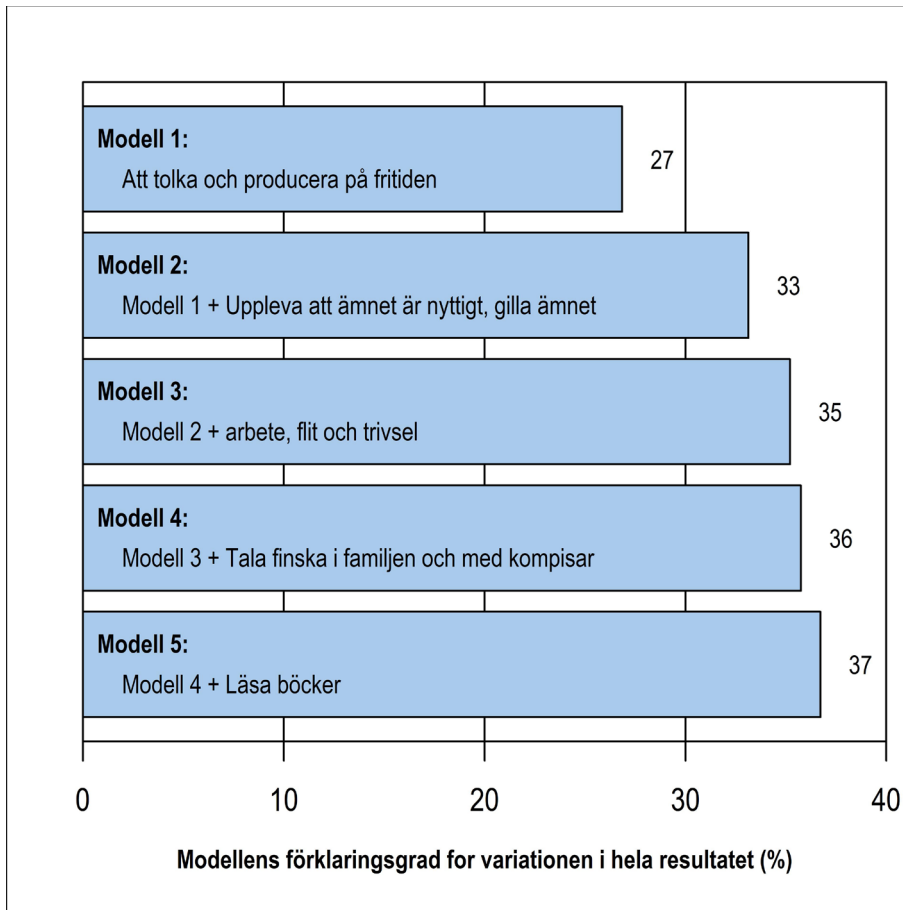
Eleverna fick uppskatta hur många böcker de i medeltal bruka läsa på fritiden under en månad samt på vilket språk de vanligen läser. Alternativen till antalet böcker var en bok, 2 böcker, 3 böcker, ingen bok. Eleverna uppgav också på vilket språk de vanligen läser. Svarsalternativen var på svenska, finska, engelska och flera olika språk. Att läsa på flera olika språk innebär att språket inte är det avgörande vid val av litteratur.

Över hälften av eleverna (61 %) som deltog i utvärderingen uppgav att de vanligen inte läser i medeltal en enda bok per månad. Cirka 30 procent uppgav att de i medeltal läser en bok per månad. Cirka hälften av eleverna läser vanligen böcker på svenska (54 %). En fjärdedel uppgav att de läser böcker på flera olika språk (24 %). Enbart 2 procent uppgav att de läser finskspråkiga böcker.

Även läsvanor har ett samband med resultatet. De elever som inte läser en enda bok per månad har i genomsnitt 24,4 poäng mindre än de elever som läser i medeltal två eller fler böcker. Skillnaden är statistiskt signifikant men liten.

3.5.7 Modeller för bakgrundsvariablerna

Hur mycket förklarar olika bakgrundsvariabler skillnader i resultatet? En modell med olika bakgrundsvariabler gjordes. I figuren 18 finns fem modeller för hur stor förklaringsgrad olika bakgrundsvariabler ger.

FIGUR 18. Fem modeller för hur bakgrundsvariablernas förklaringsgrad stiger i förhållande till resultatet i hela utvärderingen i finska.

Modell 1 ger en förklaringsgrad på 27 procent och den innefattar alla bakgrundsvariabler som har med användandet av finska på fritiden. Elever som använder oftare finska på fritiden har ett bättre resultat. Modell 2 omfattar förutom språkanvändningen på fritiden (alltså modell 1) även inställningen till läroämnet. Genom att ta elevernas inställning till läroämnet med i beräkningen stiger förklaringsgraden till 33 procent. Ju positivare inställning desto bättre resultat. Genom att i modell 3 ta med i beräkningen skolarbetet och skoltrivsel stiger förklaringsgraden en aning, till 35 procent. Ju positivare inställningen till skolarbetet är desto bättre är resultatet. I modell 4 och modell 5 togs i beräkningen med språket i hemmet och med kompisarna (modell 4) och läsning på fritiden (modell 5). De två sista modellerna visar en liten ökning av förklaringsgraden.

Även om skillnaderna mellan resultaten i de olika kommunprofilerna är stora finns det skillnader i resultaten mellan könen. Flickorna använde i genomsnitt 8 minuter mer tid för att göra uppgifterna än pojkarna. Om vi granskar resultaten mellan könen och bakgrundsvariablerna i figur 18 samt lägger till tidsanvändningen får vi en förklaringsgrad på 64 procent. Skillnaden i resultaten mellan flickor och pojkar kan till två tredjedelar förklaras med dessa bakgrundsvariabler.

3.6 Jämförelse av resultatet med utvärderingen i finska 2009

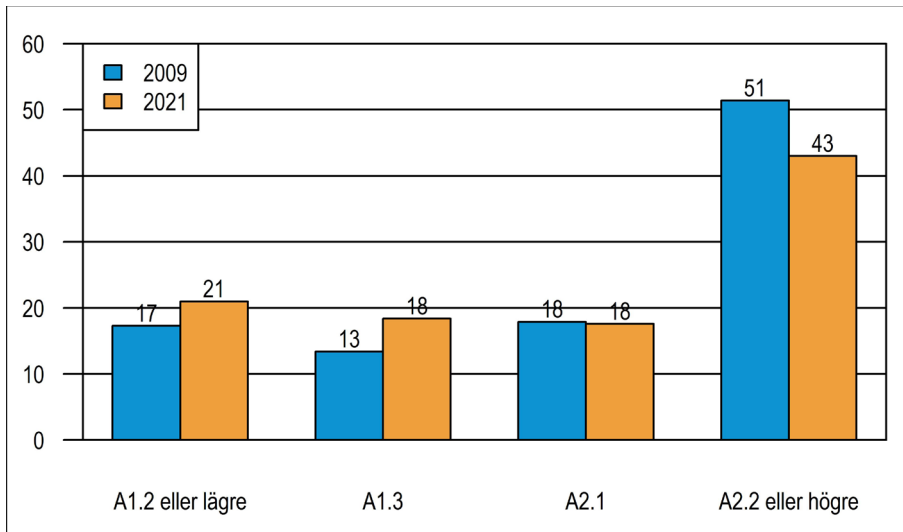
En jämförelse av resultaten i produktionsuppgifterna i denna utvärdering gjordes med senaste utvärderingen i årskurs 9 (2009). Utvärderingen år 2009 följde Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004 (LP 2004). I LP 2004 var kunskapskriteriet för goda kunskaper (vitsordet 8) i tal var A2.1 och i skrift A2.2.

Muntlig produktion

År 2009 deltog ungefär var femte elev i den muntliga delen. Elevernas prestationer spelades in på C-kassetter, DVD-skivor eller -kassetter. De muntliga uppgifterna genomfördes parvis och elevernas prestationer bedömdes av två finsklärare. Muntliga delen bestod av tre uppgifter: presentation, semesterresan och mopedbil/drömskolan. År 2021 gjorde alla elever de muntliga uppgifterna som eleven spelade in. Det fanns två uppgifter, berätta om din vardag och förklara rutten för en turist.

I tidigare utvärderingar har resultaten jämförts regioner emellan. I delområdet tal nådde hela samplet i genomsnitt kunskapsnivån A2.2. I Södra Finlands län nådde eleverna i genomsnitt nivån B1.1 och i Västra Finlands län nivån A2.1 (Toropainen, 2010). Skillnaden mellan regionerna var stor. På motsvarande sätt är i denna utvärdering skillnaden mellan regionerna stor, då alla finskspråkiga kommuner finns i Södra Finland och alla svenskspråkiga kommuner finns i Västra Finland. I PISA-poäng mätt har eleverna i Södra Finland i genomsnitt 545 poäng och eleverna i Västra Finland 460 poäng.

En jämförelse av resultaten år 2009 och 2021 finns i figur 19. I figuren presenteras spridningen i kunskapsnivåer i delmålet muntlig produktion.

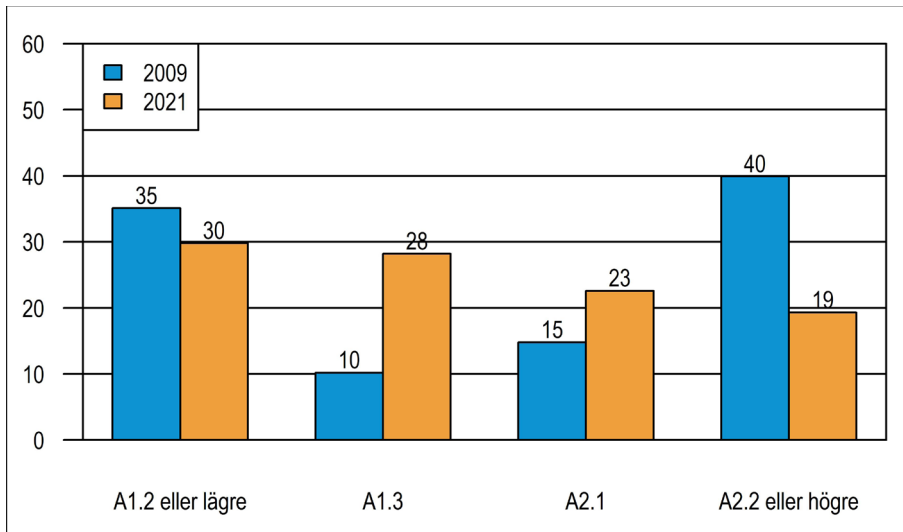

FIGUR 19. Spridning av resultaten i finska i muntlig produktion enligt kunskapsnivåer år 2009 och 2021. (2009 N= ~335, 2021 N= 1471)

Kunnandet i muntlig produktion har sjunkit under 20 år. Då hälften av eleverna (51 %) nådde år 2009 kunskapsnivån A2.2 eller högre, nådde 43 procent av eleverna år 2021 denna nivå. På motsvarande sätt har andelen elever med svaga kunskaper ökat (17 resp. 21 %). En sjunkande trend verkar finnas.

Skriftlig produktion

I skriftlig produktion deltog alla elever i båda utvärderingarna. År 2009 fanns en skriftlig uppgift och år 2021 fanns två skriftliga uppgifter. År 2009 nådde hela samplet i genomsnitt kunskapsnivån A2.1. I Södra Finlands län nådde eleverna i genomsnitt kunskapsnivån A2.2 och i Västra Finlands län nivån A1.3. Även 2021 finns en skillnad regionerna emellan. I Södra Finland fick eleverna i genomsnitt 532 poäng och i Västra Finland 472 poäng. En jämförelse av spridningen i resultaten enligt kunskapsnivåer presenteras i figur 20.

FIGUR 20. Spridning av resultaten i skriftlig produktion i finska år 2009 och 2021. (2009 N= 1673, 2021 N= 1471)

I skriftlig produktion är utvecklingen mot det sämre märkbart större än i muntlig produktion. Antalet elever med goda kunskaper (A2.2 eller högre) har sjunkit från 40 procent till 19 procent. Det positiva är att andelen elever med svaga kunskaper har minskat från 35 till 30 procent. Kunskapsnivån för goda kunskaper var i båda utvärderingarna A2.2. Resultatet visar att elevernas skriftliga färdigheter i finska har sjunkit. Vad kan detta bero på? Gällande hemspråken har inte skett större förändringar: Bland eleverna år 2009 uppgav 77 procent att hemspråket är svenska och 20 procent att bägge inhemska språken är hemspråk. Procentalet år 2021 är 78 procent resp. 14 procent. Antalet elever som har hemspråk svenska är lika medan andelen elever som även talar finska hemma har sjunkit. Kan detta inverka på resultatet?

Resultat i mof

4

I detta kapitel presenteras resultatet i lärokursen i mofi. I kapitlet presenteras helhetsresultatet, resultatet i de olika målen och till sist granskas sambandet mellan resultatet med olika bakgrundsfaktorer. Resultaten baserar sig på alla elevers prestationer, oberoende om de gjorde utvärderingen i skolan eller på distans. I kapitlet 6 Relevans och tillförlitlighet diskuteras resultaten gällande denna aspekt.

4.1 Helhetsresultat i mofi

Med helhetsresultat menas det genomsnittliga resultatet i alla utvärderingens uppgifter. Resultatet presenteras med poäng. Resultatet presenteras enligt en standardiserad skala, som används i internationella PISA-utvärderingar. Det nationella genomsnittet ställdes på femhundra (500) poäng. Detta betyder att en elev med genomsnittliga kunskaper får 500 poäng. Standardavvikelsen är 100 poäng. Således ligger till exempel cirka 69 procent av alla elevers resultat i intervallet 400–600. I tabell 6 presenteras helhetsresultatet i de olika kommunprofilerna och regionerna.

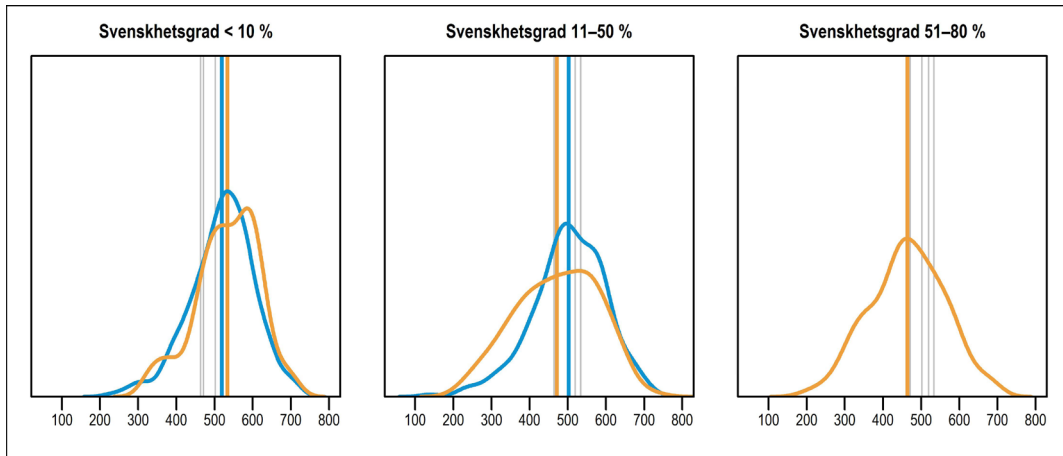
TABELL 6. Helhetsresultatet i mofi i poäng enligt kommunens språkprofil och region.

Kommunens svenskhetsgrad	Resultatet i poäng	Standardavvikelse
Hela samplet	500	100
<10 % alla elever	523	86
<10 % Södra Finland	519	87
<10 % Västra Finland	533	85
11–50 % alla elever	493	103
11–50 % Södra Finland	502	98
11–50 % Västra Finland	471	117
51–80 % alla elever	466	107

I de finskspråkiga kommunerna är resultatet ungefär lika, i Västra Finland har eleverna i genomsnitt 533 poäng och i Södra Finland 519 poäng. Skillnaden mellan finskspråkiga (<10 %) och svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommuner (523 resp. 466 poäng) är statistiskt signifikant och medelstor. En liten statistiskt signifikant skillnad i resultaten mellan regionerna finns i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %). I Södra Finland har eleverna i genomsnitt 502 poäng och i Västra Finland 471 poäng. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) har eleverna i genomsnitt 466 poäng. Jämfört med resultatet i de finskspråkiga kommunerna är skillnaden statistiskt signifikant och medelstor.

I tabell 6 ser vi att standardavvikelsen är minst i de finskspråkiga kommunerna, vilket betyder att de flesta resultat ligger ganska nära varandra. På motsvarande sätt kan vi se standardavvikelsen i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Västra Finland har högre värde (117), vilket betyder att elevernas resultat har en större spridning.

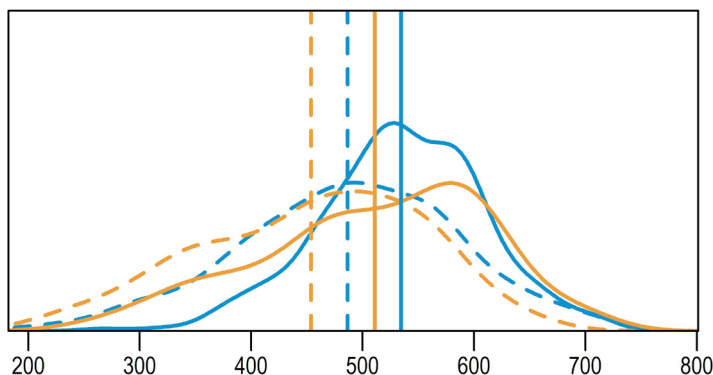
För att få fram skillnaderna i resultaten, granskades spridningen av elevernas kunskaper och det genomsnittliga resultatet i de olika kommunprofilerna (figur 21). Den lodräta linjen visar det genomsnittliga resultatet i varje kommunprofil. De ljusgrå linjerna markerar det genomsnittliga resultatet i de andra kommunprofilerna. Det genomsnittliga nationella resultatet är 500 poäng.

FIGUR 21. Helhetsresultat i mofl enligt kommunens språkprofil. Den blå linjen visar fördelningen av resultatet i Södra Finland, den orange i Västra Finland.

I alla kommunprofiler finns både goda och svaga resultat. Medeltalet i de olika kommunprofilerna ligger nära varandra. I de finskspråkiga kommunerna (<10 %) är medeltalet en aning högre än det nationella genomsnittet. Linjerna i båda regionerna är ungefär lika, i Västra Finland finns ett större antal elever med goda resultat. I de svenskt-finskt tvåspråkiga (11-50 %) kommunerna ser linjerna olika ut. Linjen för Södra Finland är högre och spetsen ligger ungefär vid medeltalet. Linjen för Västra Finland är lägre och bredare och det finns fler elever med svagare resultat än i Södra Finland. Linjen för de svenskspråkiga kommunerna (>80 %) har toppen kring medeltalet och spridningen av resultaten är större.

En jämförelse av flickors och pojkars resultat gjordes. Flickorna fick i genomsnitt 526 poäng och pojkarna 475 poäng. Skillnaden är statistiskt signifikant och medelstor. I figur 22 presenteras spridningen av resultaten enligt kön och region.

FIGUR 22. En jämförelse av resultat mellan könen och regionerna i mofi. Den blåa linjen markerar Södra Finland, den orange Västra Finland. De hela linjerna markerar flickornas resultat, de streckade pojkarnas.

Alla linjer visar både goda och svaga resultat. Det finns en tydlig skillnad i resultaten mellan könen. Den helblå linjen (flickor) har en högre topp än de övriga linjerna. Flickorna i Södra Finland har en större andel elever som når över det nationella medeltalet. Flickorna i Västra Finland har en lägre topp men spridningen av resultaten är större än i Södra Finland. Standardavvikelsen i Västra Finland är 105 poäng och i Södra Finland 76 poäng. Flickorna i Södra Finland fick i genomsnitt 535 poäng och i Västra Finland 511 poäng. Skillnaderna är statistiskt signifikant men liten.

Linjerna för pojkarna i de båda regionerna är ungefär lika. I Västra Finland finns fler pojkar med svaga resultat än i Södra Finland. Standardavvikelsen för pojkarna är ungefär lika (Västra Finland 103 resp. Södra Finland 100). Pojkarna i Södra Finland fick i genomsnitt 487 poäng och i Västra Finland 454 poäng. Skillnaderna är statistiskt signifikant men liten.

Skillnaden mellan flickor och pojkars resultat är statistiskt signifikant och på gränsen till medelstor. Flickorna fick i genomsnitt 526 poäng och pojkarna 475 poäng.

Resultatet i de olika delmålen

Helhetsresultatet i mofi går inte att jämföra med resultatet i finska. Resultaten i de olika delmålen är däremot jämförbara mellan lärokurserna. Resultatet i mofi i de olika delmålen ställdes i relation till resultatet i finska. Detta var möjligt då det fanns samma uppgifter i båda lärokurserna. Resultaten i de olika delmålen i mofi kan därmed jämföras med resultaten i finska. Resultatet mellan de olika delmålen går däremot inte att jämföra med varandra då för varje delmål har satts ett genomsnittligt poängtal på 500. I tabell 7 finns resultaten i de olika delmålen.

TABELL 7. Resultatet i de olika delmålen i mofi.

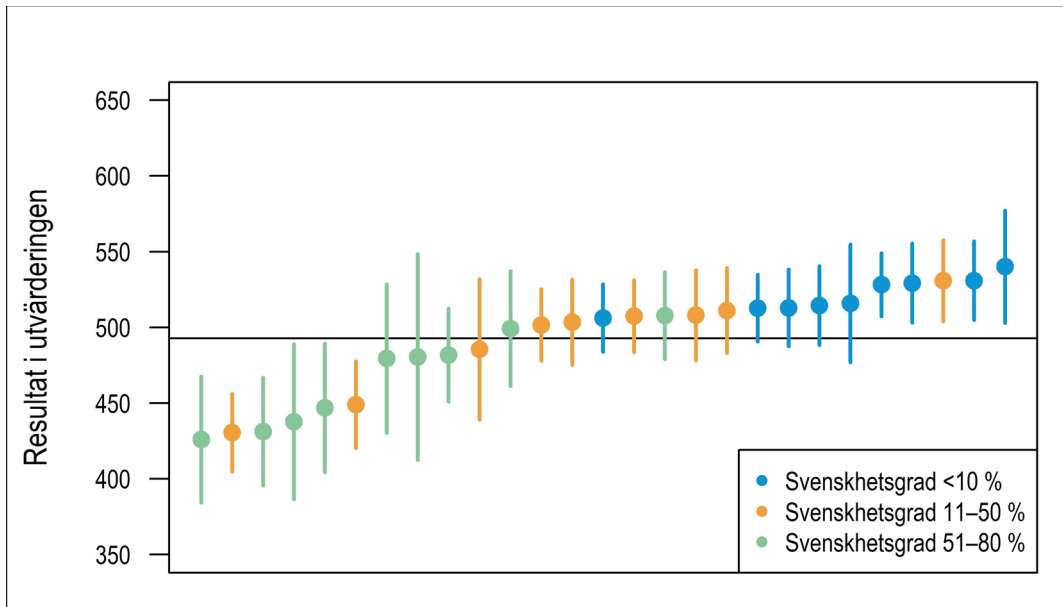
kommunens svenskhetsgrad	hörförståelse	läsförståelse	mundlig produktion	skriftlig produktion
hela samplet	655	666	629	714
<10 % alla elever	668	680	648	726
<10 % Södra Finland	669	681	644	721
<10 % Västra Finland	663	676	657	737
11–50 % alla elever	649	661	624	712
11–50 % Södra Finland	662	672	626	710
11–50 % Västra Finland	617	634	619	715
51–80 % alla elever	642	651	599	698

I alla delmål är det genomsnittliga resultatet hos mofi-eleverna klart högre än hos finska-eleverna (500 poäng). Resultaten är lika i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) oberoende av region.

I de finsk-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna är skillnaden mellan regionerna i tolkningsuppgifterna statistiskt signifikanta och medelstora (45 resp. 38 poäng), medan i produktionsuppgifterna är resultaten lika i båda regionerna. I de svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommunerna är resultatet svagast i muntlig produktion (599 poäng). I tolkningsuppgifterna har eleverna i denna språkprofil lyckats bättre än eleverna i finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna i Västra Finland. Skillnaden är statistiskt signifikant men liten (25 resp. 17 poäng.)

4.2 De enskilda skolornas resultat

I figur 23 finns utmärkt alla skolor som deltog i utvärderingen. Skolorna är färgade enligt kommunens språkprofil. För varje skola finns utritad en cirkel och en lodrät linje. Den lodräta linjen markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att skolans medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen. Den lodräta axeln i figuren visar resultatet i utvärderingen i poäng. Den vågräta svarta linjen markerar medeltalet av skolornas resultat, det vill säga medeltalet av alla cirklarna. Medeltalet på elevnivå är 500 poäng.

FIGUR 23. Skolornas resultat i lärokursen i mof. Färgen anger kommunernas språkprofil.

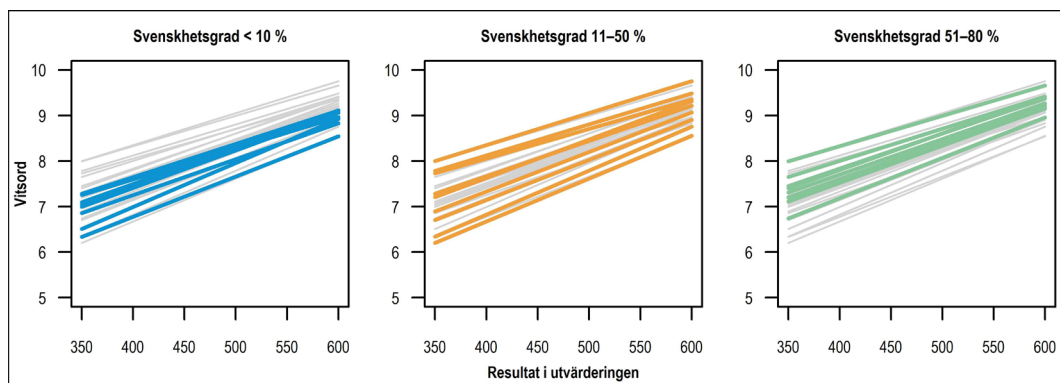
Medeltalet för skolorna är litet lägre än medeltalet på elevnivå (500 poäng). Resultatet visar att 63 procent av skolorna når över skolornas medeltal. Alla skolor i de finskspråkiga (<10 %) kommunerna ligger över skolornas medeltal. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11-50 %) ligger 67 procent av skolorna över medeltalet. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51-80 %) ligger tre fjärdedelar av skolorna under medeltalet (78 %).

4.3 Samband mellan resultat och vitsord

Elevernas vitsord har tagits från KOSKI-tjänsten¹³. En jämförelse av elevernas vitsord och resultatet i utvärderingen gjordes. Tanken är att elever med samma kunskaper och färdigheter borde ha ungefär samma vitsord. Denna syn är naturligtvis inte korrekt då vitsordet innefattar mycket annat än bara de kunskapsfärdigheter som denna utvärdering har mätt. Om det ändå visar sig att elever från olika skolor med ungefär samma resultat i utvärderingen har mycket olika vitsord, tyder det på en diskrepans mellan skolorna.

¹³ Informationsresursen KOSKI innehåller riksomfattande studieprestations- och examensuppgifter om bland annat den grundläggande utbildningen. Anordnare av grundläggande utbildning har infört uppgifter om elevens enskilda studieprestationer i KOSKI-tjänsten. Utbildningsstyrelsen ansvarar för informationsresursens och överlämningsstjänstens administration och utlämnande av uppgifter.

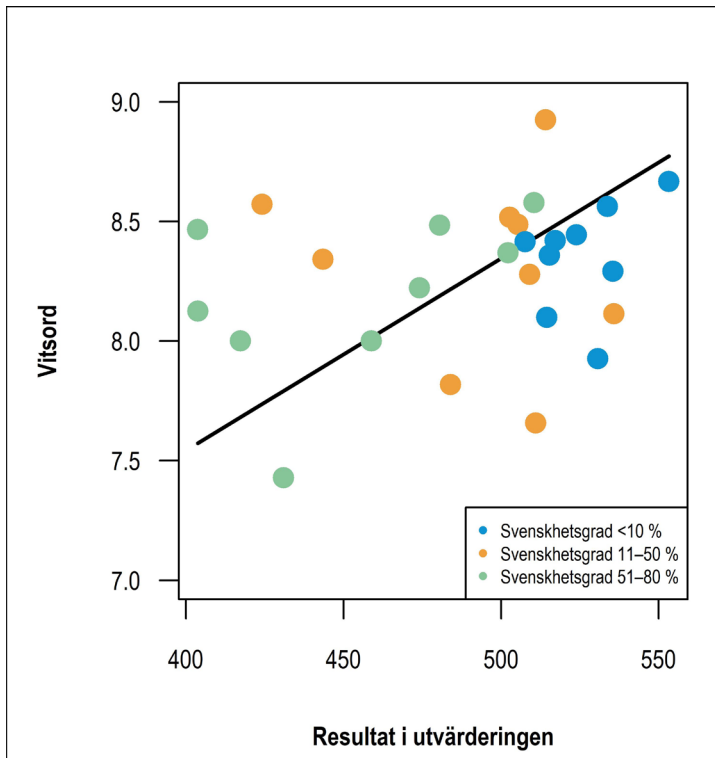
Figur 24 visar sambandet mellan resultatet i skolorna och vitsorden. För varje skola finns uppdraget en linje i den kommunprofil skolan tillhör. På den lodräta axeln finns vitsorden. Den vågräta axeln visar resultatet i utvärderingen. Det genomsnittliga resultatet i utvärderingen är 500 poäng. De ljusgrå linjerna är linjerna i de övriga kommunprofilerna. De svaga resultaten ligger till vänster, de starka till höger.

FIGUR 24. Sambandet mellan resultatet i utvärderingen i de olika kommunprofilerna och vitsordet i mof.

Linjerna i bilderna har ungefär samma lutning men är belägna på olika ställen. Detta betyder att sambandet mellan resultatet i utvärderingen och vitsordet är relativt lika i skolorna men eleverna med samma resultat i utvärderingen har i den ena skolan i genomsnitt bättre vitsord än eleverna i den andra skolan. Då vi tittar på medeltalet (500 poäng) kan vi se att spridningen av linjerna är stor, vilket betyder att elever med samma resultat i utvärderingen har olika vitsord. Det lägsta vitsordet är ungefär 7½ (blå och orange linje) och det högsta cirka 9 (orange och grön linje). Skillnaden är cirka 1½ vitsord. På motsvarande sätt finns en stor skillnad i vitsorden bland de svagare eleverna. Vid poäng 350 är det lägsta vitsordet strax över 6 (orange linje) och det högsta 8 (orange och grön linje). Vitsorden kastar med nästan 2 vitsord. Skolorna i de finskspråkiga kommunerna har den strängaste bedömningen och i denna kommunprofil ligger även skolornas linjer närmast varandra.

I figur 25 visas en jämförelse mellan skolornas genomsnittliga resultat i utvärderingen och medeltalet av elevernas vitsord i skolorna. Den svarta linjen visar var skolorna borde vara belägna om förhållandet mellan resultatet i utvärderingen och vitsorden följer medeltalet på nationell nivå. Om cirklarna ligger under den svarta linjen är medeltalet i vitsorden lägre än vad eleverna presterade i genomsnitt i utvärderingen. Om cirklarna ligger ovanför den svarta linjen är vitsorden i genomsnitt högre än vad eleverna presterade i utvärderingen. Skolornas färg baserar sig på kommunens språkprofil.

FIGUR 25. En jämförelse av skolornas genomsnittliga resultat i de olika kommunprofilerna och medeltalet av vitsordet i mof.

Spridningen av skolorna är stor, vilket visar att det finns tydliga skillnader mellan skolorna i bedömningen. Så gott som alla skolor i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) ligger vid eller under den svarta genomsnittlinjen. Alla cirklar som ligger nära den svarta linjen visar att elevernas vitsord motsvarar ungefär resultatet i utvärderingen. I de tvåspråkiga skolorna har cirka 60 procent av eleverna i genomsnitt högre vitsord än vad resultatet i utvärderingen visar medan 40 procent har ett lägre vitsord. Största spridningen finns i de svenskt-finskt tvåspråkiga (51-80 %) kommunerna. I majoriteten av skolorna har eleverna i genomsnitt bättre vitsord än vad de presterat i utvärderingen.

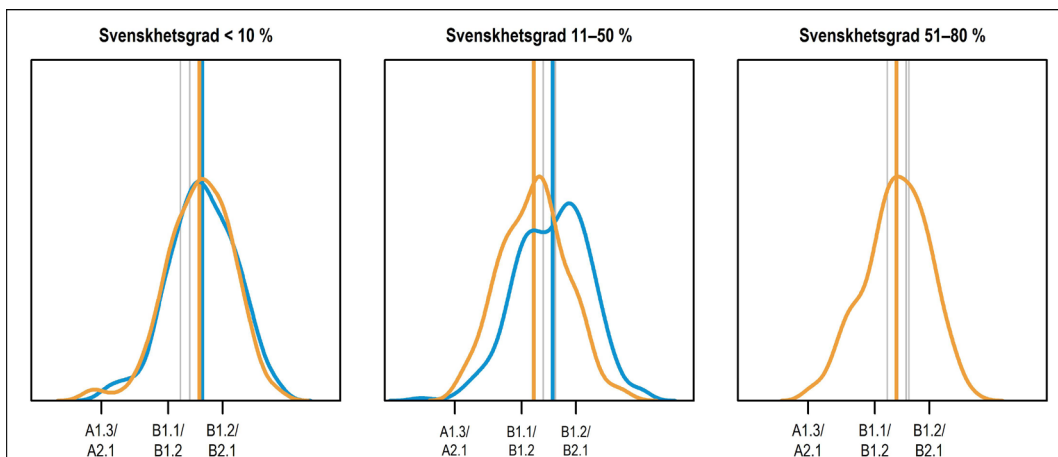
4.4 Resultatet i de olika delmålen

4.4.1 Förmåga att tolka texter

I delmålet förmåga att tolka texter är kunskapskriteriet för goda kunskaper B1.2 (vitsordet 8). I spridningsfigurerna finns även utmärkt kunskapsgränsen svaga kunskaper A2.1, vilket enligt de nya kriterierna motsvarar vitsordet 5.

Hörförståelseuppgifterna

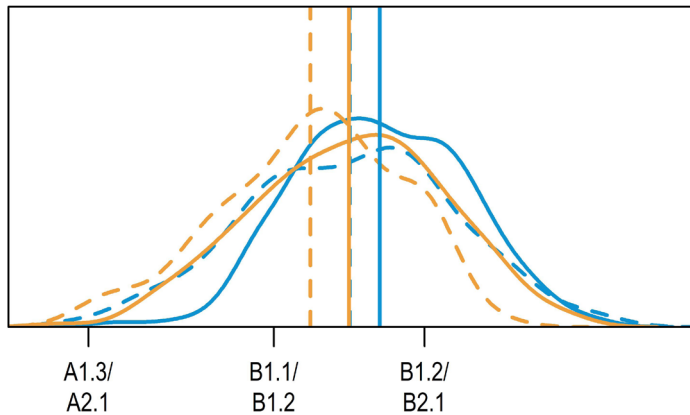
I utvärderingen ingick fem uppgiftshelheter bestående av 26 flervalsuppgifter. Figur 26 visar spridningen av resultatet i hörförståelse enligt region och kommunens språkprofil. De lodräta linjerna markerar de genomsnittliga resultaten i alla språkprofiler. De ljusgrå linjerna visar linjerna i de övriga kommunprofilerna.

FIGUR 26. Spridning av resultatet i hörförståelseuppgifterna i mofi enligt region och kommunens språkprofil. Den blåa linjen står för Södra Finland och den orange för Västra Finland.

Eleverna har i genomsnitt goda kunskaper oberoende av kommunens språkprofil. I alla kommunprofiler är medeltalet och toppen på linjerna inom kunskapsnivån B1.2. I varje kommunprofil finns både goda och svaga resultat. De lodräta linjerna i varje bild ligger nära varandra, vilket visar att det genomsnittliga medeltalet är ungefär lika i de olika språkprofilerna. I kommunprofilen 11–50 % finns en liten skillnad mellan regionerna. Linjerna i denna profil ser olika ut och medeltalet i Södra Finland är en aning bättre än i Västra Finland. Skillnaderna är små, då alla medeltal ligger på kunskapsnivån B1.2.

Figur 27 visar spridningen av resultatet för flickor och pojkar enligt region. I figuren finns utmärkt gränsen för kunskapskriteriet för goda kunskaper (B1.2) samt gränsen A1.3/A2.1, där A2.1 motsvarar vitsordet 5.

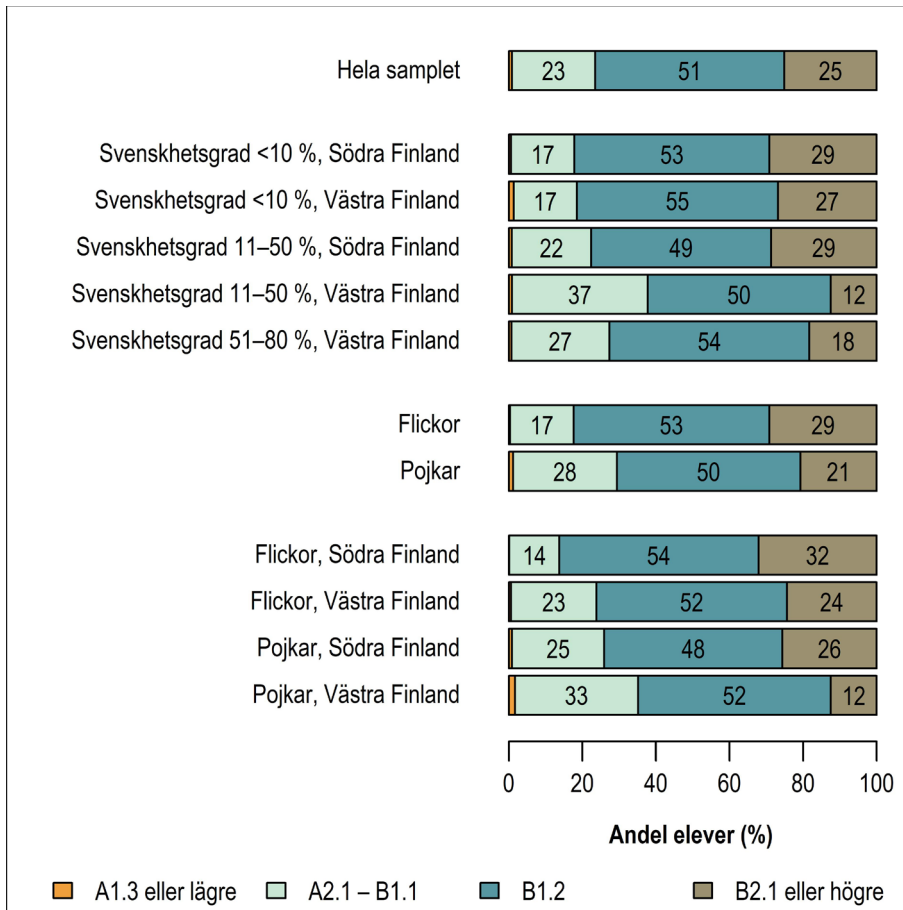

FIGUR 27. Spridning av flickors och pojkars resultat i hörförståelse i mofi enligt region. Den blåa linjen står för Södra Finland och den orange för Västra Finland. De hela linjerna markerar flickornas resultat, de streckade pojkarnas.

Det genomsnittliga resultatet för båda könen är gott oberoende av region. Linjerna har lite olika form men toppen på varje linje ligger inom kunskapskriteriet B1.2. Alla linjer till höger om medeltalet ligger högre upp än linjen till vänster, vilket visar att det finns fler goda resultat än svaga. Bland flickor i Södra Finland finns färre svaga resultat jämfört med de andra linjerna.

Det finns skillnader i resultaten mellan könen i de båda regionerna. I Södra Finland har flickorna i genomsnitt 680 poäng och pojkarna 653 poäng. I Västra Finland har flickorna i genomsnitt 653 poäng och pojkarna 619. Skillnaderna är statistiskt signifikanta men små.

I figur 28 presenteras resultatet i kunskapsnivåer enligt region, kommunens språkprofil och kön. Kunskapsnivåerna har olika färger. Den mörkgröna färgen visar kunskapsnivån för goda kunskaper B1.2. Den orange färgen markerar kunskapsnivån A1.3 eller lägre, det vill säga underkända prestationer. I de färgade fälten står den procentuella andelen elever som nådde ifrågavarande kunskapsnivå.

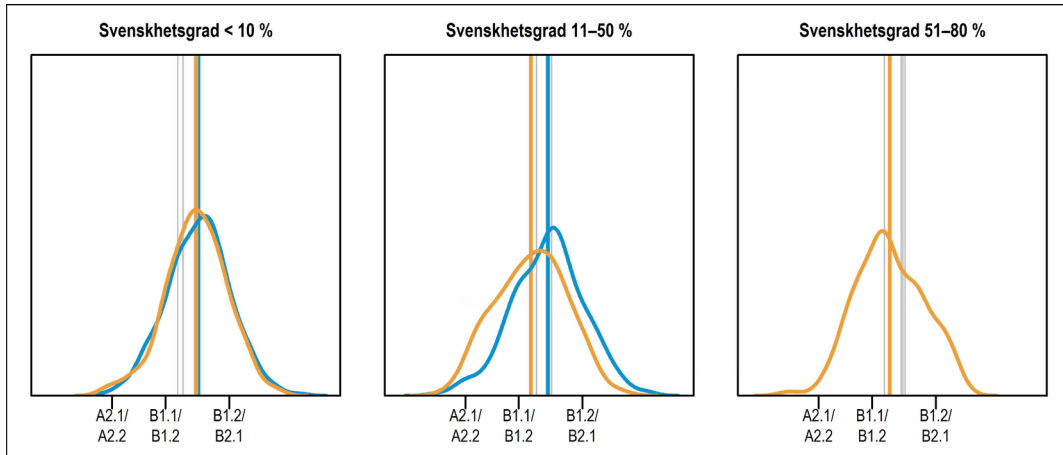
FIGUR 28. Resultat i hörförståelse i mofl enligt kunskapsnivåer. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

Resultatet är utmärkt då hela 76 procent av eleverna har i genomsnitt goda eller utmärkta kunskaper. Resultatet i samplet motsvarar till stor del resultaten i de olika kommunprofilerna. I de finskspråkiga kommunerna (<10 %) har 82 procent av eleverna goda eller utmärkta resultat. Även i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna är resultatet utmärkt då 72 procent av eleverna når kunskapskriteriet B1.2 eller högre. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) finns regionala skillnader. i Södra Finland når 78 procent av eleverna nivån B1.2 och i Västra Finland 62 procent. I Västra Finland finns fler elever vars kunskapsnivå ligger mellan A2.1 – B1.1 jämfört med elever i Södra Finland (37 resp. 22 %).

Då vi jämför kunskapskriterierna med de olika vitsorden, kan vi konstatera att i genomsnitt en fjärdedel av eleverna i samplet skulle få vitsordet 10 i hörförståelse och hälften av eleverna skulle få vitsordet 8 eller 9. Flickorna i Södra Finland har det bästa resultatet då nästan nio av tio elever har goda eller utmärkta resultat.

Läsförståelseuppgifterna

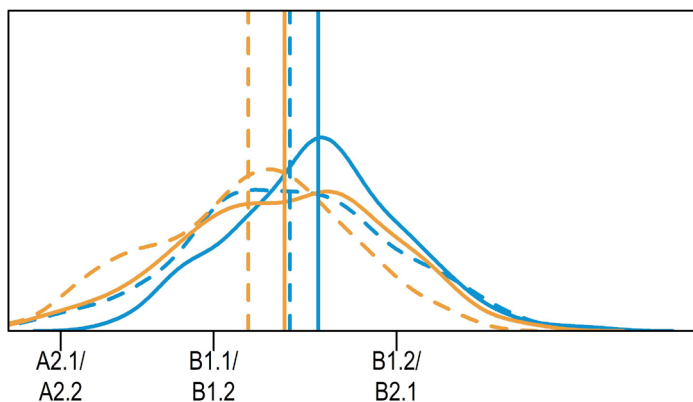
I utvärderingen ingick sex uppgiftshelheter i läsförståelse bestående av 32 flervalsuppgifter. Figur 29 visar spridningen av resultatet i hörförståelse enligt region och kommunens språkprofil. De lodräta linjerna markerar de genomsnittliga resultaten i alla språkprofiler. De ljusgråa linjerna visar det genomsnittliga resultatet i de övriga kommunprofilerna.

FIGUR 29. Spridning av resultatet i läsförståelse i mofi enligt region och kommunens språkprofil. Den blå linjen står för Södra Finland och den orange för Västra Finland.

Även i läsförståelse kan vi se att elevernas resultat ligger i genomsnitt inom kunskapsnivån B1.2 oberoende av kommunens språkprofil. Toppen på linjerna ligger ungefär vid det genomsnittliga medeltalet i varje bild. Det genomsnittliga resultatet i de olika kommunprofilerna ligger väldigt nära varandra. I de finskspråkiga kommunerna är resultatet lika i båda regionerna. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) finns en liten skillnad mellan regionerna.

Figur 30 visar spridningen av resultatet för flickor och pojkar enligt region. I figuren finns utmärkt kunskapskriteriet för goda kunskaper (B1.2) och kunskapsgränsen A2.1/A2.2.

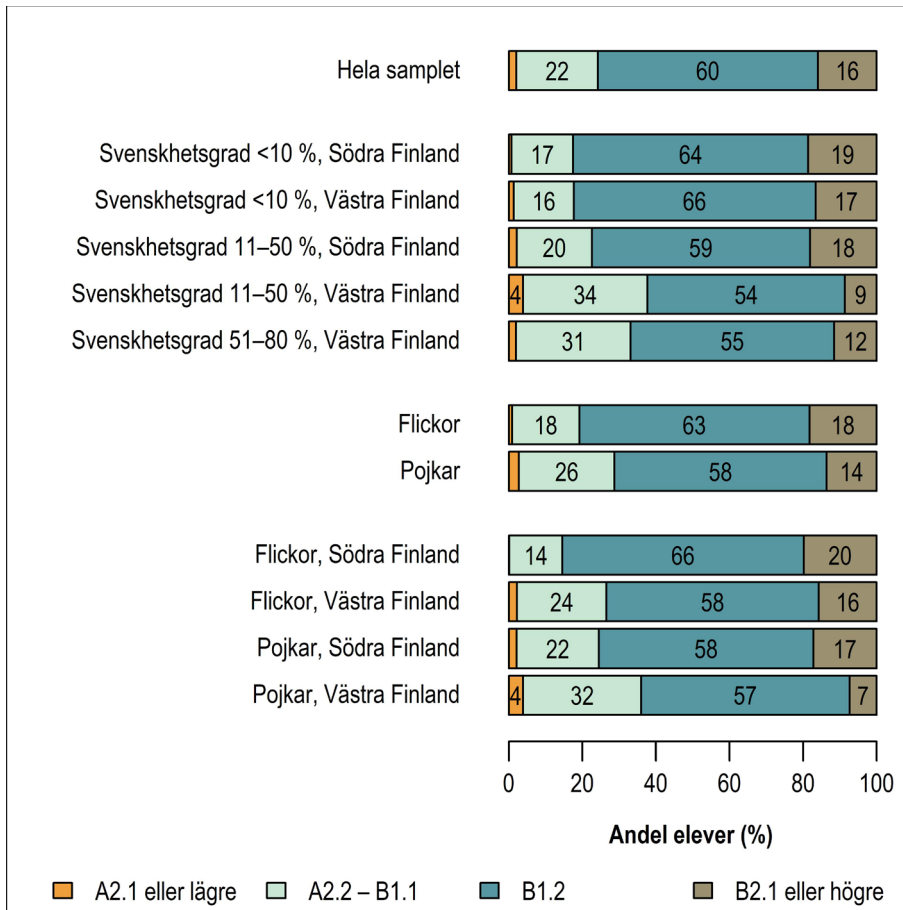

FIGUR 30. Spridning av flickors och pojkars resultat i läsförståelse i mofi enligt region. Den blåa linjen visar Södra Finlands och den orange Västra Finlands resultat. Den hela linjen markerar flickornas resultat, den streckade pojkarnas.

Alla linjer har medeltalet inom kunskapsnivån B1.2, vilket är ett gott resultat. Flickorna i Södra Finland har en aning bättre resultat. Toppen på linjen ligger längst till höger och är högre än de andra linjerna. Linjerna för pojkarna i de båda regionerna är ungefär lika, även om det i Västra Finland finns fler pojkar med svaga resultat, linjen vid gränsen A2.1/A2.2 ligger högre upp.

Precis som i hörförståelse ligger den genomsnittliga kunskapsnivån hos pojkarna i Södra Finland och flickorna i Västra Finland på samma nivå. I Södra Finland har flickorna i genomsnitt 689 poäng, i Västra Finland 662 poäng. Pojkarna har i Södra Finland 666 poäng och i Västra Finland 634 poäng. Skillnaden mellan könen inom regionen och mellan regionerna är statistiskt signifikanta men små. Största skillnaden finns mellan flickorna i Södra Finland och pojkarna i Västra Finland (55 poäng), vilket är en medelstor skillnad.

I figur 31 presenteras resultatet i kunskapsnivåer enligt region, kommunens språkprofil och kön. Kunskapsnivåerna har olika färger. Den mörkgröna färgen visar kunskapsnivån för goda kunskaper B1.2. Den orange färgen markerar kunskapsnivån A2.1 eller lägre. I de färgade fälten står den procentuella andelen elever som nådde ifrågavarande kunskapsnivå.

FIGUR 31. Resultat i läsförståelse i mofi enligt kunskapsnivåer. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

Resultaten i de olika kommunprofilerna ligger nära det nationella resultatet, vilket är ett utmärkt resultat. Hela 76 procent av eleverna i hela samplet har goda kunskaper. Av flickorna når i genomsnitt 81 procent nivån för goda kunskaper eller högre. Motsvarande procenttal för pojkarna är 72. I de svenskt-finskt tvåspråkiga och svenskspråkiga kommunerna finns en större andel elever som stannar på nivåerna A2.2 – B1.1 (34 resp. 31 %). Väldigt få elever har underkända prestationer.

Jämförelse med uppgifter i Äidinkieli ja kirjallisuus

I utvärderingen i mofi fanns tre uppgiftshelheter inom delmålet Förmåga att tolka texter som ingick i utvärderingen Äidinkieli ja kirjallisuus i årskurs 9 år 2019. I läsförståelse fanns två uppgiftshelheter med tolv flervalsuppgifter som handlade om att kunna tolka bokens pärm och besvara frågor utgående från en nätdiskussion. I hörförståelse fanns en uppgiftshelhet med 7 flervalsuppgifter där det gällde att besvara frågor utgående från en radiodebatt. I tabell 8 presenteras resultatet i tolkningsuppgifterna enligt poäng.

TABELL 8. Jämförelse av resultat med utvärderingen i Äidinkieli ja kirjallisuus.

Utvärdering	Kommunens språkprofil	Genomsnittliga resultat enligt PISA-poäng
Äidinkieli ja kirjallisuus		506
Lärokursen i mofi		
finskspråkiga kommuner	<10 %	481
finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner	11–50 %	452
svenskt-finskt tvåspråkiga kommuner	51–80 %	451

Eleverna som går i finskspråkig skola har bättre resultat än eleverna i de svenskspråkiga skolorna. Skillnaden i resultatet mellan eleverna i de finskspråkiga skolorna och mofi-eleverna i de finskspråkiga kommunerna är statistiskt signifikant men liten. Skillnaden i resultaten mellan eleverna i de finskspråkiga skolorna och i eleverna i de tvåspråkiga kommunerna är signifikant och närmar sig medelstor. Resultatet visar att mofi-elevers kunskaper i tolkningsuppgifter är en aning sämre än hos enspråkigt finska elever. Det är förstaeligt då eleverna är enspråkigt finska och har fler lektioner i veckan modersmål än vad mofi-eleverna har i läroämnet finska.

4.4.2 Förmåga att producera texter

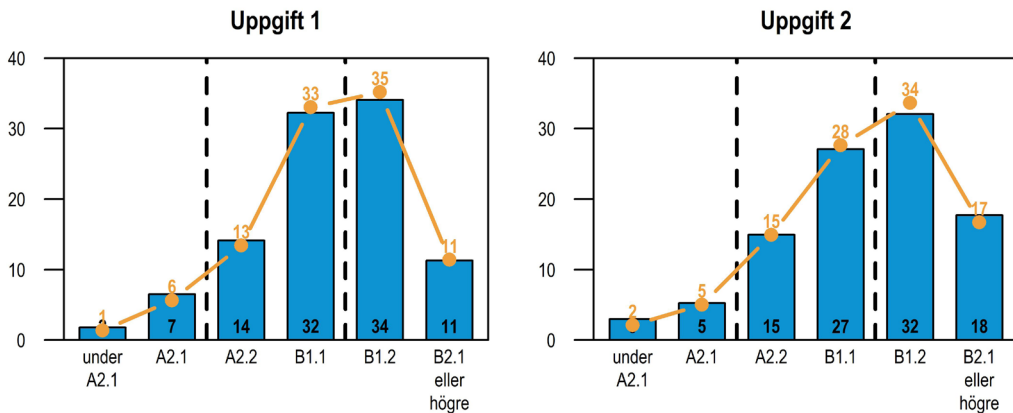
Muntlig produktion

I utvärderingen fanns två muntliga uppgifter. I den första skulle eleven förklara vägen för ett par turister och i den andra beskriva en tavla. Den första muntliga uppgiften hade cirka sex procent av eleverna lämnat obesvarad och cirka sju procent hade fått noll poäng. Noll poäng innebär att eleven hade startat bandet men inte sagt något eller att ljudbandet var otydligt och inte kunde bedömas. I den andra uppgiften hade cirka sju procent av eleverna lämnat uppgiften obesvarad och cirka sex procent hade fått noll poäng. Så gott som alla elever som inte besvarat den första uppgiften hade även lämnat den andra uppgiften obesvarad.

Även om det fanns färre elever i mofi än i finska om inte besvarat uppgifterna, har vi i analyserna varit konsekventa och även i mofi korrigerat resultaten med imputeringsmetoden. Med metoden kan man räkna ut vilken elevens prestation skulle ha varit om eleven gjort uppgiften. I figurerna markerar stolparna det korrigerade resultatet och den orange linjen resultatet före imputeringsmetod. Skillnaderna i resultatet efter korrigeringen är liten. I slutresultatet och analyserna har använts det korrigerade resultatet.

Figur 32 visar spridningen av resultatet i de muntliga uppgifterna. Den vänstra bilden visar resultatet i den första muntliga uppgiften och den högra den andra uppgiften. Den vågräta axeln markerar kunskapsnivåerna och den lodräta axeln visar andelen elever i procent som nådde ifrågavarande

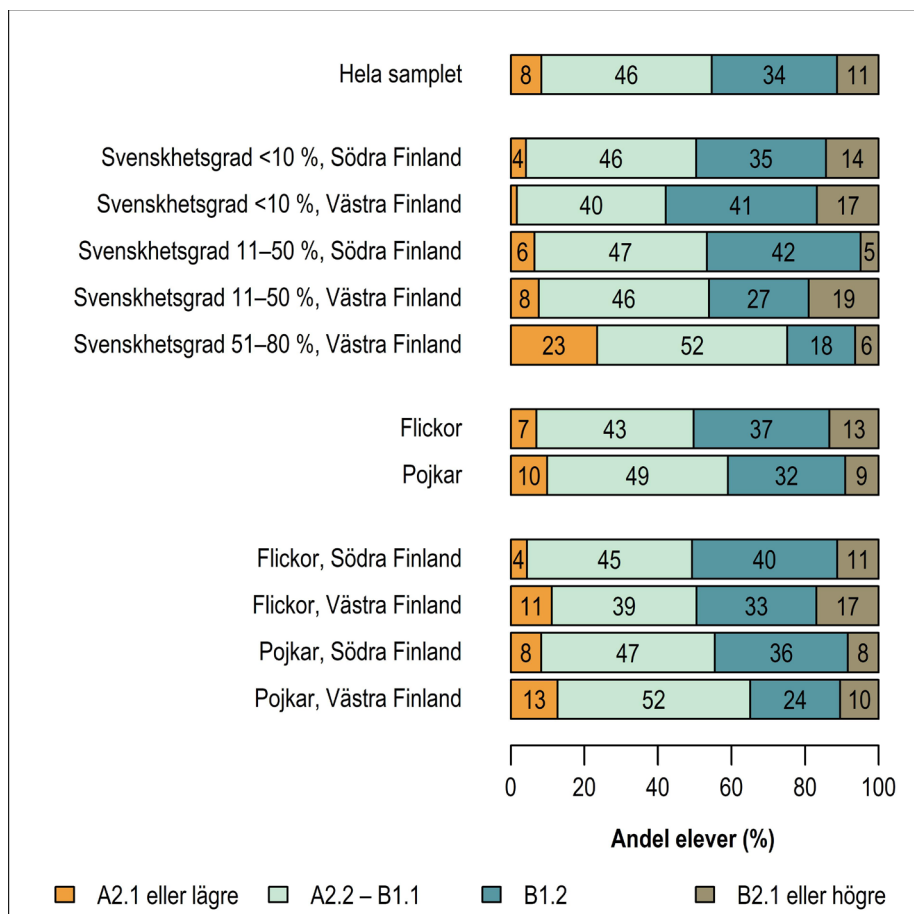
kunskapsnivå. Staplarna till höger om den streckade linjen B1.2 visar andelen elever med goda resultat. Staplarna till vänster om streckade linjen A2.2 visar andelen elever med svaga resultat (nivåerna A2.1 och under A2.1). I figuren visas resultatet efter imputeringsmetoden (blå staplar) och före resultatet korrigerades (den gula linjen).

FIGUR 32. Spridning av resultatet i muntliga uppgifterna i mofi enligt kunskapsnivåer.

Mofi-eleverna visar ett gott resultat i de båda muntliga uppgifterna även om det finns spridning i resultatet. Cirka hälften av eleverna (45 resp. 50 %) har kunskaper som ligger på nivån B1.1 och B1.2 och knappt en tredjedel på nivån B1.1. Cirka fem procent av eleverna nådde upp till kunskapsnivån A2.1, vilket motsvarar vitsordet 5 (7 resp. 5 %). En väldigt liten andel av elevernas prestationer är bedömda under A2.1, deras produktion var väldigt kort, och de skulle därmed vara underkända enligt de nya kriterierna för bedömningen.

I figur 33 och 34 presenteras resultatet i de båda muntliga uppgifterna enligt kunskapsnivåer enligt region, kommunens språkprofil och kön. Den mörkgröna färgen står för goda kunskaper (B1.2) och den orange för prestationer på kunskapsnivån A2.1 eller under, det vill säga svaga resultat.

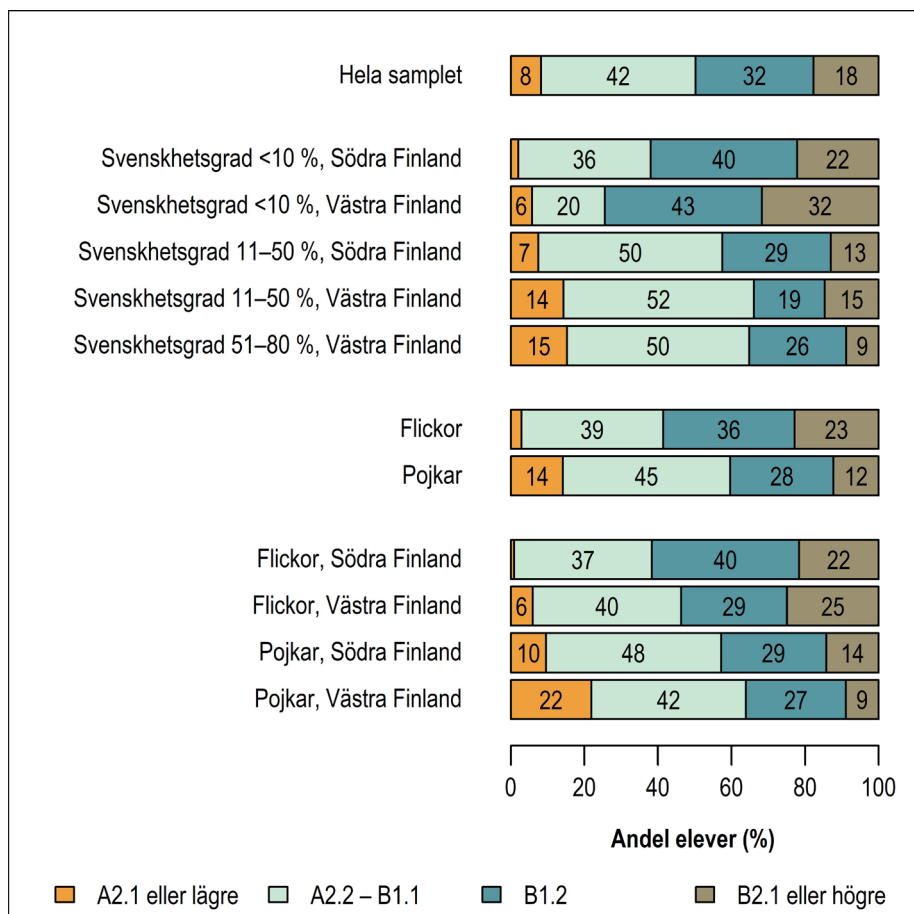
FIGUR 33. Resultatet i den första muntliga uppgiften i mofi. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

I hela samplet nådde i genomsnitt 45 procent av eleverna nivån för goda kunskaper. Resultatet i de finskspråkiga kommunerna är gott. Det bästa resultatet finns i de finskspråkiga kommunerna i Västra Finland där 58 procent av eleverna har goda och utmärkta kunskaper. Motsvarande resultat i Södra Finland är 49 procent.

Resultaten i regionerna i de finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner (11–50 %) är ungefär lika (47 resp. 46 %), men i Västra Finland finns fler elever med utmärkta resultat (19 resp. 5 %). I båda kommunprofilerna finns ungefär lika stor andel elever med svaga resultat (6 resp. 8 %).

I svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) når 24 procent av eleverna nivån för goda kunskaper eller högre. Hälften av elevernas färdigheter (52 %) ligger på nivåerna A2.2 – B1.1 (vitsorden 6–7). Nästan en fjärdedel (23 %) av eleverna har svaga kunskaper och stannar på nivån A2.1 eller lägre.

Flickorna i de båda regionerna har ungefär samma resultat då hälften av eleverna når kunskapsnivån för goda kunskaper eller högre (51 resp. 50 %). Det finns en tydlig skillnad mellan pojkarna i regionerna. I Södra Finland når 44 procent av pojkarna nivån för goda kunskaper, i Västra Finland är motsvarande procenttal 34. I Västra Finland finns en större andel flickor och pojkar med svaga resultat (11 resp. 13 %).

FIGUR 34. Resultatet i den andra muntliga uppgiften i mofi. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

I den andra uppgiften skulle eleverna beskriva en tavla. I den här uppgiften klarade sig eleverna i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) klart bättre än i de övriga kommunprofilerna. I Västra Finland presterade eleverna bäst då hela 75 procent av eleverna har goda eller utmärkta kunskaper. Motsvarande procenttal i Södra Finland är 62.

I alla tvåspråkiga kommuner ligger cirka hälften av eleverna på kunskapsnivåerna A2.2 – B1.1 (50, 52 resp. 50 %). I de finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommunerna är resultatet i Södra Finland litet bättre än i Västra Finland då 42 resp. 34 procent av eleverna når kunskapsnivån

B1.2 eller högre. I Västra Finland har eleverna i de tvåspråkiga kommunerna ungefär samma resultat (34 resp. 35 %). I dessa kommunprofiler finns en större andel elever med svaga resultat (14 resp. 15 %).

Flickorna har bättre resultat än pojkarna. Över hälften av flickorna i båda regionerna nådde kunskapsnivån för goda kunskaper eller högre (62 resp. 54 %). Motsvarande procentandel för pojkarna är 43 resp. 36 procent. En femtedel av pojkarna i Västra Finland (22 %) har svaga kunskaper.

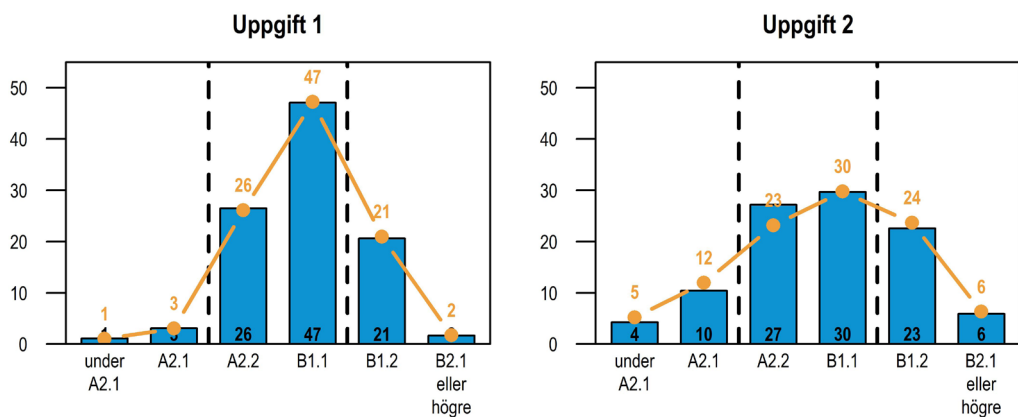
Skriftlig produktion

I utvärderingen fanns två skriftliga uppgifter. Till varje skrivuppgift fanns en kort beskrivning om uppgiften. Båda uppgifternas riktgivande längd var 60–90 ord. Den längsta texten innehöll 336 ord och det kortaste tre ord.

I den första uppgiften fick eleverna berätta om någon film de sett eller bok de läst. I uppgiften skrev 66 procent av eleverna inom den riktgivande längden, 28 procent skrev längre texter och sju procent skrev färre än 60 ord. Bland eleverna hade cirka 7 procent lämnat uppgiften obesvarad och drygt två procent av prestationerna blev bedömda med noll poäng.

I den andra skrivuppgiften fick eleverna välja mellan tre rubriker: berätta om sina framtidsplaner, skriva sina tankar om ungdomar och alkohol eller fortsätta på en berättelse. I denna uppgift skrev 70 procent av eleverna inom den riktgivande längden, 13 procent skrev längre texter och 17 procent skrev färre än 60 ord. Om sina framtidsplaner skrev 60 procent av eleverna, 11 procent valde att fortsätta på en berättelse och nio procent skrev om sina tankar kring ungdomar och alkohol. En femtedel av eleverna (20 %) hade skrivit om fler än en rubrik. De elevers prestationer som innehöll text till fler än en rubrik kontrollästes och poängsättningen justerades vid behov så att prestationernas kunskapsnivå baserade sig på alla tre texter.

Även i de skriftliga uppgifterna har resultaten korrigerats med imputeringsmetoden. Skillnaderna i resultatet efter korrigeringen är liten. Figur 35 visar spridningen av resultatet i de skriftliga uppgifterna. Den vänstra bilden visar resultatet för den första skriftliga uppgiften och den högra den andra uppgiften. Den vågräta axeln markerar kunskapsnivåerna och den lodräta visar andelen elever i procent som nådde ifrågavarande kunskapsnivån. De lodräta streckade linjerna markerar gränsen för kunskapsnivån B1.2 och A2.2. Staplarna till höger om linjen vid B1.2 visar andelen elever med goda resultat. Staplarna till vänster om A2.2 visar andelen elever med svaga resultat. I figuren visas resultatet efter imputeringsmetoden (blå staplar) och före resultatet korrigerades (den orange linjen).

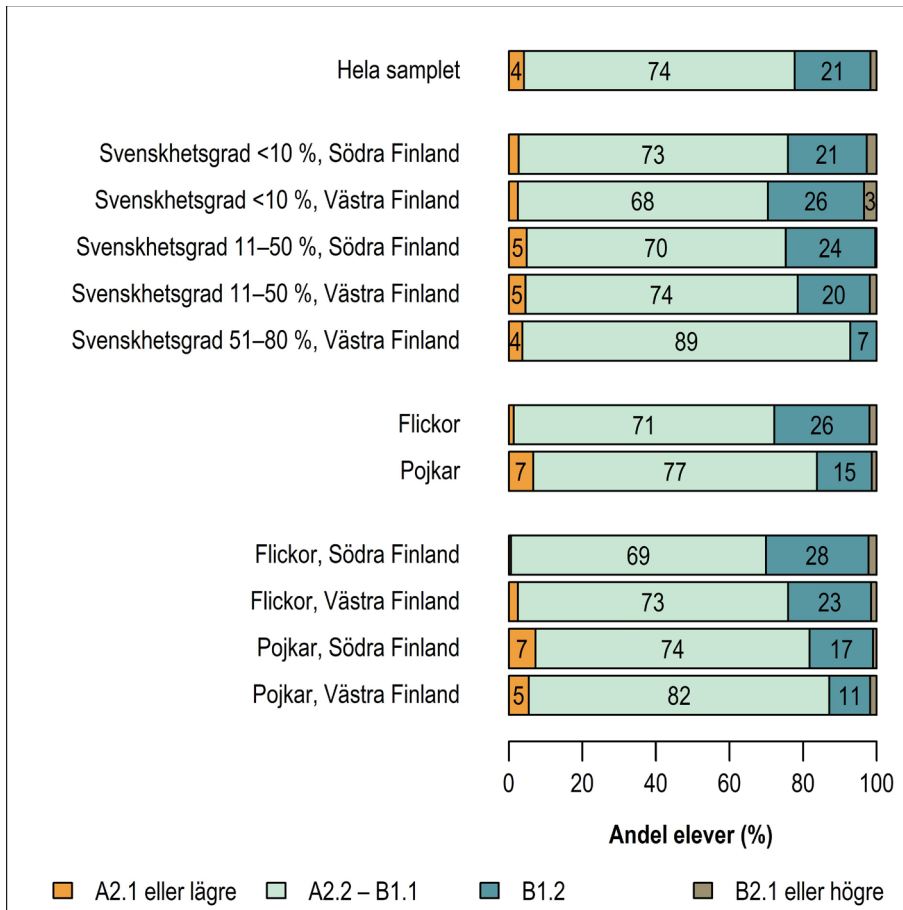

FIGUR 35. Spridning av resultatet i skriftliga uppgifterna i mofi enligt kunskapsnivåer.

Nästan hälften av eleverna nådde i uppgift 1 kunskapsnivån B1.1 (47 %), vilket är en kunskapsnivå under nivån för goda kunskaper och skulle motsvara vitsordet 7. Cirka en fjärdedel av eleverna (23 %) har ett gott resultat i den första skriftliga uppgiften. En liten procent av eleverna (4 %) har presterat svagt.

I den andra skriftliga uppgiften, där eleverna kunde välja en rubrik, är spridningen större. I denna uppgift når fler elever till ett gott resultat (29 %) jämfört med den första uppgiften. Drygt hälften av eleverna (53 %) stannar på nivåerna A2.2 och B1.1, vilka skulle motsvara vitsorden 6 och 7. I den andra skrivuppgiften finns fler elever med svaga resultat (14 %) jämfört med den första uppgiften.

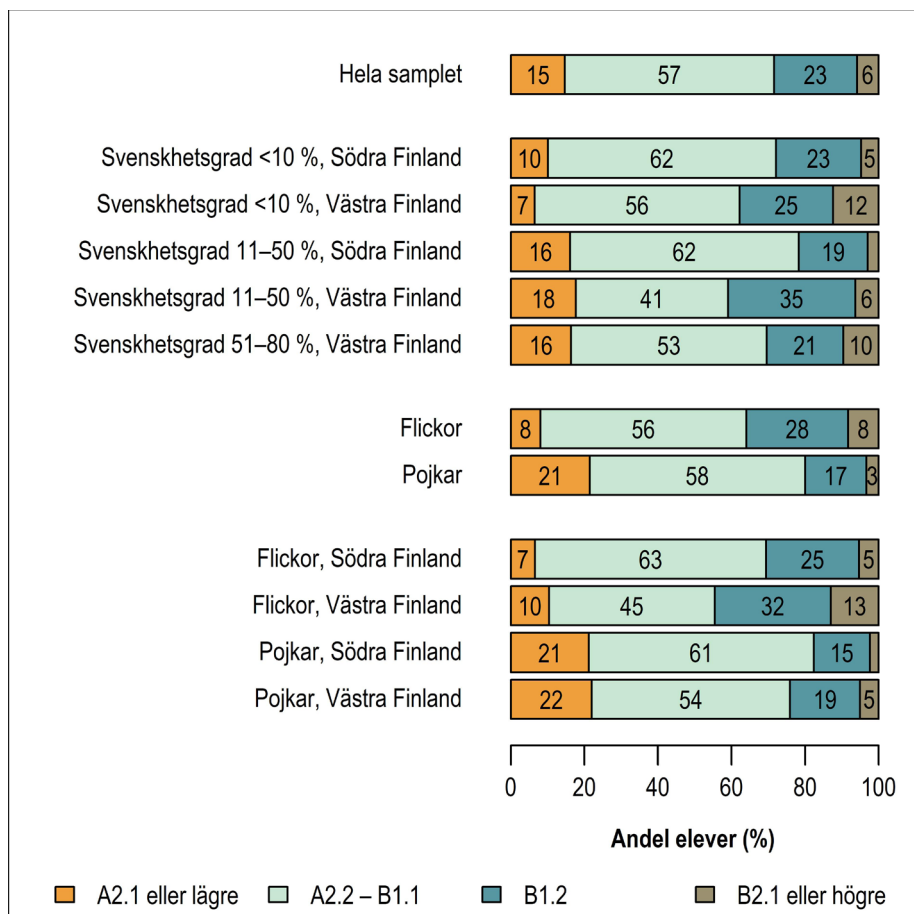
I figur 36 och 37 presenteras resultatet i de båda skriftliga uppgifterna i kunskapsnivåer enligt region, kommunens språkprofil och kön. Den mörkgröna färgen står för goda kunskaper (B1.2) och den orange för prestationer på kunskapsnivån A2.1 eller under.

FIGUR 36. Resultatet i den första skriftliga uppgiften i mof. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

Resultatet i hela samplet är liknande som resultaten i de olika språkprofilerna. Majoriteten av eleverna har presterat på kunskapsnivåerna A2.2 – B1.1 (68–89 %). I de finskspråkiga kommunerna (<10 %) har 24 resp. 29 procent av eleverna goda kunskaper. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) är motsvarande procenttal 21–24 procent. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) har endast sju procent av eleverna goda prestationer. Det nationella resultatet motsvarar ganska väl resultaten i de olika kommunprofilerna.

Resultatet för flickor och för pojkar i de båda regionerna är ungefär lika, även om det i Södra Finland finns en aning större andel elever som når kunskapsnivån B2.1 eller högre. Skillnaden i resultatet mellan flickorna och mellan pojkarna i regionerna är inte statistiskt signifikant. Skillnaden i resultatet mellan flickor och pojkar i hela samplet är signifikant, men liten.

FIGUR 37. Resultatet i den andra skriftliga uppgiften i mofi. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

Resultatet i den andra skriftliga uppgiften har större variation än i den första. I denna uppgift finns även fler elever med svaga resultat (samplet 15 %). Eleverna i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) och de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Västra Finland har nöjaktigt resultat då 37 resp. 41 procent av eleverna har goda kunskaper. Eleverna i de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) i Västra Finland har större andel elever med goda kunskaper (31 %) än eleverna i de finskspråkiga kommunerna (<10 %) i Södra Finland (28 %). Svagaste resultatet finns i finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna (11–50 %) i Södra Finland, där endast en femtedel (22 %) av eleverna når till kunskapsnivån för goda kunskaper.

Fler flickor i Västra Finland har goda resultat jämfört med flickor i Södra Finland (45 resp. 30 %). Även pojkarna i Västra Finland har en större andel elever med goda resultat än pojkarna i Södra Finland (24 resp. 18 %). En femtedel av pojkarna (21 %) har presterat svagt i denna uppgift.

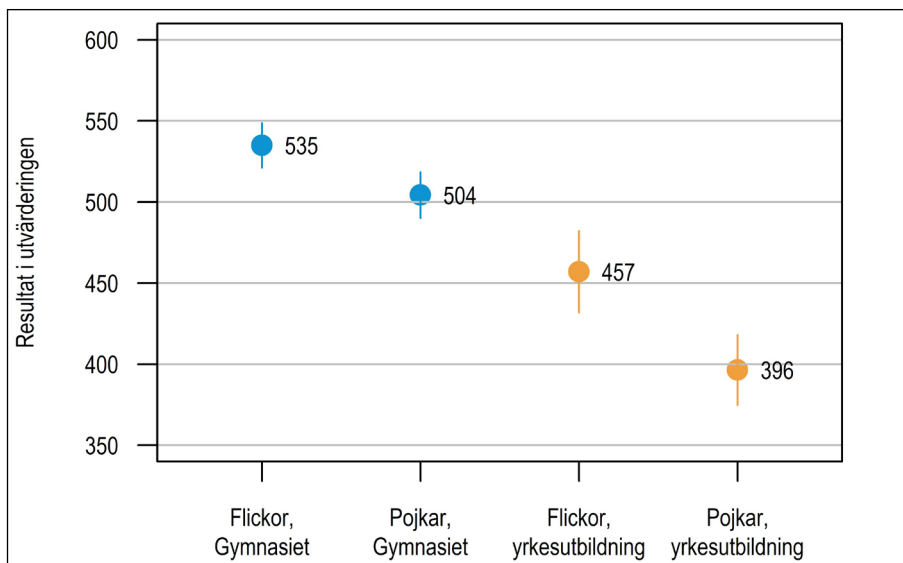
4.5 Jämförelse av resultatet med bakgrundsvariabler

I samband med utvärderingen fick eleverna svara på bakgrundsfrågor. Elevernas svar användes i analyserna av elevresultaten för att hitta bakomliggande samband med resultaten. I jämförelsen med bakgrundsvariablerna användes helhetsresultatet i utvärderingen. I analyserna granskas resultatet både med en bakgrundsvariabel i taget och då flera variabler slogs ihop.

4.5.1 Elever med olika framtidsplaner

Den nya läropliktslagen trädde i kraft 1.8.2022. Enligt lagen upphör läroplikten när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en sådan examen som avses i lagen om studentexamen (502/2019) eller lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller en motsvarande utbildning på Åland eller utländsk utbildning. (Läropliktslag 30.12.2020/1214)

Elevernas frågades vilka framtidsplaner de har efter avslutad grundskola. Enligt elevernas svar planerar 78 procent att påbörja gymnasieutbildning och 21 procent yrkesutbildning. I resultatet har analyserats gymnasium och yrkesutbildning. De övriga alternativen, såsom påbyggnadslinje och VALMA/LUVA¹⁴ utbildning hade så få svar att de lämnades i analyskedet bort. Resultatet i utvärderingen för de elever som har som avsikt att fortsätta i andra stadiet finns i figur 38. Den lodräta linjen i cirklarna markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att elevernas medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen.

FIGUR 38. Resultat för elever i mofi med olika framtidsplaner. (N=974)

¹⁴ Förberedande utbildningar för yrkesutbildningen och gymnasiet.

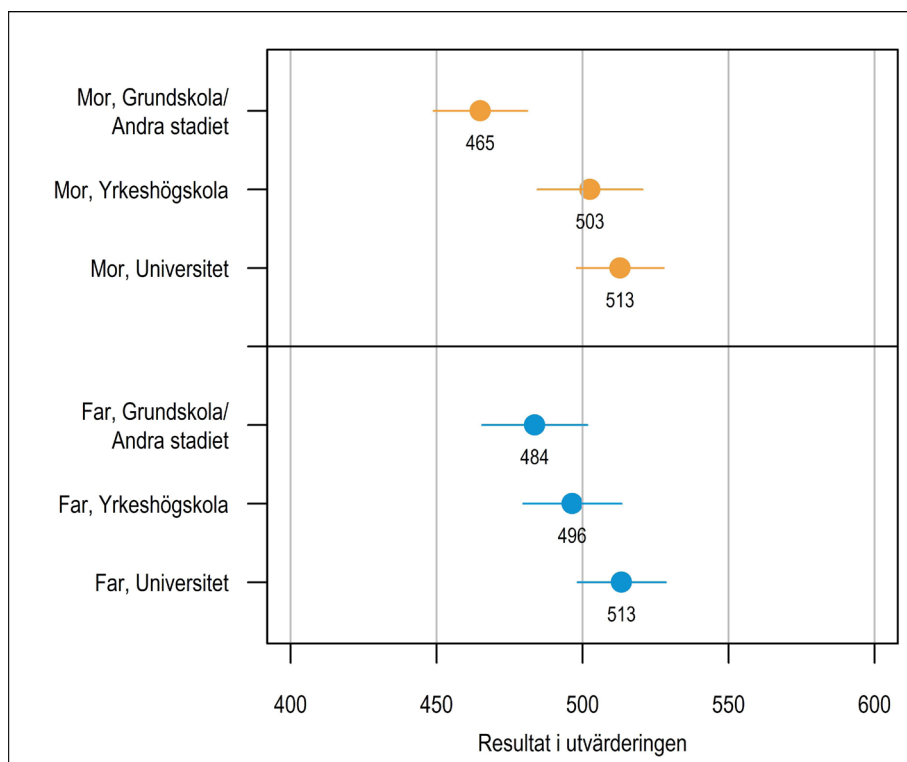
Elever som planerar att börja i gymnasiet har bättre resultat än elever som planerar att börja med yrkesutbildning. Både flickorna (535 poäng) och pojkar (504 poäng) som siktar på gymnasieutbildning har i genomsnitt över medeltalet på elevnivå. Pojkarna som planerar att börja med yrkesutbildning har i genomsnitt 396 poäng, vilket är klart under det genomsnittliga medeltalet. Skillnaden i resultaten mellan pojkarna enligt studieval är statistiskt signifikant och stor. Skillnaden i resultaten mellan flickorna är även statistiskt signifikant och medelstor.

4.5.2 Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund

Sambandet mellan familjebakgrund och utvärdering av lärresultat granskas överallt. Det är viktigt att sambandet mäts tillförlitligt. Ett mätfel i familjebakgrunden kan förvrida resultatet och leda till fel tolkningar om jämlikhet i utbildningssystemet. Den vanligaste faktorn som används gällande familjebakgrund är vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund hänger samman med deras yrke och inkomst samt kulturellt kapital. Då eleverna besvarar frågan gällande föräldrarnas utbildning kan resultatet bli missvisande. Villfarelserna i elevernas svar kan leda till fel i materialet, då eleven inte svarar sanningsenligt. Orsaken kan vara att hen upplever att det korrekta svaret inte är samhällligt önskvärt eller att hen inte vet svaret men vill hellre svara än lämna frågan obesvarad. Eleverna vet oftast bättre föräldrarnas yrke och försöker på basen av det uppskatta deras utbildning. När eleverna överskattar föräldrarnas utbildning leder det till att sambandet mellan vårdnadshavarnas utbildning och elevens lärresultat blir underskattat. (Lehti & Laaninen 2021)

Eleverna besvarade frågan gällande vårdnadshavarnas högsta utbildning. I frågan gällande mammans utbildning saknades svar från knappt fem procent av eleverna (4,7 %) och 19 procent valde alternativet ”jag vet inte.” Även då det gällde pappas utbildning fanns 26 procent oklara svar. Bland eleverna valde 20 procent alternativet ”jag vet inte”, fem procent lämnade frågan obesvarad och en procent valde alternativet ”något annat”. Då andelen oklara svar är stor användes vid analyserna imputeringsmetoden.

Resultatet i utvärderingen i förhållande till utbildningsnivån hos vårdnadshavarna kan endast ses som riktgivande. Vårdnadshavarnas utbildningsnivå har grupperats enligt grundskola/andra stadiet, yrkeshögskola och universitet (figur 39). Den vågräta linjen i cirklarna markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att elevernas medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen.

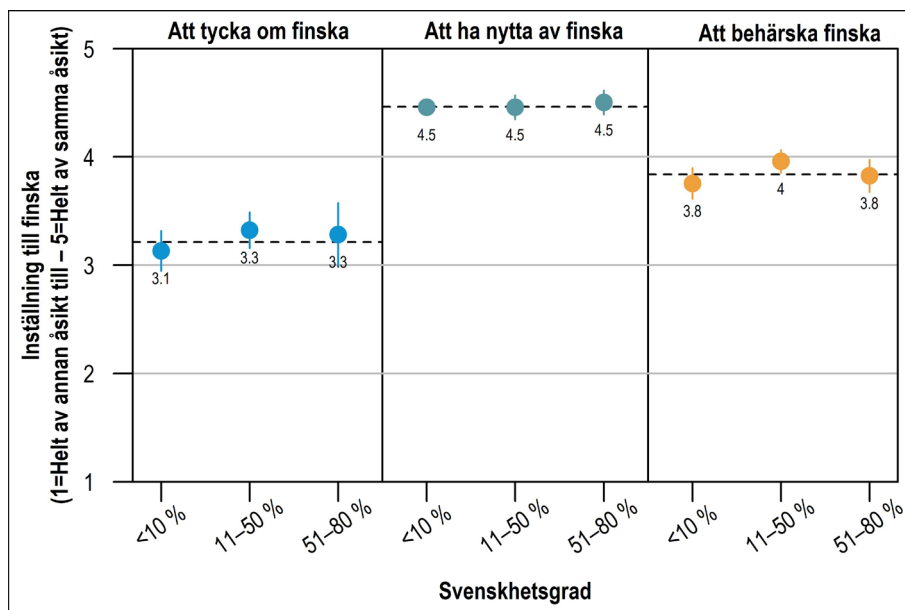
FIGUR 39. Elevernas resultat i mofi i förhållande till vårdnadshavarnas utbildningsnivå.

Elever vars mödrar gått yrkes högskola (503 poäng) eller universitetsutbildning (514 poäng) har en aning bättre resultat än de elever vars mödrar har som högsta utbildning grundskola/andra stadiet (465 poäng). Skillnaden mellan universitetsutbildning och grundskola/andra stadiet är statistiskt signifikant och närmar sig medelstor. Likaså har elever vars fäders gått universitetsutbildning (513 poäng) en aning bättre resultat än i de övriga utbildningsgrupperna (496 resp. 484 poäng). Skillnaden mellan universitetsutbildning och grundskola/andra stadiet är statistiskt signifikant men liten. Resultatet måste dock tolkas med stor reservation då cirka en fjärdedel av eleverna inte kunde besvara frågan och då resultatet inte visar om eleven vet svaret eller om hen har uppskattat det.

4.5.3 Elevernas inställning till mofi

Eleverna svarade på frågor gällande deras inställning till mofi. Eleverna tog ställning till tretton attitydpåståenden. Attitydpåståendena indelas i tre attitydhelheter: a) att **tycka om** läroämnet, b) att **ha nytta av** läroämnet och c) att **behärska** läroämnet. Elevernas inställning till mofi mättes på skalan 1=Jag är helt av annan åsikt till 5=Jag är helt av samma åsikt (mätskalans "neutrala punkt" är 2.5). Då medeltalet är över 2.5 är inställningen positiv, om medeltalet blir under 2.5 är inställningen negativ.

I figur 40 presenteras elevernas inställning enligt kommunprofilerna i de tre attitydhelheterna. I varje block finns elevernas genomsnittliga svar. Den vågräta linjen i cirklarna markerar konfidensintervallet för medeltalet, vilket betyder att sannolikheten att elevernas medeltal ligger inom detta område är 95 procent. Den runda cirkeln markerar den bästa uppskattningen.

FIGUR 40. Elevernas inställning till mofi.

Det genomsnittliga resultatet är ungefär lika i de olika kommunprofilerna i alla tre attitydhelheter. Eleverna upplever att de har nytta av ämnet (4.5) och att de behärskar ämnet ganska bra (3.8–4.0). Att tycka om ämnet är även på den positiva sidan (3.1–3.3). Pojkarna upplever att de har mindre nytta av ämnet, de tycker mindre om ämnet men de uppskattar att det kan bättre.

Elevernas indelade i den fjärdedel som har den mest positiva inställningen och den fjärdedel som har den minst positiva inställningen. Den fjärdedel av eleverna som tycker om mofi har i medeltal 31,2 poäng mer än den fjärdedel som tycker minst om ämnet. Den fjärdedel av eleverna som upplever att finska är ett nyttigt ämne har i medeltal 42,7 poäng mer än den fjärdedel som upplever att de har minst nytta av ämnet. Största skillnaden finns i kunnandet. Den fjärdedel av eleverna som upplever att de behärskar ämnet har i medeltal 52,3 poäng mer än den lägsta fjärdedelen.

4.5.4 Skolarbete, trivsel och flit

Bakgrundsvariablerna gällande inställning till skolan är indelade i tre grupper. Den första handlar om **skolarbetet**: hur gärna eleverna går till skolan, om de tycker om de olika uppgifterna som de gör i skolan och om de tror att de har nytta av det de lär sig i skolan i sitt privatliv. Den andra gruppen gäller **flit**: hur väl eleven förbereder sig inför prov och om eleven gärna gör även sådana uppgifter som känns svåra för dem. Den tredje gruppen handlar om **skoltrivsel** och innefattar bland annat om eleven trivs i skolan och om hen upplever att hen blir retad i skolan. Elevernas inställning till skolan mättes på skalan från 1=Jag är helt av annan åsikt till 5=Jag är helt av samma åsikt.

Pojkarna trivs bättre i skolan än flickorna men flickorna uppskattar att de är flitigare än pojkarna. Den fjärdedel av eleverna som har positivaste inställning till skolarbetet har 35,9 poäng mer än den fjärdedel som har den minst positiva inställningen. Den fjärdedelen av eleverna som upplever att de är flitigare har 37,4 poäng mer än den lägsta fjärdedelen. Gällande skoltrivsel fanns ingen poängskillnad.

Elevernas uppfattning om rättvis bemötande och retandet i skolan

Eleverna besvarade frågan "Lärarna bemöter mig rättvist". Tre fjärdedelar av eleverna (79 %) var helt eller delvis av samma åsikt. En tiondel var delvis eller helt av annan åsikt (11 %). Det finns en grupp elever som upplever att de blir orättvist bemötta av lärarna. Cirka en tiondel av eleverna hade ingen klar uppfattning (11 %). (N=924)

På påståendet "Lärarna ingriper genast om någon blir retad" hade tredjedel av eleverna ingen klar uppfattning (33 %). Knappt hälften av eleverna (45 %) var helt eller delvis av samma åsikt. Helt eller delvis av annan åsikt var cirka en femtedel av eleverna (21 %). Resultatet visar att det finns elever som blir retade men att ingen lärare av någon orsak tar tag i saken. (N = 923)

Elevernas uppfattning om finskundervisningen

Eleverna frågades om innehållet i finskundervisningen. De kunde välja inom vilka delområden de önskade fler uppgifter. Cirka tre fjärdedelar av eleverna önskade mer muntliga uppgifter. Mer övningar i hör- och läsförståelse önskade drygt hälften av eleverna. Mer skriftliga produktionsuppgifter önskade cirka 60 procent av eleverna. Eleverna önskar mer muntliga uppgifter, vilket de kanske inte behöver då resultatet i muntlig produktion var gott.

4.5.5 Språkanvändning hemma och på fritiden

Eleverna uppgav vilka språk de talar hemma och med kompisarna. De kunde välja mellan svenska, finska, engelska och något annat språk. Eleverna som läser mofibor bor i huvudsak i finskspråkiga eller tvåspråkiga miljöer. Över hälften av eleverna (65 %) talar både svenska och finska hemma. Som hemspråk enbart svenska har 13 procent av eleverna och finska 14 procent. Språkkombinationen svenska-finska-engelska talar 5 procent av eleverna.

Med kompisarna talar 40 procent av eleverna både finska och svenska. I huvudsak talar 23 procent av eleverna enbart svenska och 12 procent finska. Språkkombinationen finska, svenska och engelska talar 18 procent av eleverna. Bland eleverna talar 27 procent inte alls finska med sina kompisar.

De elever som talar finska i familjen har i genomsnitt 52,5 poäng mer än de elever som inte talar finska hemma. De elever som talar finska med sina kompisar har i genomsnitt 24,7 poäng mer än de elever som inte har finskspråkiga kompisar.

4.5.6 Användandet av finska på fritiden

Eleverna fick besvara frågan i vilket sammanhang och hur ofta de använder finska på fritiden. Användandet av finska innefattar bland annat hur mycket eleven skriver meddelande på finska, tittar på finskspråkiga program och följer finskspråkiga diskussioner i sociala nätverk. Svartalalternativen var 1 = varje dag, 2 = varje vecka, 3 = ibland, 4 = nästan aldrig eller aldrig. Användandet av språket delades in i två grupper: att tolka texter och att producera texter.

Pojkarna tolkar oftare finskspråkiga texter än flickorna medan flickorna producerar oftare på finska. Den fjärdedel av eleverna som uppgav att de oftare producerar texter på finska har 21,5 poäng mer än den fjärdedel av eleverna som uppgav att inte så ofta producerar texter på finska. Den fjärdedel av eleverna som tolkar oftare texter på finska har 16,1 poäng mer än de elever som uppgav att de inte så ofta tolkar texter på finska.

Läsvanor

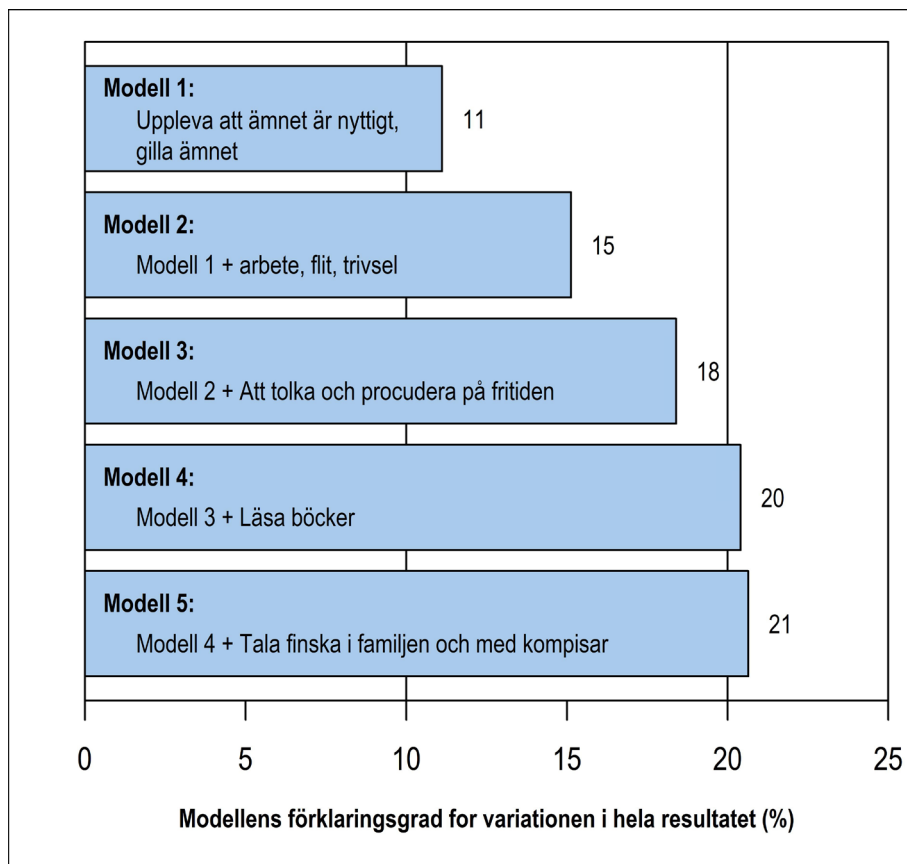
Eleverna fick uppskatta sina läsvanor på fritiden. Eleverna fick besvara frågan hur många böcker de i medeltal brukar läsa på fritiden under en månad samt på vilket språk de vanligen läser. Alternativen till antalet böcker var en bok, 2 böcker, 3 böcker, ingen bok. Eleverna uppgav att de läser på svenska, finska, engelska eller flera olika språk. Att läsa på flera olika språk innebär att språket inte är det avgörande vid val av texter.

Över hälften av eleverna (59 %) som deltog i utvärderingen uppgav att de vanligen inte läser i medeltal en enda bok per månad. Cirka 30 procent uppgav att de i medeltal läser en bok per månad. Språket när det gäller läsning verkar inte vara avgörande för elever som läser lärokursen i mofi. Eleverna läser vanligen på svenska (22 %), på finska (19 %) och på engelska (23 %). Cirka 35 procent uppgav att de läser på flera olika språk.

De elever som läser två eller fler böcker per månad har 56,7 poäng mer än de elever som uppgav att de inte läser en enda bok. Skillnaden är statistiskt signifikant och medelstor. Att läsa är viktigt, på vilket språk eleven läser har mindre betydelse.

4.5.7 Modeller för bakgrundsvariabler

Hur stort samband har olika bakgrundsvariabler med resultatet? En modell med olika bakgrundsvariabler gjordes. I figuren 41 finns fem modeller för hur stor förklaringsgrad olika bakgrundsvariablerna ger.

FIGUR 41. Fem modeller för hur bakgrundsvariablernas förklaringsgrad stiger i förhållande till resultatet i mofi.

Modell 1 ger en förklaringsgrad på 11 procent och innefattar bakgrundsvariabler som gäller inställning till ämnet. Modell 2 innefattar förutom inställningen (alltså modell 1) skolarbetet och trivsel. Förklaringsgraden stiger till 15 procent. Ju positivare inställning till skolan och skolarbetet desto bättre resultat. Genom att ta modell 3 med i beräkningen som innefattar språkanvändningen på fritiden (att tolka och producera texter) stiger förklaringsgraden till 18 procent. Flickorna producerare oftare medan pojkarna uppskattade att de tolkar texter oftare. I modell 4 och 5 togs med i beräkningen läsning på fritiden (modell 4) och språkanvändning hemma och med kompisarna (modell 5). De två sista modellerna visar en liten ökning i förklaringsgraden.

Flickorna använde i genomsnitt 8 minuter mer tid för att göra uppgifterna än pojkarna. Då i en jämförelse mellan könen tas alla ovannämnda bakgrundsfaktorer i beaktandet och lägger till tidsanvändning i utvärderingen stiger förklaringsgraden till 60 procent. Skillnaden i resultaten mellan flickor och pojkar kan till 60 procent förklaras med dessa bakgrundsvariabler.

4.6 Jämförelse av resultatet med utvärderingen i mofi 2009

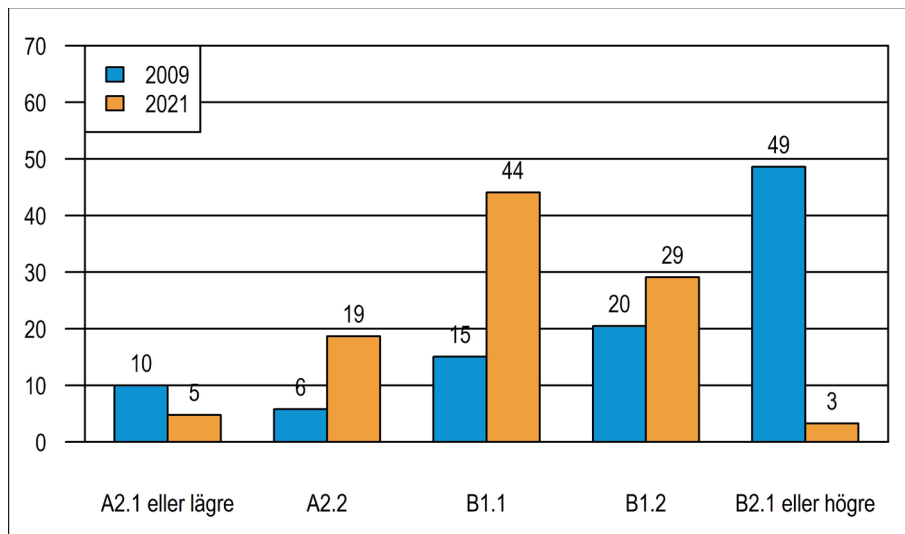
Den senaste utvärderingen i lärokursen i mofi i årskurs 9 gjordes 2009. I utvärderingen deltog 1 081 elever. Utvärderingen innehöll flervalstuppgifter och öppna uppgifter i receptiv och produktiv språkkunskap. Den receptiva delen av utvärderingen innehöll uppgifter i delområdena hörförståelse, läsförståelse och språkkännedom och den produktiva delen innehöll uppgifter i delområdet skrift. Utvärderingen baserade sig på Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004. (Toropainen, 2010).

Den receptiva delen innehöll år 2009 även språkkännedom och resultatet angavs som andel elever i procent som löst uppgifterna. En jämförelse med resultatet gjordes därför inte. Då år 2009 inte fanns några uppgifter i tal, kan endast resultatet i delområdet skrift jämföras med denna utvärdering. Kunskapsnivån för goda kunskaper i skrift är i båda utvärderingarna B1.2 (LP 2004, LP 2014).

Skriftlig produktion

År 2009 nådde eleverna i både Södra och Västra Finlands län i genomsnitt kunskapsnivån B1.2 (goda kunskaper). Pojkarna nådde i genomsnitt kunskapsnivån B1.2 och flickorna B2.1.

En jämförelse av spridningen i resultaten år 2009 och 2021 presenteras i figur 42. De blå staplarna visar resultatet år 2009 och de orange staplarna resultatet år 2021.

FIGUR 42. En jämförelse av resultat i mofi i skriftlig produktion 2009 och 2021. Kunskapsnivån för goda kunskaper är B1.2.

Det finns en tydlig spridning i resultaten både år 2009 och 2021 men spridningen ser väldigt olika ut. År 2009 nådde i genomsnitt 20 procent av eleverna nivån B1.2 och hela 49 procent nivån B2.1. Med andra ord hade 69 procent av eleverna goda eller utmärkta kunskaper. År 2021 är motsvarande procenttal 32. Detta är en mycket stor skillnad. Även i de lägsta kunskapsnivåerna finns en skillnad. Vid jämförelsen av resultatet ser vi att år 2021 finns färre elever med svaga kunskaper än det fanns år 2009 (5 resp. 10 %). Knappt hälften av eleverna (44 %) nådde år 2021 kunskapsnivån B1.1, det vill säga en nivå under nivån för goda kunskaper. Vad kan finnas bakom denna skillnad?

År 2009 fanns tre skrivuppgifter; en insändare, ett mejl och en bloggtext. Bedömningen av de skriftliga uppgifterna baserade sig på nivåskalan precis som år 2021. År 2021 fanns två skrivuppgifter; berätta en bok/film de sett/läst och i den andra uppgiften fanns tre rubriker att välja mellan (framtidsplaner, tankar om ungdomar och alkohol och fortsätta på en berättelse). År 2009 skulle eleverna skriva en aning längre texter (100–120 ord) än år 2021 (60–90 ord.) Kan längden på texterna inverka på bedömningen av uppgifterna, då eleverna med längre texter kan bättre visa sina kunskaper.

År 2009 granskades resultatet i städer, i tätorter och på landsbygden. I städer var den genomsnittliga nivån B1.2, i tätorter och på landsbygden B1.1. Något oftare stannade landsbygds eleverna på nivån A1.3 och A2.1 än stads- och tätortseleverna. Stads eleverna nådde något oftare nivåerna B2.2 och C1.1 än eleverna i tätorter och på landsbygden. (Toropainen, 2009).

I denna utvärdering har resultatet granskats enligt kommunens språkprofil. Skillnaden i de genomsnittliga resultaten i de olika kommunprofilerna är liten. I finskspråkiga kommuner (<10 %) fick eleverna i genomsnitt 726 poäng och i svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna (51–80 %) 698 poäng. Skillnaden är statistiskt signifikant men liten.

Elevernas skrivfärdigheter har blivit sämre under de senaste 20 åren. Skriver eleverna idag mer sällan texter i skolan och på fritiden? Är skrivuppgifterna i skolan numera oftare presentationer än löpande text? Har tekniska utvecklingen lett till att eleverna skriver oftare korta meddelanden än producerar längre texter? Finns det några andra bakgrundsvariabler som kan förklara denna skillnad?

Information
om skolorna,
undervisningen
och bedömnings-
metoder

5

I utvärderingen ingick även enkäter till lärare och rektorer. Lärarna besvarade enkäten efter utvärderingen och rektorerna före utvärderingen. I detta kapitel presenteras bakgrundsinformation om bland annat arrangemang av finskundervisning och bedömning.

5.1 Information om skolorna och arrangemang av finskundervisning

Rektorsenkäten besvarades av 23 rektorer från 19 kommuner. Frågorna handlade främst om hur arrangemangen i läroämnet finska är ordnad i skolan, hur fördelningen av elever som läser finska och mofi är ordnad samt faktorer som påverkar valet av lärokurserna i finska eller mofi.

Åtta skolor har undervisning enbart i lärokursen finska och en skola enbart i mofi. De övriga skolorna har undervisning i båda lärokurserna. Elevantalet i årskurs 9 varierar från år till år. Detta läsår var elevantalet i de minsta skolorna under tio elever medan i de större skolorna fanns över 80 elever.

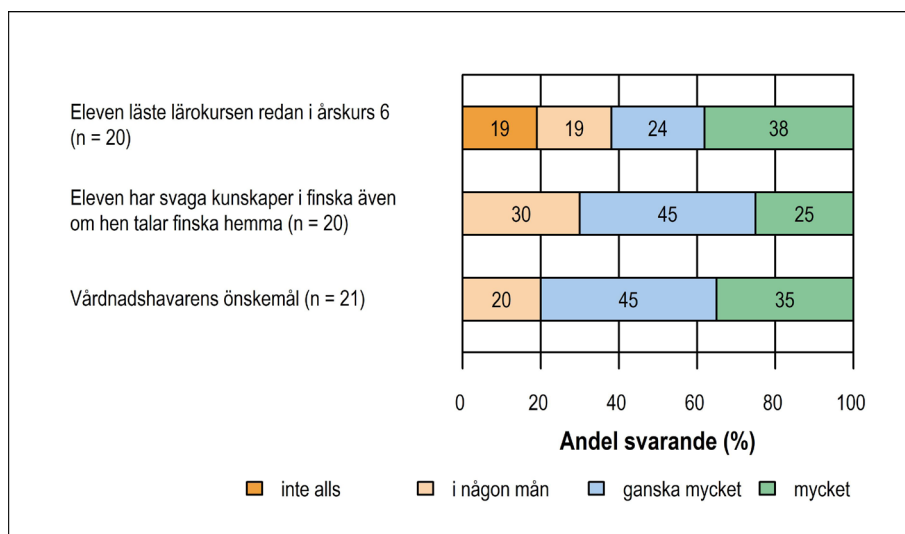
Timfördelningen i A1-språk är enligt statsrådets förordning¹⁵ 7 årsvekotimmar på årskurserna 7–9 som utbildningsanordnarna och skolorna får fritt fördela mellan årskurserna i sina lokala läroplaner. Här finns en tydlig skillnad mellan skolor i Södra Finland och Västra Finland. I Södra Finland har över hälften (60 %) av skolorna 3 årsvekotimmar på årskurs 9 medan i Västra Finland har över hälften (62 %) av skolorna 2 årsvekotimmar.

Cirka 60 procent av rektorerna uppskattade att resurserna för språkundervisningen är delvis eller helt tillräckliga men cirka en tredjedel (30 %) var av delvis annan åsikt. Det fanns en viss oro för elevernas finskakunskaper bland rektorer i de skolor där många elever är enspråkigt svenska och har stora problem med finskan trots att de får extra stöd. I vissa skolor tillåter resurserna inte att ha både finska- och mofi-grupper.

15 Statsrådets förordning793/2018

Rektorerna tillfrågades vilka faktorer inverkar på valet av ett en elev läser lärokursen i mofi. De två vanligaste bakgrundsfaktorerna uppgavs vara att eleven kommer från ett finskt eller tvåspråkigt hem (70 %) och att eleven har läst lärokursen i mofi redan i årskurs 6 (60 %). I svaren kom även fram att vårdnadshavarnas önskemål har inverkan på valet (32 %). Nästan hälften av rektorerna (45 %) uppgav att en elev med goda kunskaper i finska kan inverka ganska mycket eller mycket på valet av lärokurs även om elevens hemspråk inte är finska.

Elever har möjlighet att läsa lärokursen för finska i stället för mofi. Rektorerna tillfrågades vilka faktorer inverkar på att en elev från tvåspråkigt hem läser finska i stället för mofi (figur 43).

FIGUR 43. Vilka bakgrundsfaktorer inverkar på valet av att en tvåspråkig elev läser finska i stället för mofi?

Drygt hälften av rektorerna (62 %) uppgav att en tvåspråkig elev som har läst lärokursen i finska redan i årskurs 6 inverkar ganska mycket eller mycket på valet av lärokurs i årskurs 7. Elever med svaga kunskaper i finska (25 % mycket, 45 % ganska mycket) och vårdnadshavarnas önskemål (35 % mycket, 45 % ganska mycket) inverkar även på valet.

I de mer svenskspråkiga kommunerna erbjuds valfria eller valbara kurser i finska. Cirka en tredjedel av rektorerna uppgav att skolan erbjuder valbara kurser i finska med betoning på kommunikation eller ämnesövergripande valfritt ämne som till exempel kocka på finska.

Knappt hälften av rektorerna uppgav att de har elever som läser B-finska. Under läsåret 2020–2021 läste 30 elever B-finska i de skolor som deltog i utvärderingen. De vanligaste orsakerna till att en elev läser B-finska är att eleven har bott utomlands (91 % mycket) eller att elevens hemspråk är varken svenska eller finska (64 % mycket). Inlärningssvårigheter inverkar väldigt lite på valet av B-finska (82 % inte alls).

Varje skola som deltar i en utvärdering får en skolrapport med information om hur skolan presterat i förhållande till det nationella genomsnittet. Rektorerna frågades hur skolan utnyttjar resultaten i utvärderingar av lärresultat. I enkäten fanns 17 omnämmanden. I drygt 60 procent av rektorsvaren nämndes att resultaten diskuteras med ämneslärarna och används för planering och utveckling av undervisningen. Ett av syftet med utvärderingar av lärresultat är att ge information som skolorna kan använda för att utveckla sin undervisning. Det är glädjande att se att skolor utnyttjar resultaten.

5.2 Information om lärarna

Lärarna som undervisar i läroämnet finska fick svara på frågor om bland annat deras utbildningsbakgrund och undervisningen i finska. Lärarenkäten besvarades av 63 lärare som undervisar i läroämnet finska i årskurs 9. Av lärarna uppgav 70 procent att deras modersmål är svenska, 13 procent finska och 17 procent uppgav att de är tvåspråkiga. Majoriteten av lärarna har behörighet att undervisa finska (87 %). Två tredjedelar av lärarna har fast anställning (76 %), 16 procent är timlärare i huvudsyssla och 8 procent har tidsbundet arbetsförhållande. Resultatet i denna enkät gällande lärarbehörighet visar liknande resultat som utredningen Utbildningsstyrelsen gjorde (Korkala & al: 2021). I utredningen framgick att största delen av lärarna inom den svenskspråkiga utbildningen i de största undervisningsämnena är behöriga.

En stor del av lärarna har lång arbetserfarenhet, nästan hälften av lärarna (46 %) har undervisat finska i 16 år eller mer och en fjärdedel (24 %) i 11–15 år. Hälften av lärarna (52 %) undervisar enbart i lärokursen i finska, 21 procent enbart mofi och 27 procent både i finska och mofi. Det finns lärare som föredrar någondera lärokurs medan andra lärare inte har en valmöjlighet. Undervisningsgrupperna i årskurs 9 varierar från år till år. Den vanligaste gruppstorleken detta läsår i årskurs 9 var mellan 16–20 elever både i finska (47 %) och mofi (45 %).

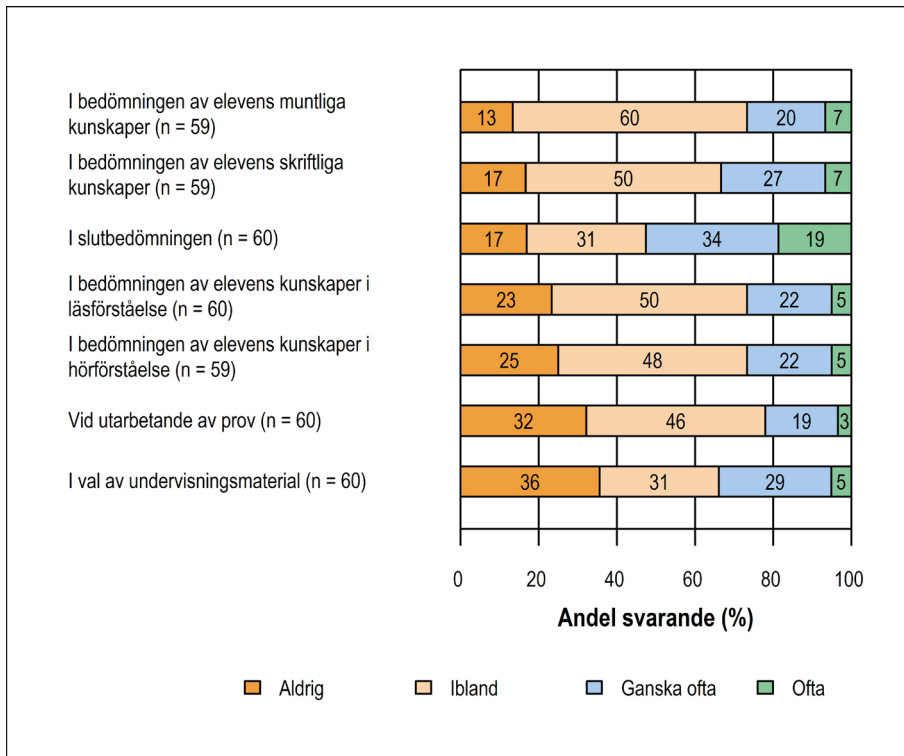
Över hälften av lärarna (61 %) har deltagit i någon fortbildning under de senaste två läsåren¹⁶. Cirka en fjärdedel (23 %) av lärarna uppgav att de inte hade behov av fortbildning och 16 procent skulle ha velat gå men inte haft möjlighet. Drygt hälften av lärarna (54 %) uppgav att det deltagit i fortbildning 1–2 dagar och 34 procent över två dagar. Även om lärarna deltagit i fortbildning har fortbildningen oftast gällt något annat än undervisningen i finska. En tredjedel av lärarna

¹⁶ under läsåren 2019–2020 och 2020–2021

har deltagit i en halv fortbildningsdag i finska och en femtedel i en fortbildningsdag medan 37 procent uppgav att de inte deltagit i någon fortbildning gällande undervisning i finska. Rektorena är positivt inställda till att lärarna deltar i fortbildning i finska då det arrangeras. Information om fortbildningar delas till lärarna, men flera rektorer ansåg att det erbjuds väldigt lite fortbildning specifikt i läroämnet finska.

5.3 Användning av Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling

Språken bedöms enligt nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling. Lärarna fick ta ställning till frågan ”I vilken utsträckning använder du europeiska referensramens nivåskalor (A1, A2) i undervisningen i finska”. (figur 44)

FIGUR 44. Lärarnas uppskattning av i vilken utsträckning de använder nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling i sin undervisning?

Nivåskalan används mest vid slutbedömningen (19 % ofta, 34 % ganska ofta). Nästan hälften av lärarna uppgav att de använder nivåskalan i slutbedömningen bara ibland (31 %) eller aldrig (17 %). Det är ett stort antal lärare som inte regelbundet utnyttjar det arbetsredskap som getts för slutbedömningen. Cirka en tredjedel av lärarna använder nivåskalan ganska ofta eller ofta som stöd vid val av undervisningsmaterial (34 %) och vid bedömning av elevens skriftliga uppgifter (34 %). Vid bedömning av de andra delmålen (muntliga kunskaper, läs- och hörförståelse) används nivåskalan en aning mindre (27 % ofta eller ganska ofta).

Cirka en tredjedel av lärarna utnyttjar inte alls nivåskalan vid val av undervisningsmaterial (36 % aldrig) och utarbetande av prov (32 % aldrig). Hur vet dessa lärare på vilken kunskapsnivå elevernas färdigheter är, då de inte vet på vilken nivå deras undervisningsmaterial och prov är?

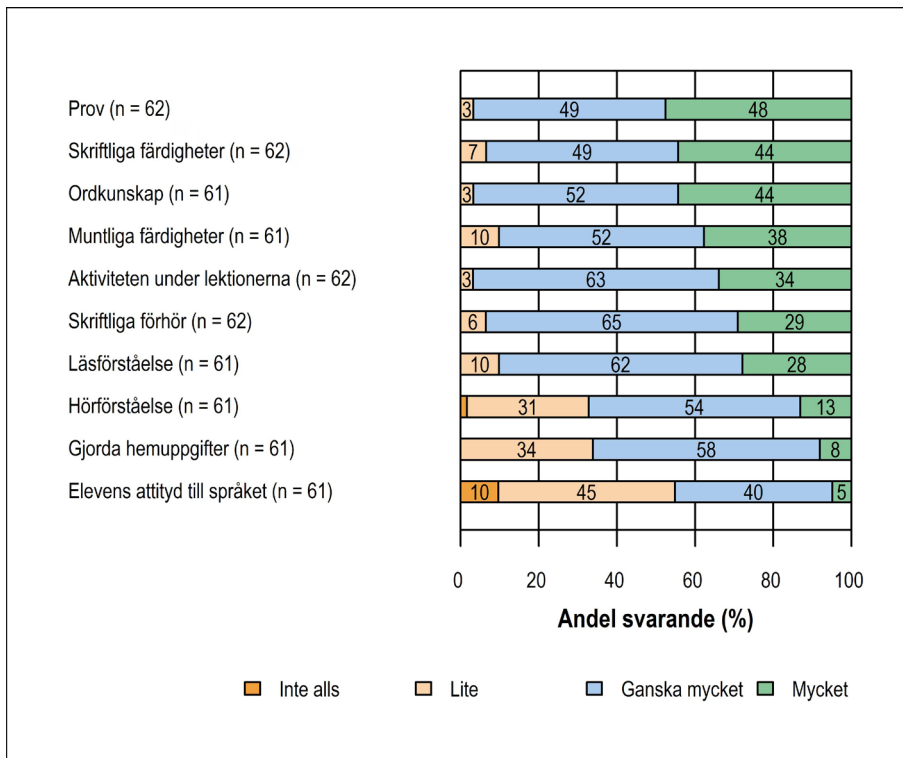
Då läraren bedömer elevens olika färdigheter (förmåga att tolka och producera) under läsåret används nivåskalan lite, över hälften av lärarna (48–60 %) svarar att de använder den bara ibland och 13–23 procent använder den aldrig. Hur ger dessa lärare respons till eleverna om deras färdigheter i de olika delmålen?

Enligt läroplanen baserar sig slutbedömningen på kunskapsnivåerna i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling. Ändå använder knappt en femtedel (17 %) den aldrig och cirka en tredjedel (31 %) bara ibland. Det finns lärare som aldrig använder nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling i undervisningen. Hur bedömer dessa lärare sina elever? Är bedömningen rättvis då alla inte utgår från styrdokumentet?

Lärarna verkar uppleva att de inte vet hur de ska tillämpa nivåskalan i sin undervisning. Bland lärarna som besvarade enkäten uppgav 80 procent att de inte fått någon fortbildning i användningen och tillämpningen av nivåskalan i undervisningen. Borde det ordnas mer fortbildning för språklärare, eller är det enbart lärare som undervisar i läroämnet finska som saknar fortbildning?

5.4 Bedömningsmetoder i skolorna

Lärarna fick besvara frågor kring bedömning av period-/kursvitsord och slutbedömningen. Vilka faktorer inverkar på elevens vitsord vid periodbedömningen och slutbedömningen? Alla delmål är lika viktiga. Har de olika delmålen lika stor inverkan på vitsordet? Lärarna tog ställning till olika påståenden på skalan mycket, ganska mycket, lite, aldrig. I figur 45 finns lärarnas svar gällande period/kursvitsord.

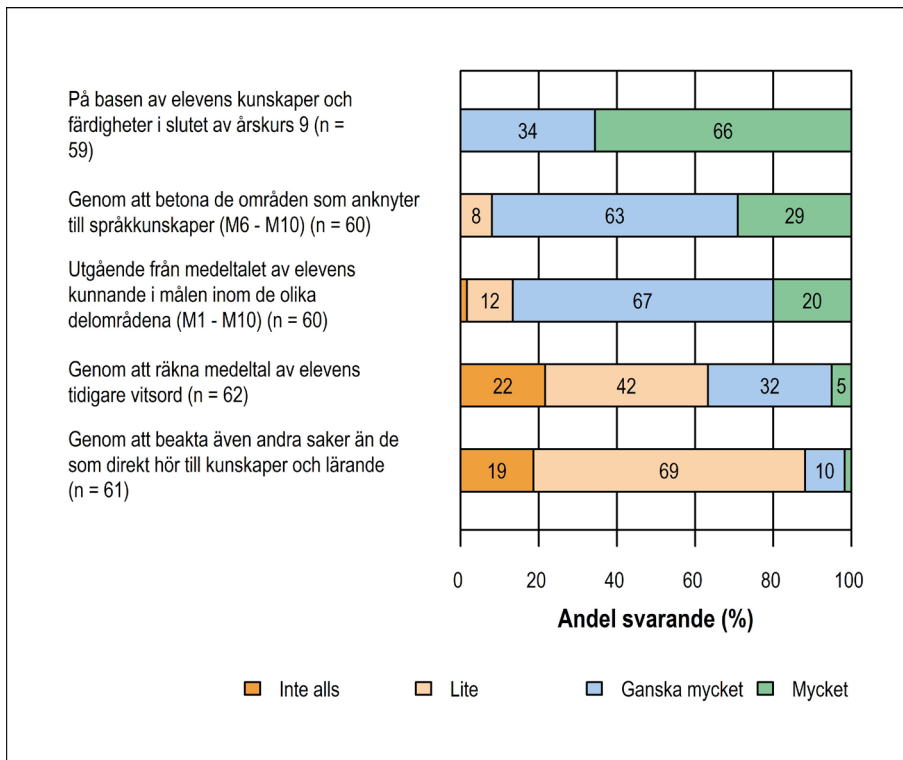

FIGUR 45. Lärarnas uppskattning på hur stor vikt fäster de lägger vid elevens arbete och färdigheter vid period-/kursvitsord.

Majoriteten av lärarna uppgav att de lägger mycket eller ganska mycket vikt på prov (97 %), skriftliga förhör (94 %), muntliga och skriftliga färdigheter (90 resp. 93 %), ordkunskap (96 %) samt aktivitet under lektionerna (97 %). Läsförståelse betonas mer (90 %) än hörförståelse (67 %) vilket kanske visar att lärarna inte lika ofta har hörförståelseuppgifter som läsförståelseuppgifter?

Iögonfallande är att ordkunskap har så stor betydelse vid vitsordsgivning. Ungefär lika stor andel av lärarna har valt alternativet mycket på ordkunskap (44 %), skriftliga färdigheter (44 %) och prov (48 %). Är inte ordförhör en formativ bedömning? Formativ bedömning innebär en löpande bedömning under hela lärprocessen och syftet med bedömningen är att bidra till lärande. Vid formativ bedömning ska eleven få en återkoppling som visar vad hen redan kan och vad hen borde ännu öva på. Summativ bedömning är en form av bedömning som summerar elevens kunskaper. Ska vitsordsgivningen baserade sig på både formativ och summativ bedömning?

Lärarna fick uppskatta hur stor vikt de lägger på olika påståenden gällande slutbedömningen. Skalan i påståendena var inte alls, lite, ganska mycket och mycket. (figur 46)

FIGUR 46. Lärarnas uppskattning av hur stor vikt de lägger på följande mål när de ger slutvitsordet.

Lärarna uppgav att de utgår från målen 1–10 (20 % mycket och 67 % ganska mycket). Det finns en större betoning på målen M6 – M10, vilka anknyter till språkkunskaperna (29 % mycket, 63 % ganska mycket). Påståendena kan ha varit en aning missvisande, men man kunde anta att resultatet i båda påståendena är ungefär lika.

Lärarna lägger mycket vikt på elevens färdigheter och kunskaper i slutet av årskurs 9 (65 % mycket, 35 % ganska mycket). Cirka en tredjedel av lärarna räknar medeltalet av elevens tidigare vitsord (5 % mycket, 31 % ganska mycket). Detta är en skrämmande tanke, särskilt då det i figur 45 framkom att kursvitsorden i många fall består av både formativ och summativ bedömning och inte baserar sig på nivåskalan. Glädjande är att andra saker än de som direkt hör till kunskaper och lärande beaktas lite.

5.5 Lärarnas tankar om distansundervisning

Lärarna som deltog i utvärderingen tillfrågades hur mycket eleverna har haft distansundervisning våren 2020 och läsåret 2020–2021. På våren 2020, då eleverna gick på årskurs 8, hade alla elever distansundervisning i 6 veckor eller mer. Under läsåret 2021–2022 varierade distansundervisningen från ingen vecka till 8 veckor beroende på ort.

Lärarna besvarade frågan: ”I vilken mån tycker du att skillnaderna i elevernas kunskaper i finska har ökat under årskurs 9 (antalet elever med goda vs. elever med svaga kunskaper) på grund av undantagsläget?”. Bland alla lärarsvar (43 omnämmanden) fanns stora variationer. Cirka 28 procent av lärarna uppskattade att skillnaderna inte ökat. Knappt en femtedel uppskattade att elever med svagare kunskaper hade svårare att hänga med i undervisningen på distans. Det framkom även i svaren att motivationen hade ett samband med elevernas inläring. Elever med svagare motivation halkade efter mer än om de skulle ha varit i skolan.

Relevans och tillförlitlighet

6

Målet med utvärderingen är att samla omfattande information om kunskaperna i läroämnet finska och göra tillförlitliga analyser på nationell nivå samt att se hur väl eleverna uppnår målen i läroplansgrunderna (LP 2014). Ett tillförlitligt resultat fås bland annat genom att välja ut samskolorna från olika regioner och från kommuner med olika språkprofiler. I samplet ingick en stor andel av de finlandssvenska skolorna. Eleverna i samplet utgjorde cirka tre fjärdedelar av alla elever i årskurs 9. Utvärderingen ger därmed en tillförlitlig bild av läget i läroämnet finska.

Utvärdering på distans

En aspekt på tillförlitlighet har med genomförandet att göra. NCU hade beslutat redan tidigare under läsåret att utvärderingarna av lärresultat i slutet av årskurs 9 genomförs oberoende av om undantagsläget på grund av corona-pandemin påverkar elevernas skolgång. I april då utvärderingen i läroämnet finska genomfördes hade cirka hälften av samskolorna distansundervisning.

På grund av undantagsläget orsakad av corona-pandemin genomfördes utvärderingen antingen i skolan eller på distans. I lärokursen i finska gjorde 783 elever utvärderingen i skolan och 685 elever på distans. I lärokursen i mofi gjorde 306 elever i skolan och 709 på distans. I tabell 10 ses fördelningen av deltagarna enligt region.

TABELL 10. Fördelning av deltagare enligt om utvärderingen genomfördes i skolan eller på distans.

region	i skolan	på distans	information saknas	totalt antal elever
Finska				
Södra Finland	59	626	3	688
Västra Finland	724	59		783
Mofi				
Södra Finland	11	622	5	638
Västra Finland	295	87	1	383

Genomförbarheten för de skolor som hade distansundervisningen krävde extra arrangemang. Lärarna fick information om hur de genomför utvärderingen på distans. Förberedelserna var lika oberoende var eleven gjorde utvärderingen. På utvärderingsdagen var det viktigt att samla eleverna även i distansundervisningen (t.ex. via Meet) och be eleverna logga in och testa mikrofonerna och ljudet. Eleverna uppmanades att hitta hemma ett lugnt utrymme för att göra uppgifterna. Läraren gav eleverna lov att börja och varje elev ombads meddela sin lärare när hen är klar på det sätt som lämpade sig bäst. NCU rekommenderade läraren att skapa egna inloggningskoder till utvärderingsplattformen så hen kunde lättare instruera en enskild elev vid behov. Det är klart att lärarna inte kunde övervaka eleverna på samma vis under distansläget jämfört med utvärderingen utförd i skolan.

Finska

Alla elever som bor i svenskspråkiga kommunerna (> 80 %) kommer från regionen Västra Finland varför ingen jämförelse kan göras. Från finskspråkiga kommuner (<10 %) deltog 223 elever. Av dessa bor 88 procent i Södra Finland och 12 procent i Västra Finland. Eleverna som gjorde utvärderingen på distans kommer från Södra Finland och de har 590 poäng medan resultatet för alla elever i denna kommunprofil är 584 poäng. Resultatet är härmed lika för eleverna i denna kommunprofil.

Från svenskt-finskt tvåspråkiga (51–80 %) kommuner deltog 564 elever, av vilka 67 procent bor i Västra Finland och 33 procent i Södra Finland. Eleverna från Södra Finland gjorde utvärderingen på distans och de flesta elever från Västra Finland i skolan. Skillnaden i resultaten mellan dessa regioner är inte statistiskt signifikant, då det genomsnittliga resultatet i Västra Finland är 479 poäng och i Södra Finland 498 poäng. Skillnaden i resultatet kan inte förklaras med var eleverna gjorde utvärderingen.

Från finskt-svenskt tvåspråkiga (11–50 %) kommuner deltog 403 elever, av vilka 76 procent bor i Södra Finland och 24 procent i Västra Finland. Skillnaden i resultatet mellan dessa regioner är 31 poäng (544 resp. 486 poäng). Ungefär lika stor skillnad i resultaten finns i alla delmål. Skillnaden är statistiskt signifikant men liten. Bakomliggande orsaker kan vara elevernas språkbakgrund och språkanvändning på fritiden, skillnader i längden på distansundervisning och utvärdering gjord i skolan eller på distans.

Mofi

I lärokursen i mofi deltog totalt 457 elever från finskspråkiga kommuner (<10 %), av vilka tre fjärdedelar (74 %) bor i Södra Finland och en fjärdedel (26 %) bor i Västra Finland. Majoriteten av eleverna i Västra Finland gjorde utvärderingen i skolan (80 %). Eleverna i Södra Finland har 519 poäng och i Västra Finland 533 poäng. Denna poängskillnad är marginell.

Från finskt-svenskt tvåspråkiga kommuner (11–50 %) deltog 377 elever, av vilka 71 procent bor i Södra Finland och 29 procent i Västra Finland. Poängskillnaden mellan Södra och Västra Finland är 31 poäng (502 resp. 471). Skillnaden är statistiskt signifikant men liten. Från svenskt-finskt tvåspråkiga kommuner (51–80 %) deltog 160 elever, av vilka 78 procent bor i Västra Finland. Poängtalet i hela samplet är 466 och poängtalet i Västra Finland är 464. Ingen skillnad i resultatet. Helhetsresultaten i de olika kommunprofilerna skiljer bara litet från varandra.

6.1 Validitet och reliabilitet

Vid granskning av uppgifternas validitet försäkras att varje uppgift täcker ett visst delområde och mäter just det den är avsedd att mäta. Uppgifterna ska motsvara de mål som ingår i LP 2014 i slutet av den grundläggande utbildningen. För att garantera god validitet sammankallades sakkunniga inom läroämnet finska från olika regioner i Svenskfinland. Bland sakkunniga fanns ämneslärare som undervisar i lärokurserna finska och mofi i årskurserna 7–9 eller i gymnasiet samt universitetslektorer. Uppgifterna konstruerades av lärare med erfarenhet i undervisning i finska tillsammans med sakkunniggruppen och metodexperten på NCU. Under arbetsprocessen genomgick uppgifterna en kritisk granskning där uppgifter som fungerade bättre valdes och de svagare uppgifterna gallrades bort.

Med förhandstestning säkerställer man att uppgifterna mäter kunnande och har varierande svårighetsgrad. Förhandstestningen av uppgifterna genomfördes i nio skolor. Lärarna och eleverna fick kommentera uppgifterna och arrangemangen. Elevsvaren från testomgången användes vid finslipningen av bedömningskriterierna och som modellsvår i bedömningskriterierna för de slutliga uppgifterna. Till själva utvärderingen valdes uppgifter med olika svårighetsgrad och som hade bra urskilningsförmåga.

Ett annat sätt att påvisa validitet är att visa typexempel på uppgifterna inom varje delområde. På detta sätt kan läsaren försäkra sig om att uppgifterna mäter vad de är avsedda att mäta, även om alla uppgifter inte kan publiceras då en del av dem återanvänds i kommande utvärderingar i läroämnet finska.

Även sambandet mellan elevernas slutvitsord och resultatet i utvärderingen ger information om uppgifternas kunskapsnivå i förhållandet till kunskapskriterierna i LP 2014. Resultatet visar att elever med högre vitsord presterade i genomsnitt bättre i utvärderingen än elever med svagare vitsord.

Med reliabilitet avses att resultatet blir detsamma i två omgångar av samma bedömning. Bedömningsanvisningarna gjordes upp av sakkunniggruppen enligt kriterierna för Nivåskala för språkkunskap och språkutveckling. Bedömningen gjordes digitalt i systemet. Elevsvaren bedömdes anonymt. Efter utvärderingen bedömde lärarna och oberoende censorer de öppna svaren och de produktiva uppgifterna.

Ett sätt att säkerställa tillförlitligheten är att försäkra att lärarens och censorernas bedömning överensstämmer. De öppna svaren och de produktiva uppgifterna kontrollbedömdes av oberoende censorer genom stickprov. Kontrollbedömningen gjordes slumpmässigt på tio procent av uppgifterna. En tredjedel av dessa uppgifter bedömdes av två censorer. Lärarnas och censorernas bedömning skiljer sig inte i genomsnitt från varandra. I de flesta uppgifter kommer lärarna och censorerna till måttlig samstämmighet. I en skriftlig uppgift i lärokursen i mofi skilde sig lärarnas och censorernas bedömning till den grad att NCU bedömde alla dessa uppgifter på nytt. NCU:s bedömning hade tillräcklig samstämmighet med lärarnas bedömning.

6.2 Lärarnas tankar om bedömningen

De produktiva uppgifterna och de öppna svaren poängsattes anonymt. Lärarna var huvudsakligen positiva till den anonyma poängsättningen, men det kom kommentarer om poängsättning av prestationer för elever olika inlärningssvårigheter.

6.3 Elevernas tankar om utvärderingen

Eleverna fick i samband med utvärderingen ge respons på hur utvärderingsplattformen fungerade, om uppgifternas svårighetsgrad och ge kommentarer om uppgifterna. Tekniskt fungerade utvärderingsplattformen bra. Endast ett par procent av eleverna uppgav att det hade haft tekniska problem. De vanligaste tekniska problemen var att eleven inte fick mikrofonen att fungera vid de muntliga uppgifterna (28 omnämmanden), problem med inloggningen i början och med nätuppkopplingen under utvärderingen (10 omnämmanden av vardera). Utgående från elevresponsen kan vi dra slutsatsen att tekniken fungerade och utvärderingstillfället förlöpte väl. Den vanligaste elevkommentaren var ”*Allt fungerade*” (84 % av alla omnämmanden i frågan *Fungerade allt? Om inte, berätta närmare*).

Elever gav både positiv och negativ respons. Det kom positiv respons om bland annat plattformens uppbyggnad. Eleverna tyckte att den var lätt att använda, instruktionerna var tydliga och uppgifterna trevliga. Negativa responsen handlade bland annat om tidsbrist, att utvärderingen var lång och att motivationen tog slut. Finska-eleverna gav respons på att tiden var för kort medan mofi-eleverna tyckte att tiden räckte bra till.

FINSKA

En tredjedel av eleverna (33 %) gav respons. Eleverna fick uppskatta uppgifternas svårighetsgrad på en trestegsskala (lätta, lämpliga, svåra). Elevernas uppfattning i Södra Finland och Västra Finland skiljer sig från varandra. I Södra Finland har majoriteten av eleverna uppskattat att uppgifterna i de flesta delmålen var lätta eller på lämplig nivå (78–82 %). Läsförståelseuppgifterna upplevdes

svårare, 63 procent av eleverna upplevde att uppgifterna var lätta eller på lämplig nivå. Hälften av eleverna (52 %) uppskattade att skrivuppgifterna var lätta. I Västra Finland upplevde eleverna att uppgifterna var svåra; i läsförståelse 61 procent av eleverna, i hörförståelse 43 procent och i muntlig produktion 45 procent.

MOFI

Drygt en tredjedel av eleverna (39 %) gav respons. Eleverna fick uppfatta svårighetsgraden i de olika delmålen på skalan lätta, lämpliga, svåra. Majoriteten av eleverna (90–97 %) uppskattade att uppgifterna i de olika delmålen var lätta eller lämpliga. Skrivuppgifterna fick positivaste responsen, 97 procent av eleverna tyckte att de var lätta eller lämpliga. De övriga delmålen har samma procenttal (90 %). Skillnaderna i elevsvaren i de olika kommunprofilerna är små.

Slutsatser och utvecklings- förslag

Goda kunskaper i finska är uttryckligen ett särbehov för alla svenskspråkiga i Finland och därför behöver eleverna få en högklassig undervisning i läroämnet finska. Det är självklart att alla elever i svenskspråkiga skolor i hela Svenskfinland bör få möjlighet att utveckla sin språkkompetens i finska eftersom den är en nödvändighet i det finländska samhället, både inom vidare studier och i arbetslivet. Eleverna i de mer svenskspråkiga kommunerna har sämre förutsättningar på den finländska arbetsmarknaden på grund av bristande kunskaper i finska.

Språk lär man sig inte enbart i läroböcker och ordböcker utan i växelverkan med andra människor. I kommuner med finskspråkig majoritet är det möjligt för eleverna att använda och utveckla sina kunskaper i finska på fritiden. I de mer svenskspråkiga kommunerna har eleverna inte samma möjlighet. Det finns dock stora variationer i alla kommunprofiler. Av de elever som har svårt med finskan krävs det initiativförmåga, motivation och aktivt stöd från vårdnadshavarna för att utnyttja möjligheten att använda sina kunskaper på fritiden.

Språkinlärning är en lång och krävande process med fram- och motgångar. I vissa skolor tillåter resurserna inte att ha separata grupper för elever som läser lärokursen i finska och lärokursen i mofi. Hur inverkar detta på undervisningen? Eleverna har väldigt olika färdigheter i finska, allt från mycket svaga till sådana som i praktiken har det som modersmål. Det kan uppstå problem då alla elever sitter i samma grupp. Är de tvåspråkiga mofi-eleverna en resurs i klassen eller ett hinder för finskaeleverna? Vågar finskaeleverna tala då det i klassrummet sitter mofi-elever? Vågar finskaeleverna försöka och göra misstag? Det finns även en oro för elevernas finskakunskaper bland rektorer i de skolor där många elever är enspråkigt svenska och har stora problem med finskan trots att de får extra stöd.

Timfördelningen i läroämnet finska skiljer sig mellan regionerna. I Södra Finland har över hälften (60 %) av skolorna schemalagt 3 årsveckotimmar på årskurs 9 medan i Västra Finland har över hälften (62 %) av skolorna schemalagt 2 årsveckotimmar. Har fördelningen av årsveckotimmarna ett samband med resultatet? Det är nästan omöjligt att mäta.

Det talas mycket om skillnaden i kunskaperna mellan könen. Då vi tittar på helhetsresultaten i hela samplet kan vi konstatera att i lärokursen i finska är skillnaden mellan flickor och pojkar liten. Flickorna och pojkarna i Södra Finland har bättre resultat än flickorna och pojkarna i Västra Finland. Skillnaden uppstår då kommunernas svenskhetsgrad är olika i regionerna. I Södra Finland finns ett stort antal kommuner med finskspråkig majoritet och i Västra Finland kommuner med svenskspråkig majoritet. Kommunens svenskhetsgrad har stor betydelse och förklarar på skolnivå 77 procent av variansen i resultatet i lärokursen i finska. Läger vi till variabeln region, stiger förklaringsgraden till 83 procent. Då vi lägger till kön stiger förklaringsgraden endast lite (84 procent). Resultatet visar att utgångspunkten är väldigt olik för eleverna och det behövs större satsning i kommuner med svenskspråkig majoritet för att uppnå bättre resultat.

I lärokursen i mofi är skillnaden i resultaten mellan flickor och pojkar större än i lärokursen i finska. Mofi-flickorna har bättre resultat än mofi-pojkarna. Skillnaden i resultaten mellan könen syns i kommunerna med olika svenskhetsgrad. Kommunens svenskhetsgrad förklarar på skolnivå 64 procent av variansen i resultatet i lärokursen i mofi. Läger vi till variabeln region, förändras inte förklaringsgraden men då vi lägger till variabeln kön stiger förklaringsgraden till 68 procent. Resultatet visar att även i lärokursen i mofi har kommunens svenskhetsgrad betydelse även om det finns en skillnad i resultaten mellan flickor och pojkar.

Goda resultat i lärokursen i mofi

I delområdet förmåga att tolka texter är resultatet utmärkt i lärokursen i mofi. I både hörförståelse och läsförståelse presterade tre fjärdedelar av eleverna på kunskapsnivån B1.2 (goda kunskaper) eller bättre. Resultatet är ungefär lika i alla kommunprofiler. Tvåspråkigheten ser ut att påverka resultaten positivt. I utvärderingen användes en del samma uppgifter som hade använts i utvärderingen i suomen kieli ja kirjallisuus i årskurs 9 våren 2019. De gemensamma uppgifterna i utvärderingarna suomen kieli ja kirjallisuus och lärokursen i mofi visar att mofi-eleverna i finskspråkiga kommuner har lika god tolkningsförmåga som eleverna i de finskspråkiga skolorna som läser finska som modersmål. I de tvåspråkiga kommunerna är resultatet en aning sämre hos eleverna.

Resultatet är gott i muntlig produktion i de flesta kommunprofiler i mofi. I de finskspråkiga kommunerna är resultatet utmärkt. I de finskt-svenskt tvåspråkiga kommunerna i Södra Finland är resultatet gott även om en av uppgifterna verkade svårare och resultatet i den är något svagare. I de svenskt-finskt tvåspråkiga kommunerna i Västra Finland är resultatet något sämre än i de övriga kommunprofilerna. En delorsak är säkert den att eleverna inte har samma möjlighet att tillämpa sina kunskaper på fritiden.

I skriftlig produktion är resultatet betydligt sämre än i de övriga delområdena. I hela samplet nådde 32 procent av eleverna kunskapsnivån för goda kunskaper och 44 procent stannade på en kunskapsnivå under medan 24 procent har svagare kunskaper. Skrivfärdigheterna har sjunkit mycket sedan utvärderingen år 2009. Skrivandet har visat sig vara det delområde i utvärderingarna i svenska och litteratur som eleverna vanligen haft svårigheter med, särskilt pojkarna. Att skriva bygger på att man läst mycket och att man bemödar sig om att strukturera sina tankar i skriftlig

form. Skriver eleverna i dagens läge enbart korta meddelanden där eleven för fram en sak i taget, utan punkt och versaler? Lockar det digitala skrivandet till ett lite slarvigare sätt att skriva? Behöver eleverna mer träning i skrivande på dator?

Varierande resultat i lärokursen i finska

För elever som läser finska som andra inhemskt språk ser kunnandet olika ut i olika delar av landet. Kommunens svenskhetsgrad har ett starkt samband med resultatet. Elever som bor i mer finskspråkiga kommuner och elever som uppgav att de talar finska hemma och på fritiden har bättre resultat. Eleverna i kommuner med olika språkprofiler har inte samma möjligheter att tillämpa sina språkkunskaper på fritiden.

I lärokursen i finska är skillnaderna i resultatet mellan kommunprofilerna oroande. Eleverna i de finskspråkiga kommunerna har i genomsnitt ett utmärkt resultat. Eleverna i de svenskspråkiga kommunerna har märkbart sämre kunskaper. Iögonfallande är även de tydliga skillnaderna i de olika delområdena mellan Södra och Västra Finland i kommuner med finskspråkig majoritet. Dessa elever bor i liknande miljöer men resultaten skiljer sig mycket från varandra. Lever eleverna i Västra Finland i en språkbubbla, där de inte på fritiden är i kontakt med den finskspråkiga befolkningen?

I de muntliga uppgifterna har eleverna i de finskspråkiga kommunerna i genomsnitt ett gott resultat. Dessa elever använder också oftare finska på fritiden. Även i de tvåspråkiga kommunerna i Södra Finland är resultatet i genomsnitt gott i jämförelse med de övriga tvåspråkiga kommunerna. Skolorna i de tvåspråkiga kommunerna med svenskspråkig majoritet i Västra Finland har tydligt satsat på muntliga färdigheter. Eleverna inom denna kommunprofil har ungefär samma resultat som eleverna i tvåspråkiga kommuner med finskspråkig majoritet i Västra Finland. Oroväckande är att över hälften av eleverna i de svenskspråkiga kommunerna stannar på kunskapsnivån A1.2 eller lägre, det vill säga vitsordet fem eller underkänt. Svaga resultat finns även i de övriga kommunprofilerna. Nationellt har cirka en femtedel av eleverna svaga skrivfärdigheter.

Resultatet i hela samplet i skriftlig produktion är klart sämre då endast en femtedel av eleverna når kunskapsnivån för goda kunskaper och drygt en tredjedel har svaga kunskaper. Även här har eleverna i de finskspråkiga kommunerna klarat sig i genomsnitt bäst. I de tvåspråkiga kommunerna skiljer sig resultaten i genomsnitt inte mycket från varandra. I alla kommunprofiler finns svaga resultat. I de finskspråkiga kommunerna har cirka 10 procent av eleverna svaga skrivfärdigheter och i de tvåspråkiga kommunerna cirka en tredjedel. I de svenskspråkiga kommunerna har nästan två tredjedelar svaga skrivfärdigheter.

Utvecklingsförslag

1. Stöd de elever som använder finska sällan på sin fritid

Eleverna i de mer svenskspråkiga kommunerna har sämre förutsättningar att använda finska i vardagslivet eftersom de endast hör finska under lektionerna i skolan. De svenskspråkiga eleverna borde få möjlighet att kommunicera med finstalande och tillämpa sina färdigheter i vardagssituationer. Svårigheter med språket syntes i alla delområden. Flera utbildningsanordnare i svenskspråkiga kommuner ordnar valfria kurser i finska. Utbildningsanordnare och skolor i de mer svenskspråkiga kommunerna borde stödjas mer, med till exempel resurser. Svensk- och finskspråkiga ska erbjudas möjligheter att mötas till exempel genom mer samarbete med finskspråkiga skolor i form av till exempel tandemundervisning.

Även vårdnadshavarna har ett ansvar. I svenskspråkiga familjer borde det finska språket tas med redan i småbarnsåldern, genom att titta på finskspråkiga barnprogram ett par gånger i veckan eller ibland låna en finskspråkig bok på biblioteket. Språkbad i vardagen är ett utmärkt sätt att komma i kontakt med det andra inhemska språket. Ju tidigare, desto bättre. I daghem kunde de finsk- och svenskspråkiga träffas och till exempel ha gemensamma styrda lekar. Detta gynnar även de finskspråkiga då de får en möjlighet att komma i kontakt med svenska språket.

2. Konkretisera språkutvecklingen som en kontinuerligt pågående process i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen stöder inte lärarnas arbete. I de lokala läroplanerna saknas ofta läsårsmål i årskurserna 7 och 8. Bedömningen i språk i årskurserna 7 – 9 borde vara kumulativ och läsårsvitsorden borde följa elevernas progressiva utveckling. Det är viktigt att synliggöra för eleven hans framsteg i språkutvecklingen under hela den grundläggande utbildningen. För att kunna följa upp språkutvecklingen borde det i den lokala läroplanen finnas etappmål även för årskurserna 7 och 8. Då bedömningen av språk grundar sig på nivåskalan för språk och språkutveckling är det möjligt att ställa etappmål i de olika delområdena för varje årskurs. Det är viktigt att både eleven och läraren kan följa upp språkutvecklingen från de första årskurserna till årskurs 9.

3. Utveckla en mer systematisk och långsiktig undervisning i skriftlig produktion

Elevernas skrivfärdigheter är sämre än de muntliga färdigheterna i båda lärokurserna. Speciellt i lärokursen i mofi är skillnaden i resultatet i skriftlig produktion betydligt sämre än i de övriga delområdena. Eleverna upplever det arbetsamt att skriva texter och motivationen sjunker snabbt. De skriftliga färdigheterna borde övas mer. Eleverna behöver mer skrivstrategier. Hur bygga upp en text? Hur uttrycka sig på finska i skrift? Hur tillämpa den språkinläring eleven fått? Skrivfärdigheterna har även sjunkit sedan utvärderingen

år 2009 i båda lärokurserna. Skrivfärdigheterna varierar mellan kommuner med olika språkprofiler men i varje kommunprofil finns elever med svaga skrivfärdigheter. Nationellt har cirka en tredjedel av eleverna i lärokursen i finska svaga kunskaper. Ju svenskspråkigare en kommun är, desto större andel elever har svaga skrivfärdigheter. I lärokursen i mofi ha nationellt cirka en tredjedel av eleverna goda kunskaper. Det är betydligt färre än år 2009 då cirka 70 procent av eleverna hade goda kunskaper medan. I de tvåspråkiga kommunerna har cirka en fjärdedel av eleverna goda kunskaper. I lärokursen i mofi finns i alla kommunprofiler elever med svaga kunskaper. Även om de muntliga färdigheterna är viktiga, är goda skrivfärdigheter i finska viktiga i fortsatta studier och i yrkeslivet. Satsa på skriftlig produktion under hela den grundläggande utbildningen.

4. Lyft fram motivation, attityder och självförtroende i undervisningen i läroämnet finska

I analyserna kom sambandet mellan positiv inställning till läroämnet och resultatet i utvärderingen tydligt fram. En positiv inställning innebär att eleven tycker om ämnet och upplever att hen har nytta av att lära sig finska. I de båda lärokurserna har elever med en positivare inställning till ämnet bättre resultat. I lärokursen i finska upplever fler elever i Södra Finland att de har nytta av ämnet än i Västra Finland. I Västra Finland upplever majoriteten av finskaeleverna språket som svårt. Det behövs mer språkövergripande verksamhet och kollektivt lärande. Undervisning där ämnesinnehåll och språk integreras kan vara motiverande för eleverna. Temat i texten är avgörande för motivationen. Är texten intressant för både flickor och pojkar? Ett samarbete mellan olika läroämnen, till exempel samhällslära och finska, där fokus snarare ligger på ämnesspecifikt språk som behövs i samhällslära än på språk som lärs ut isolerat utan meningsfull kontext, kan höja motivationen och upplevelsen av att ha nytta av finska. Att välja intressanta och aktuella ämnen, ha uppgifter som kräver både muntlig och skriftlig kommunikation och skapa en trygg atmosfär kan bidra till en positivare inställning till finskan. Det vore bra om lärarna från olika skolor kunde träffas och utbyta goda praxis gällande ämnesövergripande teman, hur motivera eleverna och stärka deras attityder, engagemang och självförtroende.

5. Utveckla en likvärdigare bedömning i den grundläggande utbildningen

Bedömningen är inte jämlig. Bedömningen varierar skolor emellan. Skolorna i de finskspråkiga kommunerna har strängare bedömning än skolorna i de övriga kommunprofilerna. I de tvåspråkiga skolorna varierar bedömningen mycket skolor emellan. Bedömningskriterierna i läroplanen består av tio mål där alla mål är lika viktiga. Betoningen på de olika målen varierar bland lärare och styrdokumentets kriterier används inte alltid. Då bedömningen varierar blir eleverna i en ojämlikhet ställning då de söker till fortsatta studier. Bedömningen borde basera sig på styrdokumentet och ta i beaktande alla delmål. För att kunna bedöma likvärdigt bör hela bedömningsprocessen göras tydligare. Lärarna behöver helt tydligt fortbildning i bedömningen av elevernas kunskaper. Det kunde även vara bra att ordna forum där lärare från olika regioner, kommuner och skolor träffas, växlar erfarenheter och diskuterar bedömningen.

6. Det borde finnas en kontinuitet mellan kursvitsord och slutvitsord

Det finns inte alltid ett tydligt samband mellan kursvitsorden och slutvitsordet. Slutvitsord borde basera sig på elevens kunskaper i slutet av grundskolan. Hur följer läraren upp elevens språkprocess? I kursvitsorden betonas mest prov, skriftliga färdigheter och ordkunskap. Hur vet eleven sin kunskapsnivå om hen inte får respons på sina färdigheter utifrån de olika delmålen i läroplanen under läsåret och under årskurserna 7–9? Det finns fortfarande lärare som ger slutvitsord på basen av elevens medeltal i tidigare vitsord. Under olika perioder kan vissa delmål betonas mer, men blir bedömningen av alla mål lika mycket beaktade? Kursvitsordet borde knytas bättre an med slutvitsordet så att de bildar en sammanhängande och logisk helhet. Lärarutbildningen kunde ta fasta på bedömning av språk och ge lärarna verktyg hur följa upp språkutvecklingen hos eleverna. Även fortbildning i bedömningen av kursvitsord och slutvitsord behövs för att bygga upp den kontinuitet som enligt denna utvärdering saknas.

7. Nivåskalan för språk och språkutveckling borde tillämpas i högre grad

Nivåskalan för språk och språkutvecklingen ligger som bas för bedömningen och borde därmed även användas i undervisningen. Ändå utgår lärarna inte alltid från den vid planeringen av undervisningen. Majoriteten av lärarna uppger att de inte fått fortbildning om användning och tillämpning av nivåskalan i undervisningen. Både rektorer och lärare upplever att det inte ordnas tillräckligt med fortbildning för finsklärare. Då de nya bedömningskriterierna trädde i kraft 1.8.2021 är vikten av att kunna tillämpa nivåskalan ännu större. Det behövs mer fortbildning för lärarna i hur de kan tillämpa nivåskalan vid planering av undervisning och för uppföljning av elevernas färdigheter.

I lärarutbildningen borde nivåskalan lyftas tydligare fram och genom exempel visa hur den kan användas i planeringen av undervisningen, vid val av texter och utarbetande av prov. Även läromedlen kunde lägga till i bokens texter på vilken kunskapsnivå de är, vilket skulle stöda läraren i planeringen av undervisningen. Varför innehåller inte läroböckerna samma text på olika kunskapsnivåer? Då kunde läraren lättare differentiera och välja text på elevernas nivå. En för lätt eller för svår text är inte motiverande för eleverna.

Litteratur- förteckning

Litteraturförteckning

- Atjonen & al. 2019.** ”Så man en vet hur man gör” Bedömning av lärande och kunnande inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering.
- Godman & al. 2021.** Effekterna av exceptionella undervisningsarrangemang på förverkligandet av jämlikhet och likabehandling på olika utbildningsstadiet. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering.
- Hellgren J, Granskog P. 2017.** Multilitteracitet: upptäck och utveckla din kompetens. Guider och handböcker 2017:6. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Kauppinen M, Marjanen J 2020.** Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen? Julkaisut 13:2020. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- Korkala S, Laakso H, Westerholm A, Volmari K. 2021:** Rapporter och utredningar 2021:8b. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Lehti H, Laaninen M, 2021:** Yhteiskuntapolitiikka: Perhetaustan yhteys oppimistuloksiin Suomessa PISA- ja rekisteriaineistojen valossa. Turun yliopisto
- Lärarna och rektorerna i Finland 2019.** Rapporter och utredningar 2020:14. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Mannila L. 2020.** Digital kompetens i Svenskfinland – nulägesanalys och goda modeller. Helsingfors: Svenska kulturfonden.
- Nummela Y, Westerholm A. 2020.** ”Det är bra att börja i tid” – undervisningen i finska i de svenskspråkiga skolorna. Rapporter och utredningar 2020:5. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Oker-Blom Gun, Westerholm Annika. 2016.** Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande. Guider och handböcker 2016:4. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Toropainen O. 2002.** Nationell utvärdering av inlärningsresultat i finska i åk 9 våren 2001. Julkaisut 1/2002. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. (Utvärdering 2001)
- Toropainen O. 2010.** Utvärdering av läroämnet finska i den grundläggande utbildningen. Inlärningsresultaten i finska enligt A-lärokursen och den modersmålsinriktade lärokursen i årskurs 9 våren 2009. Uppföljningsrapporter 2010:1. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. (Utvärdering 2009)
- Utbildningsstyrelsen 2014.** Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Föreskrifter och anvisningar 2014:96. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Westerholm A, Oker-Blom G. 2016.** Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande, 2016. Guider och handböcker 2016:4. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen
- Åkerlund C et al. 2019.** Lärresultat i finska i åk 6: Resultat av en utvärdering våren 2018. Publikationer 6:2019. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering. (Utvärdering 2018)
- Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628.
- Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1295/2013.
- Nationella centret för utbildningsutvärdering. 2020. Plan för utbildningsutvärderingarna under åren 2020–2023. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering.
- Statistikcentralen. Utbildningsstatistik. 16OPLA_089. Oppilaitosrekisteri. 2019. (17.11.2020). <http://tilastokeskus.fi/til/kjarj/index.html>
- Statistikcentralen: https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut__2021_kuntien_avainluvut_2021_viimeisin.px/ (04.10.2021)
- Statsrådets förordning om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1317/2013.
- Statsrådets förordning om utvärdering av utbildning 1061/2009.
- Utbildningsstyrelsen Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling 2018. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/nivaskalan-sprak-kunskap-och-sprak-utveckling> (31.1.2021)

Läropliktslag 30.12.2020/1214: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2020/20201214> (3.2.2022)

Skolverket 2007. Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning. Strasbourg: Enheten för moderna språk.

Utbildningsstyrelsen. 2018. Nivåskala för språkkunskap och språkutveckling, Det andra inhemska språket och främmande språk, Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. https://www.edu.fi/download/174152_LP2016_Nivaskala_andra_inhemska_frammande_sprak.pdf

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) genomförde våren 2021 en utvärdering av lärresultat i A-finska. Utvärderingen gällde lärokursen i finska och lärokursen i mofi. I utvärderingen deltog cirka 2 500 elever, varav cirka 1500 elever läste lärokursen i finska och cirka 1000 elever lärokursen i mofi.

Rapporten ger bland annat svar på följande frågor:

- I vilken mån har eleverna i slutet av den grundläggande utbildningen nått kunskapskriteriet för goda kunskaper som nämns i LP 2014?
- Ligger resultatet i kommuner med liknande språkprofiler på ungefär samma nivå?
- Vilka bakgrundsfaktorer kan förklara olika samband och skillnader i resultaten?

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) är en oberoende myndighet för utbildningsutvärdering. Centret genomför utvärderingar av utbildning samt av den verksamhet som bedrivs av dem som anordnar undervisning och utbildning. Utvärderingarna gäller allt från småbarnspedagogik till högskoleutbildning. Centret genomför också utvärderingar av lärresultat inom den grundläggande utbildningen och inom utbildningen på andra stadiet. Till NCU:s uppgifter hör även att stödja utbildningsanordnarna och högskolorna i frågor som gäller utvärdering och kvalitetshantering samt att utveckla utvärdering av utbildning.

ISBN 978-952-206-723-4 pdf
ISSN 2342-4184 (online)

Nationella centret för
utbildningsutvärdering
PB 380 (Hagnäskajen 6)
00531 Helsingfors
E-post: kirjaamo@karvi.fi
Telefonväxel 029 533 5500
Fax: 029 533 5510
karvi.fi/sv